

østlandsk lærerstevne

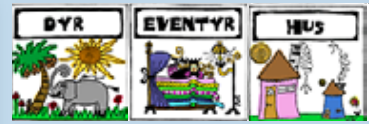
5. og 6. nov. 2010
på Høgskolen i Oslo

Norges største læremiddelutstilling

www.ostlandsklarerstevne.no

Snakkepakken®

Barnehagens og småskolens språkverktøy, foretrukket av over 3000 barnehager.

www.riktigeleker.no
www.snakkepakken.no

Gode tilbud på Snakkepakken®, veiledningshefte, Året rundt og CD under Ø.L. Gjelder kun bestillinger mottatt i løpet av Østlandsk Lærerstevne.

Besøk vår utstilling og la deg inspirere av vårt gode utvalg av matematisk- og språklig materiell til småskole og barnehage.

Salgsutstilling med mange gode tilbud på pedagogisk materiell og artige smågaver. Se vår nye og oppdaterte katalog på www.riktigeleker.no for nyheter og tilbud.

RIKTIGE LEKER

Riktige leker as
Haakon 7's gate 1
0161 Oslo
22 01 78 52

Nå har du et alternativ flere og flere skoler velger ActivBoard!

ActivExpression

ActivBoard

ActiView

Promethean er ledende globalt innen interaktiv læring. Deres teknologi brukes i dag av mer enn 12 mill elever og lærere, i over 500 000 klasserom, i mer enn 100 land.

Få ny giv og inspirasjon i din skolehverdag med ActivClassroom

Prometheans løsninger engasjerer uavhengig av alder og evner, enten du er lærer eller elev.

Med ActivBoard-serien fra Promethean får norske skoler tilgang til tilpassede løsninger som gjør det lettere å identifisere de alternativene som passer best til deres spesifikke behov, og budsjetter.

Sentralt i ActivClassroom er ActivInspire, en programvare som er tilpasset flere aldersgrupper.

Last ned programvaren gratis på:

[www. PrometheanPlanet.com](http://www.PrometheanPlanet.com). - verdens største nettsted for lærere.

Lingit

“I stedet for å gjøre mitt beste, hører jeg de andre skrive. Hører bokstavene våkne, bli til ord, setningene ta form.”

Lingit Skolepakke er lese- og skrivestøtte som består av Lingdys (norsk-norsk) og Lingright (norsk-engelsk). Programmene er enkle å bruke og har mange funksjoner som ikke finnes i vanlige retteprogram. Blant annet kan de tilpasses brukerens dialekt og problemtyper.

Med Lingit skolepakke kan skolen tilby det beste hjelpemidlet for elever som ikke er diagnostiserte dyslektikere, men som likevel har behov for lese- og skrivestøtte.

Les mer om fordelene med Lingit Skolepakke, priser og betingelser, på www.lingit.no/skolepakke

Lingit **Skolepakke**

– en enklere og bedre hverdag for elever med lese- og skrivevansker

østlandsk lærerstevne

5. og 6. nov. 2010
på Høgskolen i Oslo

STYRET I ØSTLANDSK LÆRERSTEVNE

Postadresse:

Østlandsk Lærerstevne, Postboks 1950 Vika, 0125 Oslo

Hjemmeside:

www.ostlandsklarerstevne.no

Leder:

Dag Petter Ulvin, Kapellveien 57 B, 0487 Oslo,
mobil privat 908 34 130

Forretningsfører:

Rune Ek, Ryenbergveien 35 0196 Oslo, mobil 901 75 620

Dag Ulvin
Leder
Maridalen skole

Liv Odner
Nestleder
BroAschehoug

Trine Dybvik
Engebråten skole

Peter Croos
Sørum kommune

Maria Skogly
Østbyttunet
behandlings-
senter og skole

Anne Holsæter
Nordbye
Lille Tøyen
barnehage

Tutti Sillén
Kurland
barnehage

Birgit Åkermoen
Prytz
Gommerud
barnehage

Romy Rohmann
Hobøl
ungdomskole

Marianne Brun
Grünerløkka
skole

Terje Bergersen
Disen skole

Elisabeth
Heggøhagen
Bryn Skole

Rune Ek
Rykkinn skole
forretningsfører

VELKOMMEN TIL ØSTLANDSK LÆRERSTEVNE 2010!

For oppdatert informasjon om Østlandsk lærerstevne deltagere. Gå inn på vår hjemmeside **www.ostlandsklarerstevne.no**.

På hjemmesiden kan du lese kursbeskrivelsene og melde deg på kurs. Du vil få bekreftelse på at påmeldingen er mottatt, og i god tid før stevnet vil du motta elektronisk bekreftelse på om du har fått plass på kurset.

På hjemmesiden vil også finne kart og andre nyttige opplysninger om stevnet.

Visste du at:

- Østlandsk Lærerstevne arrangeres i år for 75. gang!
- Østlandsk Lærerstevne ble første gang arrangert 1931 og hadde da 650 deltagere.
- I 2009 besøkte mer enn 8000 personer stevnet
- Årets stevne tilbyr 195 kurs og ca. 80 utstillere
- Østlandsk lærerstevne er en uavhengig, ideell organisasjon
- Østlandsk lærerstevne organiseres av et styre på 11 personer og en tilsatt forretningsfører
- Østlandsk lærerstevne ønsker å speile den aktuelle, pedagogiske debatten i skoler og barnehager

Styret ønsker deg et riktig godt utbytte av årets stevne!

Med vennlig hilsen for styret

Dag Petter Ulvin
Leder

INNHold

	Side
1. Informasjon	
Kontaktinformasjon	7
Praktiske opplysninger	8
Påmelding	9
2. Presentasjon av styret	4
3. Kursoversikt	10
4. Kursomtaler:	
	Fredag Lørdag
1. Pedagogikk	s. 25 s. 102
2. Samfunnsfag / Religion / Etikk	s. 52 s. 118
3. Organisasjonsteori / Veiledning / Ledelse	s. 57 s. 119
4. Praktiske / estetiske fag	s. 60 s. 123
5. Norsk	s. 69 s. 130
6. Fremmedspråk	s. 77
7. IKT	s. 78 s. 133
8. Matematikk	s. 85 s. 135
9. Natur / Teknikk / Miljø	s. 91 s. 136
10. Fysisk aktivitet / Motorisk trening / Helse	s. 95 s. 138
5. Utstillerguide	
Kartskisse over høgskoleområdet	s. 139
Utstillerguide	s. 140–141
Kartskisse over utstillingslokalene	s. 143–144
6. Vedtekter for Østlandsk Lærerstevne	s. 145

INFORMASJON

PRIS

Inngangsbilletten koster **kr. 200,-**. Den inkluderer adgang til alle kurs du er påmeldt, samt læremiddelutstillingen begge stevnedagene.

KONTAKTINFORMASJON

Servicetelefon: 22 74 31 12
e-post: post@ostlandsklarerstevne.no
eller telefaks: 22 74 47 87
Hjemmeside: www.ostlandsklarerstevne.no

Telefontid:

1. til 30. september: tirsdag, onsdag og torsdag: kl. 08.30–15.30

Fra 1. oktober til stevnestart:

Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 08.00–15.30

Fredag kl. 08.00–12.00

Stengt uke 40.

Stevnested:

Høgskolen i Oslo, Pilestredet 52, 0167 Oslo.

Alle henvendelser vedrørende stevnet rettes til 22 74 31 12.

Merk at noen kurs avholdes i eksterne lokaler.

Stevnekontorets åpningstid under stevnet:

Torsdag 4. november kl. 16.00–19.00

Fredag 5. november kl. 08.30–16.00

Lørdag 6. november kl. 08.30–16.00

Stevnekontoret er i innerste glassgangen, inngang A ved hovedresepsjonen
Anna Sethnes hus

Årsmøte:

Lørdag 6. november 2010, kl. 16.15

Høgskolen i Oslo, A-inngangen, auditorium 2, Anna Sethnes hus.

PRAKTISKE OPPLYSNINGER

Buss: nr 21 Helsfyr – Aker brygge. Stopper på Bislet,
2 minutter fra Høgskolen i Oslo

Trikk: nr 11 Disen – Majorstuen
nr 17 Sinsen / Grefsen – Rikshospitalet
nr 18 Ljabru – Rikshospitalet

Alle trikkene stopper utenfor Høgskolen i Oslo

Parkering må foregå i de tilstøtende gater. Det er ikke mulig å parkere på høgskolens område. På grunn av vanskelige parkeringsforhold, anbefales bruk av kollektiv transport.

Kantiner og kafeer finnes på stevneområdet.

Røyking er kun tillatt utendørs.

Betalingstelefoner finnes ved hovedresepsjonen (rullestoltilpasset), utenfor lesesal A og i studentkjelleren.

Det er heiser i alle bygg.

Nærmeste minibank er i Stensberggata, 2 minutter fra stevnet.

For mer opplysninger og kart over området: se www.hio.no

PÅMELDING

Vi minner om at det er forhåndspåmelding til alle kurs.

All påmelding foregår via hjemmesiden:

www.ostlandsklarerstevne.no

På hjemmesiden registrerer du deg som deltager. Hvis du er registrert tidligere, kan du bruke samme brukeridentiteter. Når flere fra samme arbeidsplass går sammen på kurs, er det best at arbeidsplassen registreres slik at alle meldes på samlet. Påmelding via hjemmesiden gir elektronisk tilbakemelding.

Når du har registrert deg som deltager på hjemmesiden vil du også kunne melde deg av kurs før påmeldingsfristen utløper. For praktiske kurs kan deltagerantallet være begrenset. For disse kursene vil prinsippet om «førstemann til mølla» gjelde. Det er da mulig å melde interesse for kurset. Interesselisten vil vise styret hvor stor den reelle etterspørselen etter kurset er, den vil også kunne fungere som en reserveliste.

PÅMELDINGSFRISTEN ER 19. SEPTEMBER 2010.

Billetter til kursdeltagere sendes ut sammen med faktura. Billetter refunderes ikke.

EMNEOVERSIKT

KURS FREDAG 5.11

1. Pedagogikk						
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side	
1 Bhg/S.trinn	Språk och kommunikation med handdocka som hjelpemiddel	Ahlcrona, Mirella Forsberg	F1	13.00–16.00	25	
1 Bhg	Samlingsstunden – utgangspunkt og høypunkt	Almehagen, Eli	F2	09.30–11.30	25	
1 M.trinn/ U.trinn Ledere	Lesing som grunnleggende ferdighet	Andreassen, Rune	F3	10.00–12.00	26	
1 Bhg/S.trinn	Den første lese- og skriveopplæringen	Aschim, Anne Kari	F4	09.00–12.00	26	
1 Barnetrinn / Ledere	Vurdering for læring	Aslam, Soufia	F5	13.00–16.00	27	
1 Bhg	Trampoline: Møter med tall, bokstaver, former og figurer	Bergem, Fride	F6	14.00–16.00	27	
1 SFO/S.trinn	Besøk Salaby – Norges raskest voksende by.	Bergem, Fride	F7	10.00–12.00	28	
1 Skolen	Uro i skolen – hva gjør vi?	Bergkastet, Inger Amundsen, Heidi	F8	09.00–12.00	28	
1 Skolen / SFO / ledere	Elevenes læringsmiljø – lærerens muligheter	Bergkastet, Inger Dahl, Lasse	F9	13.00–16.00	29	
1 Alle	Det va'kke min skyld –Hvordan lærer vi barn å ta ansvar i eget liv?	Bolghaug, Anita Bjønness, Hilde	F10	09.00–12.30	29	
1 Skolen	Metoder og matriell i undervisningen av minoritetsspråklige elever	Brennhaugen, Astrid	F11	13.30–15.30	30	
1 Bhg	Premature barn i førskolealder	Christensen, Brit Traaholt	F12	09.30–11.30	30	
1 Bhg	Vi er de beste!	Dahl, Jeanette	F13	14.00–16.00	31	
1 Bhg,/S.trinn	En god skolestart – om overgang fra barnehage til skole	Devold, Else Havnevik	F14	10.00–12.00	31	
1 M.trinn	Film i skolen? Bli med på filmrommet.no!	Dokka, Ingrid	F15	13.00–15.00	32	

Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
1 Bhg/SFO/ S.trinn	Atferdsvansker hos små barn	Drugli, May Britt	F16	13.00–16.00	32
1 Bhg/SFO	Hvordan gi gutter og jenter like muligheter	Frilis, Pia	F17	09.30–11.30	33
1 Alle	Hvis noen hadde våget å spørre meg!	Gamst, Kari Trøfftem	F18	09.00–12.00	34
1 Bhg	Å lære språk i inkluderende lekemiljøer	Giæver, Katrine	F19	09.00–12.00	34
1 Alle	Barn med AD/HD – et stort problem i dagens skole eller en spennende utfordring for dyktige lærere?	Glevoll, Sølvi	F20	13.00–16.00	35
1 Alle	Asperger syndrom. Det synes ikke, men det merkes!	Gjesti, Ellen	F21	13.00–16.00	36
1 Bhg/SFO/ Barnetrinn/le- dere	Steg for steg for barnehage og barneskole	Granberg, Bente	F22	09.30–12.30	36
1 Bhg	Løft for barn	Haug, Ivar	F23	09.00–12.00	37
1 Bhg	Løft for barn	Haug, Ivar	F24	13.00–16.00	37
1 Bhg/S.trinn/ SFO	Samtalebilder – en vei til kommunikasjon med barn	Holmsen, Merete	F25	09.30–12.00	38
1 Alle	Veiledning av nyutdannede lærere	Olsen, Knut-Rune	F26	13.00–16.00	38
1 Bhg	Lek med språket – opplev Snakkepakken	Ihlen Lucie Fossum Finnanger, Lena Malinovsky	F27	09.00–12.00	39
1 Bhg	MARTE MEO i hverdagen	Iversen, Monica Gresseth, Eli	F28	13.00–16.00	40
1 Skolen	Elevervurdering under lupen. Hvordan utvikle en vurderingskultur som gir elevene en mer tilpasset og differensiert opplæring?	Jensen, Marit	F29	09.00–11.30	41
1 Barnetrinn	Lekser – eller ikke?	Johnsen, Janne Aasebø	F30	09.00–11.00	42
1 Bhg/SFO/ S.trinn	Gutter kan og vil, men de trenger litt hjelp av og til!	Johansson, Knut Rune	F31	09.00–12.00	42

Emne/målgruppe		Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
1	Alle	Omsorgssvikt og betydningen av tidlig tilknytning	Klette, Trine	F32	13.00–16.00	43
1	Skolen/SFO/ledere	Skoler som begeistrer!	Lie, Anne Liv Kaarstad Kirkevoll skole	F33	09.00–12.00	43
1	Bhg/SFO/Ledere	Barnehager som begeistrer!	Lie, Anne Liv Kaarstad Bhg fra Bærums verk	F34	13.00–16.00	44
1	Alle	Inspirasjonskick med vekt på sang og musikk	Lie, Tina	F35	09.00–11.00	44
1	Alle	Disiplin og sosial kompetanse	Lind, Erik	F36	13.30–15.30	45
1	Bhg/Ledere	Å lede med hjerte	Melvold, Line Beate	F37	09.00–12.00	45
1	Bhg	Kunsten å lytte uten full munn – om prosjektarbeid og pedagogisk dokumentasjon	Melvold, Line Beate	F38	13.00–16.00	46
1	Bhg/Alle	Kan jeg være med å leke? -leken: en følelse, en tilstand, en arena	Nakling, Nina	F39	09.00–12.00	46
1	Skolen	Læreren som nøkkelperson i arbeidet med elever som viser en utfordrende atferd	Skaaland, Torgunn Smedsplass, Jannike	F40	09.00–12.00	47
1	Skolen	Elever med ADHD i klasserommet?	Skaaland, Torgunn Smedsplass, Jannike	F41	13.00–16.00	47
1	Bhg	Språklek i barnehagen – til glede og lyst	Strand, Ellen	F42	13.00–15.00	48
1	Alle	Arbeidsminnet – kan det trenes	Truedsson, Erik Strohmayer, Stefan	F43	13.00–16.00	48
1	Skolen	Gråsonellev eller dyslektiker?	Wennevold, Merete	F44	09.30–11.30	49
1	Skolen/ledere	Leseforståelse og integrering av læringsstrategier i undervisningen	Wennevold, Merete	F45	12.30–14.30	49
1	Bhg	Prosjektarbeid i barnehagen – verden gjennom kunst	Widell, Bente Marie Hansen, Anne B.	F46	13.00–16.00	50
1	Bhg	De 10 intelligensnivåene i innredning og lek	Østergård, Christina	F47	13.00–16.00	50

2. Samfunnsfag/Religion/Etikk					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
2	Alle	Temmelig hemmelig- om barn som lever med vold i familien	F48A	13.00–16.00	52
2	Bhg/SFO	Hvordan forholde seg til barns seksuelle leker?	F48B	13.00–15.00	25
2	U.trinn	Praktisk filosofi i skolen	F49	09.00–12.00	53
2	Alle	Dobbelt MAMMA – om å være mamma i et nytt land	F50	13.00–15.00	53
2	Barnetrinn	RLE – ny læreplan, nye utfordringer, nye arbeidsmåter	F51	09.00–12.00	54
2	Alle	Sinte unge menn i kunnskapssamfunnet	F52	13.00–15.00	55
2	Barnetrinn	Digitale kart på interaktiv tavle og pc	F53	09.00–12.00	56
2	M.trinn/U.trinn	Seksualitet i skolen	F54	09.30–12.00	56
3. Organisasjonsteori/Veiledning/Ledelse					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
3	Bhg/Ledere	Pedagogisk ledelse – en utfordring!	F55	13.00–16.00	57
3	Alle	Ledelse og motivasjon!	F56	09.00–11.00	57
3	Bhg/Ledere	Leder eller pedagog – ja takk, begge deler	F57	13.00–16.00	58
3	Ledere	Tydlig lederskap = Omsorg	F58	09.00–12.00	58
3	Alle	Når barn og unge blir pårørende -Hvem ser? – Hvem tar ansvar?	F59	09.30–12.00	59

4. Praktiske/estetiske fag					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
4 Bhg	Musikk for smårollingene i barnehagen. Hvorfor og hvordan arbeider vi med musikk for 1–3-åringene	Bogen, Bente	F60	09.00–12.00	60
4 Barnetrinn	Kreativ musikkundervisning på barnetrinnet	Bøe, Odd-Magne Sæther, Morten	F61	13.00–16.00	60
4 Skolen	Mer gym i skolen	Eriksen, Tove Brita	F62	09.00–12.00	61
4 Bhg	Barnehagens rammeplan i praksis- mange veier til dokumentasjon og kunnskap	Fønnebø, Bente Jernberg, Unni	F63	09.30–11.30	61
4 Bhg/SFO/S.trinn	Ja takk, begge deler – om lek og læring i skapende arbeid	Grieg, Camilla	F64	09.00–12.00	62
4 M.trinn/U.trinn	Frodige armbånd / pulsvarmere	Gunnerød, Anne Guri	F65	09.00–12.00	63
4 M.trinn/U.trinn	Armbånd med trøkk!	Gunnerød, Anne Guri	F66	13.00–16.00	63
4 Bhg/SFO/Barnetrinn	Lidele galen, lidele god. Folkemusikk på nytt	Haukenes, Siri Kielland, Sylvi	F67	09.00–12.00	65
4 Alle	Vår tids Kongevei For å nå barn og unge – hvorfor bruker vi den ikke?	Hidas, András Glantz, Anders	F68	10.00–12.00	65
4 Bhg	Kreativ dans for barn 2 – 7 år	Lambertsen, Janne	F69	13.00–16.00	66
4 Bhg/SFO/S.trinn	Høytidenes dekor og symbolikk	Lundeby, Bjørg Filberg, Kari	F70	13.00–16.00	66
4 Alle	Trommekurs	Nying, Modou	F71	13.00–16.00	67
4 M.trinn/U.trinn	Rytmetisk musikkpedagogikk i praksis	Ophus, Tone	F72	09.00–12.00	67
4 S.trinn	Musikkdramatisk lek med barn	Ophus, Tone	F73	13.00–16.00	68
4 Barnetrinn	Hjelp! – Jeg har blitt musikk lærer...	Refvik, Sølvin	F74	09.00–12.00	68

5. Norsk					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
5 M.trinn	Øyhopping – lesestrategier og leseglede	Borgersen, Anne Seljing, Tina	F75	09.00–12.00	69
5 U.trinn	Lingua Planet Grunnleggende norsk – fleksibelt språkkurs tilpasset elever med ulik forkunnskap	Bueie, Agnete Andersen	F76	13.00–15.00	69
5 Barnetrinn	Sang i Norge med tverrfaglig fokus	Eggum, Kjersti Østnes	F77	13.00–16.00	70
5 S.trinn	Lese- og skriveopplæring i praksis	Federici, Elin	F78	09.00–12.00	70
5 S.trinn	Den første lese- og skriveopplæringen og veiledet lesing	Gjerdum, Anne-Lise Solli, Anne-Lise Aasgaard	F79	09.00–13.00	71
5 U.trinn	Den andre leseopplæringen for elever på ungdomstrinnet	Jensen, Marit	F80	13.00–16.00	71
5 U.trinn	Sakprosa i skolen	Kalleberg, Kirsten Kleiveland, Astrid	F81	12.30–15.00	72
5 U.trinn	Norsk for minoritetspråklige med tema fra yrkesfagene	Kleiveland, Erling	F82	09.30–11.30	72
5 Skolen	Aktiv språk- og begrepsinnlæring – Grunnleggende norsk i grunnskolen	Madsen, Astrid Halvorsen, Åse	F83	13.00–15.00	73
5 Skolen	Komplett lese- og skriveopplæring for lese- og skrivevake: Lingdys, Lingright og Lingspeak	Moxness, Bente Henriikka	F84	09.00–12.00	73
5 Alle	Leselyst – og skriveglede	Nitschke, Marianne Olsen Jacobsen, Kristin	F85	13.00–15.30	74
5 M.trinn/U.trinn	PAGETURNER – hvordan doble elevenes lesehastighet?	Saltnes, Bjørn Gunnar	F86	13.00–15.00	74
5 Bhg/S.trinn/Ledere	Skriv på PC – lær å lese!	Trageton, Arne	F87	13.00–16.00	75
5 M.trinn/U.trinn	Grunnleggende norsk for minoritetsungdom	Aalen, Marie	F88	09.00–12.30	75

6. Fremmedspråk						
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side	
6 Barnetrinn	IKT i engelsk for barnetrinnet	Reinertsen, Arne	F89	09.30–11.30	77	
6 U.trinn	Lingua Planet Engelsk – fleksibelt språkkurs tilpasset elever med ulik forkunnskap	Solberg, Helle	F90	13.00–15.00	77	
7. IKT						
7 Skolen	e-Lector – Les lettere, les raskere, få lese lyst	De Bono, David	F91	09.00–12.00	78	
7 M.trinn	Bruk av IKT-verktøyet Nysgjerrigpermetoden.no	Furøy, Kate A.	F92	14.00–16.00	78	
7 M.trinn/U.trinn	Bli kjent med lese- og skriveverktøyet CD-ORD	Haugen, Lars	F93	09.00–11.30	80	
7 Alle	Textpilot- Verktøy for elev, lærer og administrasjon.	Holbye, Sverre Andreas	F94	09.00–12.00	80	
7 U.trinn	Digital kompetanse i praksis	Krumsvik, Rune	F95	14.00–15.30	81	
7 Alle	Nybegynnerkurs i digital bildebehandling	Løken, Knut	F96	10.00–15.00	81	
7 Skolen	Interaktiv teknologi + matte = inspirerte elever	Måleng, Kristin	F97	13.00–14.00	82	
7 M.trinn/ U.trinn/Ledere	Naturfag tilpasset kunnskapsløffets IKT!	Pedersen, Bernt	F98	09.00–11.00	82	
7 Alle	Hva slags digitalt hjelpemiddel skal en velge til de med dysleks/spesifikke lese- og skrivevansker?	Rambø, Stig E. Kvalheim	F99	13.00–16.00	83	
7 Alle	Hvordan kan en elev som er skrivesvak og/eller lesesvak håndtere skolehverdagen?	Sem-Jacobsen, Wibecke	F100	13.00–15.00	84	
7 S.trinn	Bruk av dataprogramvare i lese- og skriveinnlæringen	Skumsrud, Unni	F101	09.00–12.00	84	
8. Matematikk						
8 S.trinn	Inspirerende matematikkundervisning.	Arnås, Ann-Christin	F102	13.00–16.00	85	
8 S.trinn	Matematikk med fokus på tilpasset opplæring og bruk av interaktive tavler	Bøhn, Christian Kroknes, Tom-Erik	F103	09.30–12.00	87	

Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
8	U.trinn	Ett år med Universiell Matematikk i skolen	F104	13.00–16.00	87
8	S.trinn	Begynneropplæringen i matematikk	F105	09.00–12.00	88
8	Bhg	En, to, støvel og sko Matematikk og de minste barna i barnehagen	F106	14.00–16.00	88
8	Skolen	Gjør matematikken morsom og enkel ved hjelp av getSmart matematiske kortstokker	F107	14.00–16.00	89
8	S.trinn	Nytt på nytt med matematikk	F108	13.00–16.00	89
8	S.trinn	Differensiering og individuell oppfølging – Et metodisk kurs i matematikk for 1. til 4. trinn	F109	14.00–16.00	90
8	Bhg	Mattelek – aktiv begrepsopplæring	F110	09.00–12.00	90
9. Natur/Teknikk/Miljø					
9	Bhg/SFO/ S.trinn	Fysikk for de minste	F111	13.00–16.00	91
9	SFO/Barne- trinn	Praktiske tips for uteskole	F112	09.30–12.30	91
9	Skolen	Læring i friluft – tips til uteskoleaktiviteter	F113	09.00–11.30	92
9	Bhg/SFO/ Skolen	Læring i friluft – grunnleggende friluftslivskunnskaper	F114	12.30–15.00	93
9	M.trinn	Fengende energi- og klimaundervisning gjennom Regnemakerskolen og Regnemakernes Energikamp	F115	13.00–15.00	93
9	Barnetrinn	Kom i gang med Nysgjerrigpermetoden – la elevene forske!	F116	14.00–16.00	94

10. Fysisk aktivitet/ Motorisk trening/Helse					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
10 M.trinn/U. trinn	Vurdering og differensiering i Mat og helse	Fulland, Cathrine	F117	14.00–15.30	95
10 SFO/S.trinn	Aktiviteter i sal og klasserom, skolegårdprosjekt	Holsæter, Bjørnar	F118	13.00–15.30	95
10 Bhg/SFO/ S.trinn	Aktivt uteliv i barnehage og småskolen	Johnsen, Grethe Nilsen, Anne-Britt	F119	10.00–12.00	96
10 Bhg/SFO/ S.trinn	Aktivt uteliv i barnehage og småskolen	Johnsen, Grethe Nilsen, Anne-Britt	F120	13.00–15.00	96
10 M.trinn/U. trinn	SALTO – Sosialt – Allsidig – Lek – Turn – Oppvisning	Lislevatn, Frøydis	F121	13.00–16.00	97
10 Bhg/S.trinn	Skrivedans	Lystad, Karin	F122	09.00–12.00	97
10 Alle	Sirkus i barnehage og skole – kroppen i lek og læring	Osnes, Heid Jensen, Maybritt	F123	13.00–16.00	98
10 M.trinn/U. trinn	Idékurs trampett	Risa, Lars Gunnar	F124	09.00–12.00	98
10 Bhg/SFO/ S.trinn	Barn og kosthold – praktiske tips om sunt kosthold	Rustad, Hanne Hennig	F125	09.30–11.30	99
10 U.trinn	Inspirasjonskurs for deg som underviser i mat og helse	Selseth, Kjersti	F126	10.00–15.00	99
10 Alle	«Barn i balanse» – Mindfulness i skoler og barnehager	Sælebakke, Anne	F127	12.30–16.00	100

KURS LØRDAG 6.11

1. Pedagogikk					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
1 Barnetrinn/ Ledere	Vurdering for læring	Aslam, Soufia	L1	13.00-16.00	102
1 Skolen	Hvordan bygge opp elevens egenstyring og motivasjon? Et redskap etter IntraActplus-konseptet	Berndt, Sabine Imhof, Ute	L2	13.00-16.00	102
1 Barnetrinn/ Ledere	Elevenes ulikhet er en ressurs – Helhetlig tilpasset opplæring	Bjørkvold, Tuva	L3	09.30-11.30	103
1 M.trinn/ U.trinn	Hvem bestemmer?	Borrebak, Bente Marie	L4	09.00-12.00	104
1 Alle	Klar tale – Flerkulturell kommunikasjon i praksis	Børsum, Kjersti	L5	12.30-15.30	104
1 M.trinn/ Ledere	Lesing i fagene	Fredheim, Gerd Trettenes, Marianne	L6	09.00-12.00	105
1 Alle	Mestringspedagogikk – veien til egenverd og motstandskraft	Germundsson, Odd Erik	L7	13.00-16.00	105
1 Alle	Kommunikasjon med barn og unge. Del 1: Anerkjennelse	Hauge, Anniken	L8	09.00-12.00	106
1 Alle	Kommunikasjon med barn og unge. Del 2: Å være en tydelig voksen	Hauge, Anniken	L9	13.00-16.00	106
1 S.trinn/SFO	SYNG OG LÆR – et læringsverktøy som gir kunnskap og glede!	Heldor, Margaret	L10	09.00-12.00	107
1 Alle	Prinsen som ingen kunne målbinde	Holand, Johan	L11	09.30-12.30	107
1 Skolen	Vurdering som læring	Jahren, Trude	L12	09.00-12.00	108
1 Skolen	Elelvurdering under lupen. Hvordan utvikle en vurderingskultur som gir elevene en mer tilpasset og differensiert opplæring?	Jensen, Marit	L13	09.30-12.00	108
1 Bhg/SFO/ S.trinn	Barn i sorg og krise. Hvordan kan skole og barnehage møte dem?	Joheim, Tine Bøe	L14	13.00-15.00	109

Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
1 Alle	Vurdering for motivasjon, anerkjennelse og tilhørighet	Johnsen, Unni	L15	12.30-15.30	110
1 Alle	Gjennom barneøyne – barns møte med psykisk lidelse	Moen, Grete Lillian	L16	09.00-11.30	110
1 Barnetrinn	Begynneropplæring i lesing for minoritetselever – lesing i kontekst	Molander, Berit	L17	12.30-15.30	111
1 Bhg	Dette er vel de minste for små til – eller er de det?	Nakling, Nina	L18	09.00-12.00	111
1 Alle	Tenke sjæl – hvordan gjør vi det i praksis	Ranfelt, Åse	L19	12.30-15.30	112
1 Bhg/SFO	Klar, ferdig, gå! Samlingen begynner nå!	Seeland, Lisbeth Joheim, Tine Bøe	L20	09.00-12.00	112
1 S.trinn	IKT – opplæring på barnetrinnet	Skevik, Randi Andreassen, Kristina	L21	10.00-11.30	113
1 Skolen	Bitching – om jenter og mobbing	Skotheim, Liv Oudmayer, Kristin	L22	09.30-11.30	113
1 Alle	Liten tue kan velte stort lass	Stenberg, Oddvar	L23	13.00-15.00	114
1 Bhg	Språkstimulering – språkgrupper – språkrom	Säll, Heidi Åsenden, Hilde	L24	12.30-15.30	114
1 M.Trinn	Vurdering for læring i klasserommet	Tyrdal, Line	L25	09.00-12.00	115
1 S.trinn	Begynneropplæringen – inn i skriftspråket og tallenes verden	Weydahl, Sissel Rimehaug	L26	12.30-15.30	115
1 Bhg	Prosjektarbeid i barnehagen – verden gjennom kunst	Widell, Bente Marie Hansen, Anne B.	L27	09.00-12.00	116
1 Bhg	De 10 intelligensnivåene i innredning og lek	Østergård, Christina	L28	09.00-12.00	116
1 Alle	Seksuelle overgrep mot barn; hvordan oppdager jeg det og hva gjør jeg?	Aasland, Margrete Wiede	L29	09.00-15.00	117

2. Samfunnsfag/Religion/Etikk					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
2	Bhg/SFO	Maskulin omsorg i en feminin arena	Friis, Pia	L31	13.00–16.00
3. Organisasjonsteori/Veiledning/Ledelse					
3	Alle	Veiledning av nyutdannede lærere	Jahr, Einar	L32	13.00–14.30
3	Bhg	Styreren – en balansekunstner	Kanestrøm, Ann Ingjerd Haakonrud, Anne	L33	09.00–11.00
3	Alle	Ledelse og motivasjon	Kirstistuen, Karianne	L34	13.00–15.00
3	Bhg/ledere	Å utforske barnehagepraksis i lys av teori om ledelse og organisasjonsutvikling	Kranmo, Astrid Lill Jensen, Ruth	L35	09.00–11.00
3	Bhg/Ledere	Den viktige mellomlederen	Moren, Ingun	L36	13.00–16.00
3	Bhg/SFO/ S.trinn	Når barns atferd gjør deg bekymret	Rieber-Mohn, Therese S.	L37	09.00–12.00
3	Ledere	Situasjonsavhengig ledelse – hvordan treffe medarbeidere der hvor de er?	Stray, Christine Hauge, Birgitte	L38	09.00–12.00
3	Ledere	Lederteam som gjør en forskjell	Stray, Christine Hauge, Birgitte	L39	13.00–16.00
4. Praktiske/estetiske fag					
4	M.trinn/U. trinn	Gjenbruk – forvandlingen av en sykkelslange!	Eikenes, Annie	L40	09.00–13.00
4	Bhg/S.trinn	Musisk lek gjennom lyd	Fuglestad, Svein	L41	09.00–12.00
4	Bhg/SFO/ S.trinn	Fargelek – Workshop for barnehagene	Grieg, Camilla	L42	12.30–15.30
4	Alle	Vår tids Kongevei For å nå barn og unge – hvorfor bruker vi den ikke?	Hidas, Andrås Glantz, Anders	L43	13.00–15.00

Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
4	Bhg/SFO/ S.trinn	Få snusen i det!	Krøger, Eva Nordli	L44 09.00–12.00	126
4	Alle	Trommekurs	Nying, Modou	L45 12.30–15.30	126
4	Bhg	Kunst og kultur i barnehagen	Olaussen, Ingvild Sæther, Morten	L46 09.00–11.00	127
4	M.trinn/ U.trinn	Rytmask musikkpedagogikk i praksis	Ophus, Tone	L47 09.00–12.00	127
4	S.trinn	Musikdramatisk lek med barn	Ophus, Tone	L48 13.00–16.00	128
4	Barnetrinn	Kunst &Håndverk etter Kunnskapsløftet	Stave, Agneta	L49 09.00–12.00	128
4	Barnetrinn	Dans i grunnskolen med Kunnskapsløftet	Swersen, Lene	L50 09.00–12.00	129
4	Bhg	Kreativ dans for barn 3-6 år++	Thorshaug, Cathrine Bull	L51 13.00–16.00	129
5. Norsk					
5	Alle	Det var en gang en konge	Felland, Tjodun	L52 09.00–12.00	130
5	Barnetrinn	Hva om...et kurs om kreativ skrijving og avis som virkemiddel i den første lese- og skriveopplæringen	Johnsen, Janne Aasebø	L53 13.00–15.00	130
5	U.trinn	Grenseerfaringer	Omdal, Gerd Karin	L54 09.00–11.00	131
5	Bhg/S.trinn	Språkstimulering og språklig mangfold	Sandvik, Margareth	L55 12.30–15.30	131
5	U.trinn	Litteraturens nytteverdi	Skaftun, Atle	L56 09.30–12.00	132
5	M.trinn	Så blekket spruter – veiledet skrijving for mellomtrinnet	Wegge, Kathrine	L57 09.00–11.00	132
6. Fremmedspråk					
6					

7. IKT					
Emne/målgruppe	Kurstittel:	Kursholder:	Kurs:	Tid:	Side
7 Skolen/ledere	e-Lector – Les lettere, les raskere, få lese lyst	De Bono, David	L58	09.00–12.00	133
7 Alle	Nybegynnerkurs i Powerpoint	Løken, Knut	L59	10.00–15.00	133
7 Bhg/SFO/ S.trinn	Lær å lage fotofortellinger med barna	Øiestad, Even	L60	09.00–11.00	134
7 Bhg/SFO/ S.trinn	Lær å lage fotofortellinger med barna	Øiestad, Even	L61	13.00–15.00	134
8. Matematikk.					
8 S.trinn	Aktivitetskasse i matematikk – variert undervisning for bedre matematikkinnlæring	Augestad, Kari	L62	10.00–12.00	135
9. Natur/Teknikk/Miljø					
9 SFO/ Barne- trinn	Praktiske tips for uteskole	Berge, Nina	L63	12.30–15.30	136
9 Barnetrinn	Nysgjerrigper – forskerspiren i praksis	Bjørkvold, Tuva	L64	12.30–15.30	136
9 Alle	Hvor blir det av, alt sammen? Om kildesortering og gjenvinning i et miljøperspektiv	Gulbrandsen, Jorun Iversen, Hildegunn	L65	09.00–12.00	137
10. Fysisk aktivitet/Motorisk trening/Helse					
10 Bhg/S.trinn	Skivedans	Lystad, Karin	L66	09.30–12.30	138
10 U.trinn	Inspirasjonskurs for deg som underviser i mat og helse	Selseth, Kjersti	L67	10.00–15.00	138

KURSOMTALER

På de følgende sidene vil du finne en oversikt med en kursbeskrivelse av de kursene som holdes under lærerstevnet.

Det tas forbehold om at det melder seg nok deltakere for at et kurs kan holdes.

Melding om hvor kurset vil gå, vil bli sendt ut med bekreftelsen på at du har kommet med på kurset. Styret håper på den måten å unngå å avvise deltakere ved at de mest søkte kursene kan legges til de største lokalene.

I kursoversikten brukes bokstavforkortelse for å antyde hvilket hovedtrinn kurset er beregnet på:

Bhg: barnehage/førskole
SFO: skolefritidsordning
B.trinn: barnetrinn
S.trinn: småskoletrinn 1.–4.
M.trinn: mellomtrinn 4.–7.
U.trinn: u.trinn
Ledere:
Alle: alle

Fredag 5.11**Språk og kommunikation
med handdockan som hjelpemedel***Kursholder: Mirella Ahlcrona Forsberg***Kurs F 1
Fredag 5.11
13.00–16.00****Bhg /
S.trinn 1.–4.**

Kommunikation med dockan som hjelpemedel inneb r att barn l r sig uppleva språket genom dans, s ng, berättelser, ramsor och hantverk. Spelteknik och dramatisering av texter kan oppmuntra barns sociala utveckling og sj lvf rtroende. Föreläsningen lyfter fram dockans kommunikativa potential när det gäller språkets olika funksjoner, samt ulike sätt att utveckla barns kunskapsmässiga og känslomässiga motiv med hjelp av dockor. En inspirerende og konkret föreläsning.

Mirella Forsberg Ahlcrona  r förskollärare, dockteaterpedagog og filosofie doktor i pedagogik og arbe tar på lärarutbildningen vid Högskolan Skövde og vid G teborgs universitet. Mirella har många års erfaringet av arbe tet med dockor i förskola og skola.

**Samlingsstunden
– utgangspunkt og høydepunkt***Kursholder: Eli Almehagen***Kurs F 2
Fredag 5.11
09.30–11.30****Bhg**

Samlingsstunden har sin plass i barnehagens travle hverdag. Her møtes små og store for   gjøre noe hyggelig sammen.

  kunne lede en samling med en hel barnegruppe og gjøre den morsom, spennende og lærerik er en utfordring og krever god planlegging. Kurset inneholder morsomme ideer og konkrete forslag til opplegg, som enkelt kan tilpasses den enkelte barnegruppe.

Eli Almehagen er utdannet førskolelærer med tilleggsgutdannning i spesialpedagogikk. Hun har arbeidet mange år i barnehage som styrer, pedagogisk leder, støttepedagog og faglig veileder. Kurset arrangeres i samarbeid med GAN Aschehoug.

Lesing som grunnleggende ferdighet

Kursholder: Rune Andreassen

Kurs F 3
Fredag 5.11
10.00–12.00

M.trinn 5.–7. /
U. trinn / Ledere

Kurset gjør rede for hva slags leseferdigheter det siktes til når læreplanen snakker om lesing som grunnleggende ferdighet. Hva innebærer det egentlig å drive leseopplæring i ulike fag i 4. – 10. klasse? Det blir vist eksempler på hvordan leseopplæring kan knyttes til læring i forskjellige fag, og hvordan viktige faktorer som bakgrunnskunnskap, lesestrategier og lesemotivasjon kan bidra til at lesing virkelig blir en grunnleggende ferdighet.

Rune Andreassen har 20 års undervisningserfaring fra alle trinn i grunnskolen, har arbeidet flere år som pedagogisk-psykologisk rådgiver i PP-tjenesten, og arbeider nå som førsteamanuensis ved avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Østfold. Hans doktorgradsprosjekt handlet om leseopplæring på mellomtrinnet med fokus på leseforståelse og strategibruk. Er i dag fagkoordinator ved masterstudiet i spesialpedagogikk ved Høgskolen i Østfold.

Den første lese- og skriveopplæringen

Kursholder: Anne Kari Aschim

Kurs F 4
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg /
S.trinn 1.–4.

Kurset er rettet mot lærere på 1. og 2. trinn eller i spesialundervisningen på småskoletrinnet. Nyere leseforskning viser oss hvilke faktorer som er viktige i begynnende lese- og skriveopplæring. Kurset vil gjennomgå viktige prinsipper i begynneropplæringen og gi mange nyttige og praktiske ideer, slik at lese- og skriveopplæringen blir spennende og motiverende for elevene. Kurset vil også ha fokus på tilpasset opplæring gjennom blant annet Veiledet lesing, på de første trinnene i barneskolen.

Anne Kari Aschim er lærer og logoped med lang erfaring fra skoleverket. Hun har vært med å utvikle Damms Leseunivers, og er i 2010 aktuell med *Jeg leser og skriver*, et opplegg for begynneropplæringen i lesing og skriving, knyttet til Damms Leseuniverset. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm.

Vurdering for læring.

Kursholder: Soufia Aslam

Kurs F 5
Fredag 5.11
13.00–16.00

B.trinn / Ledere

Kurset tar for seg hvordan man kan få elevene til å lære bedre gjennom å vurdere seg selv og andre elever. Kursdeltakerne får enkle og praktiske tips i hvordan man tydeliggjør mål for elevene, lager kriterier med elevene, innblikk i ulike vurderingsformer og ulike måter å dokumentere læring på.

Soufia Aslam er allmennlærer og jobber på mellomtrinnet på Hasle skole. Hun har de siste årene arbeidet mye med vurderingspraksis i klasserommet gjennom prosjektet VFL. Hun er tilsatt i Utdanningsetaten i Oslo som veileder for barneskoler, har bidratt til en filmsnutt for Utdanningsdirektoratet og driver kursvirksomhet privat.

Trampoline: Møter med tall, bokstaver, former og figurer

Kursholder: Fride Bergem

Kurs F 6
Fredag 5.11
14.00–16.00

Bhg

Trampoline er et opplegg som består av leker, aktivitetshefte og nettsted for barnehagen. Her får barna sine første møter med tall, bokstaver, former og figurer. Trampoline inneholder også Lesekroken, der innleste barnebøker blir vist i sin helhet. Kom og ta en titt og få samtidig tips om bruk av nettstedet.

Fride Bergem er redaktør for norsk i Gyldendal Undervisning, samt prosjektleder for Salaby og Trampoline.

Kurset arrangeres i samarbeid med Gyldendal undervisning.

Besøk Salaby – Norges raskest voksende by

Kursholder: Fride Bergem

Kurs F 7
Fredag 5.11
10.00–12.00

SFO /
S.trinn 1.–4.

Salaby er et digitalt læringsunivers for 1.–4. trinn og inneholder spennende undervisningsmateriale i alle fag. Salaby er allerede rullet å bli en meget populær by ute i norske skoler. Kurset tar for seg bruken av dette nettstedet i undervisningen. Du får pedagogiske tips og eksempler fra de mange elementene i Salaby.

Fride Bergem er redaktør for norsk i Gyldendal Undervisning, samt prosjektleder for Salaby og Trampoline. Kurset arrangeres i samarbeid med Gyldendal undervisning.

Uro i skolen – hva gjør vi?

Kursholder: Inger Bergkastet og Heidi Amundsen

Kurs F 8
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skole

Uro og «tidstyver» i skolen gir dårlige læringsvilkår. Kurset handler om hvordan skoler og lærerteam kan skape og legge til rette for gode læringsmiljø gjennom tydelig, positiv kommunikasjon – både lærerne imellom og overfor elevgrupper, enkeltelever og hjemmene. Kurset har fokus på praktiske tiltak og strukturer som inngår i et systemisk og et systematisk endringsarbeid.

Inger Bergkastet er lærer og spesialpedagog. Har arbeidet i mer en tjue år som kontaktlærer og sosiallærer i grunnskolen. Er sertifisert Marte Meo-veileder. Arbeider i dag som teamleder i Majorstuteamet som er en del av veiledningstjenesten for skoler i Oslo kommune. Heidi Amundsen er lærer med videreutdanning innen sosialpedagogikk og spesialpedagogikk. Har jobbet som lærer, sosiallærer og rådgiver i grunnskolen og er sertifisert Marte Meo-veileder. Arbeider i dag som veileder i Majorstuteamet. Kurset arrangeres i samarbeid med Pedlex Norsk Skoleinformasjon.

Elevenes læringsmiljø – lærerens muligheter

Kursholder: Inger Bergkastet og Lasse Dahl

Kurs F 9
Fredag 5.11
13.00–16.00

SFO / Ledere /
Skole

Kurset gir et praktisk blikk på de grepene lærere og andre voksne i skolen kan ta for å sikre at elevene får et godt læringsmiljø. Temaer som blir belyst er positiv kommunikasjon, etablering av regler og rutiner, gode beskjeder, bruk av oppmuntring og belønning, elevsamtalen, korrigering av elever som tar dårlige valg og samarbeid med foreldre.

Inger Bergkastet er lærer og spesialpedagog med mer enn 20 år som kontaktlærer og sosiallærer i grunnskolen. Hun er med i Majorstuteamet, et veiledningsteam i Oslo skolen. Hun er sertifisert Marte Meo veileder. Lasse Dahl er lærer og har en amerikansk mastergrad i spesialpedagogikk. Han har over 10 års erfaring som kontaktlærer i normalskolen og spesialskolen. Er nå i veiledningsteamet ved Brusettkollen skole og ressurscenter, med bl.a. PALS og skole og barnehageprogrammet De Utrolige Årene. Inger Bergkastet og Lasse Dahl har sammen med Kjetil Andreas Hansen skrevet boken *Elevenes læringsmiljø – lærerens muligheter*.

Det va'kke min skyld!

– Hvordan lærer vi barn å ta ansvar i eget liv?

Kursholder: Hilde Bjønness og Anita Bolghaug

Kurs F 10
Fredag 5.11
09.00–12.30

Alle

Voksne tolker, mistolker, krangler og skylder på hverandre. Voksne går på kurs om konfliktforebygging for å avlære dysfunksjonell kommunikasjon. Skole- og barnehageansatte har gjennom et vellykket pilotprosjekt i 2009/2010 lært og praktisert enkle kommunikasjonsregler for både å *avlære* egne unoter og for å *lære* barn ansvarlig og mobbeforebyggende kommunikasjon. Temaer for kurset: Konfliktforebyggende kommunikasjonsregler i praksis, selvtilit/selvfølelse, ansvar i eget liv

Anita Bolghaug jobber med individuell coaching, samt kurs og veiledning innen kommunikasjon. Erfaring fra prosesskonsultasjon, lederutvikling, HR-arbeid, sykefraværspromatikk og konfliktløsning. Hilde Bjønness: opplæringsleder med lang erfaring fra ulike lederstillinger innen barnehage-/oppvekst. Fag-/fokusområder: prosjektledelse, veiledning/coaching, kommunikasjon, konfliktforebygging og konflikthåndtering.

Metoder og materiell i undervisningen av minoritetsspråklige elever

Kursholder: Astrid Brennhagen

Kurs F 11
Fredag 5.11
13.30–15.30

Skole

Metoder og materiell i undervisningen av språklige minoriteter vil bli presentert.

DEL 1: Muntlig språktrening og grunnleggende lese- og skriveopplæring for minoritetsspråklige elever.

DEL 2: Noen eksempler på bruk av skjønnlitteratur i andrespråksundervisningen.

DEL 3: Noen eksempler på tilpasset fagundervisning på mellomtrinnet, ungdomstrinnet og i voksenopplæringen.

Astrid Brennhagen er lærer med videreutdanning i migrasjonspedagogikk. Hun har vært lærer i 26 år og har erfaring fra innføringsklasser og andrespråksundervisning. De siste elleve årene har hun undervist på norskkurs i voksenopplæringen og i grunnskolen for voksne. Hun har i tillegg utarbeidet læremidler til bruk i undervisningen av minoritetsspråklige elever. Kurset arrangeres i samarbeid med Arbeid med ord læremidler A/S.

Premature barn i førskolealder

Kursholder: Brit T. Christensen

Kurs F 12
Fredag 5.11
09.30–11.30

Bhg

Kurset tar for seg informasjon om premature barn, utvikling og eventuelle senfølger. Kurset baserer seg på formidling av erfaringer fra ett prosjekt om å forebygge eventuelle senfølger hos premature barn, samt orientering om tverrfaglig ressursteam for for tidlig fødte barn i alderen 0-6 år i Skien.

Brit Traaholt Christensen har i mange år jobbet med premature barn i førskolealder, både med direkte og indirekte tiltak. Hun har tidligere arbeidet i habiliteringstjenesten. De siste 10 årene har hennes arbeidsplass vært spesialpedagogisk tjeneste i Skien kommune. Hun er teamleder for tverrfaglig ressursteam for for tidlig fødte barn i alderen 0–6 år.

Vi er de beste!

Kursholder: Jeanette Dahl

Kurs F 13
Fredag 5.11
14.00–16.00

Bhg

Hver enkelt ansatt er unike byggestener når den beste barnehagen skal utvikles. Med fokus på relasjonene, gir kurset inspirasjon til å se de mange mulighetene i barnehagehverdagen. Aldri mer grå hverdager?

Jeanette Dahl er førskolelærer, dramapedagog og familietераapeut. Hun er opptatt av alt som gjør livet meningsfullt og morsomt.

En god skolestart

– om overgang fra barnehage til skole

Kursholder: Else Havnevik Devold

Kurs F 14
Fredag 5.11
10.00–12.00

Bhg /
S.trinn 1.–4.

Hvordan tilrettelegge for en god overgang fra barnehage til skole.

- Kriterier for en god skolestart.
- Presentasjon av idéheftet «Matematikk i overgang fra barnehage til skole»
- Språkstimulering og leseforberedende aktiviteter

Else Havnevik Devold er førskolelærer med hovedfag i barneha-gepedagogikk og har arbeidet mange år i barnehage og skole. Hun var prosjektleder i «Tverrfaglig samarbeid rundt skolestart» i regi av Utdanningsetaten og for «Matte på Tvers – matematikk i overgangen fra barnehage til skole» i regi av HiO og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Hun sitter som barnehagerepresentant i Landslaget for matematikk i skolen (LAMIS) sentralstyret.

Film i skolen?

Bli med på filmrommet.no

Kursholder: Ingrid Dokka

Kurs F 15
Fredag 5.11
13.00–15.00

M.trinn 5.–7.

Film har en egen evne til å gi innlevelse og innsikt. Film kan gjøre fag mer levende og kan være et godt utgangspunkt for diskusjon og refleksjon hos elevene. Norsk filminstitutt gir en innføring i bruk av film i undervisningen med utgangspunkt i filmer på filmrommet.no. Fokus er på fagene samfunnsfag, religion, etikk og norsk fra 5.–7. trinn. Filmrommet.no er en klikkefilmtjeneste utviklet av Norsk filminstitutt og Norgesfilm.

Ingrid Dokka jobber som rådgiver ved Norsk filminstitutt med ansvar for distribusjon av norsk kort- og dokumentarfilm på dvd og nettfilm. Dokka har undervist ved Høgskolene i Bø og Oslo. Kurset arrangeres i samarbeid med Norsk Filminstitutt.

Atferdsvansker hos små barn

Kursholder: May Britt Drugli

Kurs F 16
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Kurset tar for seg atferdsvansker hos små barn. Det vil dreie seg om prognoser, risikofaktorer og kartlegginger. Videre vil kursholder gå inn på hva ansatte i barnehagen og lærere på 1.–3. trinn kan gjøre.

May Britt Drugli er cand. Paed og dr. philos og har lang erfaring fra utviklingsarbeid innen barnehage, skole og barnevern. Hun har videre jobbet med forskning knyttet til barn med atferdsvansker. Hun arbeider nå som førsteamanuensis ved Regionsenter for barn og unges psykiske helse ved NTNU i Trondheim. May Britt Drugli har tidligere utgitt flere fagbøker. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademiske forlag.

Hvordan gi gutter og jenter like muligheter

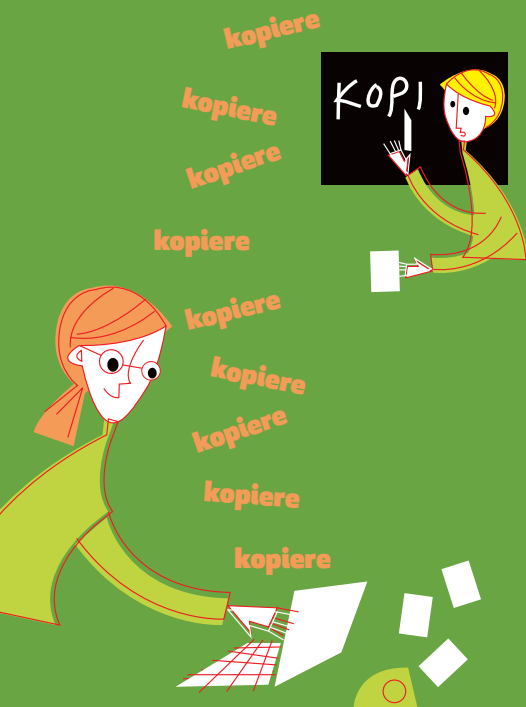
Kursholder: Pia Friis

Kurs F 17
Fredag 5.11
09.30–11.30

Bhg / SFO

Dette er et kurs om hvordan personalet kan øke sin kompetanse omkring kjønn og reflektere over egne kjønnsede holdninger og handlinger. Likestilling er å gi gutter og jenter like muligheter, ikke at de skal være like. I barnehagene har vi tradisjon for å tenke individuelt og ikke kjønn i våre møter med barn. Men fordi vi alle har forestillinger om kjønn vil vi likevel ubevisst forskjellsbehandle gutter og jenter.

Pia Friis er daglig leder i Bjerkealleen Kanvas-barnehage og har jobbet med Handlingsplanens mål siden midten av 90-tallet. I 2006/2007 ledet hun et prosjekt kalt Observant og rettferdig i samarbeid med Reform, Resurssenter for menn. Prosjektet filmet personalet i samhandling med barn for å øke personalets bevissthet om hvordan de møtte gutter og jenter på ulike måter.

Lovlig kopiering - enkelt og greit

Les mer på www.kopinor.no/skole

Kopinor

Hvis noen hadde våget å spørre meg!

Kursholder: Kari Trøften Gamst

Kurs F 18
Fredag 5.11
09.00–12.00

Alle

Det er enhver voksnes plikt til å involvere seg når de har valgt å arbeide med barn. Når barn gis anledning til å være informanter om egen virkelighet vil omsorgsvikt kunne avdekkes i større grad, slik at gode hjelpetiltak og beskyttelse av barnet sikres. Men barn forteller ikke lett om stressfylte og traumatiske erfaringer. Det er en klar sammenheng mellom måten voksne kommuniserer med barn på, og meningsinnholdet i det barnet forteller. Det gis en presentasjon av en dialogisk metode hvor målet er å styrke barneperspektivet og maksimere informasjonen fra barnet.»Hjemme verst», en film laget av Jarle Eskedal for Redd Barna og NKVTS, vil bli vist. Den handler om barn som er utsatt for omsorgssvikt.

Kari Trøften Gamst er spesialpedagog, dr.polit og spesialrådgiver ved Regionalt ressurscenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, Region Øst. Hun har forsket på kommunikasjon med barn i barnehage/ skole, i dommeravhør og i barnevernet, og har utviklet en dialogisk samtalemetode for barn i vanskelige livssituasjoner. Hun har tidligere erfaring fra barnepsykiatri, skole, barnehage og PPT. Hun har deltatt i utvikling av etterutdanningsprogram innen etterforskning av vold og overgrep mot barn ved Politihøgskolen i Oslo, hvor hun underviser, og kompetansehevingssprosjekter innen barnevernet i kommunikasjon med barn og i asylintervju av enslige mindreårige.

Å lære språk i inkluderende lekemiljøer

Kursholder: Katrine Giæver

Kurs F 19
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg

«Å få delta i lek og få venner er grunnlag for barns trivsel og meningsskaping i barnehagen», står det i rammeplanen. Barn lærer språk best gjennom lek og samspill. Kursholder tar for seg hvordan personalet i flerkulturelle barnehager kan utvikle et inkluderende lekemiljø der alle barn som likeverdige deltakere lærer språk som en del av sin helhetlige utvikling.

Katrine Giæver er førskolelærer med videreutdanning i flerkulturell forståelse. Hun har lang erfaring fra flerkulturelle barnehager og jobber nå på NAFO – Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring.

Barn med AD/HD

– et stort problem i dagens skole eller
en spennende utfordring for dyktige lærere?

Kursholder: Sølvi Glevoll

Kurs F 20
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Det er sterk økning i antall urolige barn med lærevansker i skolen. Mange mener at barn med spesielle problemer burde gå på spesialskoler, mens enkelte spesialskoler arbeider med å overflødiggjøre seg selv. Medfører integrering at verken elever med AD/HD, elever med andre problemer eller øvrige elever får god undervisning? Hva er årsaken til AD/HD, hvilke egenskaper hos lærere og pedagogikk er viktig for å lykkes med disse barna – og hvilke tilrettelegginger er nødvendig for å utvikle krevende barn til nyttige samfunnsborgere?

Sølvi Glevoll er tidligere leder i Oslo/Akershus Fylkeslag i ADHD Norge og har også sittet i landsstyret i samme organisasjon. Som forelder med barn med AD/HD har hun mange års praktisk erfaring i hvordan utfordringer med barn med AD/HD kan løses i skolesituasjonen. Hun foreleser ved skoler/høgskoler, for etater i stat/kommune og for bedrifter i næringslivet.

Asperger syndrom. Det synes ikke, men det merkes!

Kursholder: Ellen Gjesti

Kurs F 21
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

De fleste lærere vil i løpet av sin karriere møte elever med Asperger syndrom. Disse elevene både overrasker og forvirrer: de kan være skoleflinke, kunnskapsrike og samvittighetsfulle, men med mange underlige reaksjoner og påfallende atferd.

Innhold i kurset:

- Hva er Asperger syndrom og hvordan arter det seg
- Behov for tilrettelegging og særbehandling
- Viktige metoder og hjelpemidler
- Illustrert med mange eksempler fra skolehverdagen

Kursholder er førskolelærer og spesialpedagog med arbeidsplass: Nordvoll skole og autismesenter. Hennes arbeidsoppgaver er bl.a.: kartlegging og veiledning i forhold til elever med autisme/Asperger syndrom på alle klassetrinn og kursvirksomhet.

Steg for Steg for barnehage og barneskole

Kursholder: Bente Granberg

Kurs F 22
Fredag 5.11
09.30–12.30

**Bhg / SFO /
B.trinn / Ledere**

Gjennom arbeid med Steg for Steg utvikler barn i barnehage og barneskole sosial kompetanse. Steg for Steg tar for seg tre hovedområder: empati, problemløsning og mestring av sinne. Målsettingen er å øke barnas sosiale kompetanse gjennom samtaler og positiv sosial ferdighetstrening, styrke barns selvbilde og gjør dem i stand til å omgås andre mennesker på en fredelig måte. Steg for Steg forebygger mobbing og vold. Atferdssenteret anbefaler bruk av Steg for Steg i PALS-skolene.

Bente Granberg er en inspirerende kursholder. Hun er utdannet allmennlærer, men har i tillegg et hovedfag i pedagogikk fra Universitetet i Oslo, «forsket» på Steg for steg og sosial kompetanse i sin hovedoppgave. Hun har arbeidet med undervisning og ledelse i grunnskole og undervist i pedagogikk for førskolelærere som ønsker å jobbe på 1.–4. trinn. Hun har allsidig erfaring med bruk av Steg for Steg.

Løft for barn

Kursholder: Ivar Haug

Kurs F 23
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg

Løsningsfokuset tilnærming (LØFT) er en glimrende måte å løfte barnehagen opp et trinn på kvalitetsstigen. Dette kurset gir innblikk i små enkle grep i hverdagen som gir god stemning og godt læringsmiljø. Hør om hvordan 1-åringene knagger smoc-ken og 3-åringene sitter Spiderman mens 4-åringene har møte med klosettskåla. Humor, latter, lek og glede gir lykkelige barn og lavt sykefravær.

Ivar Haug er pedagog og LØFT-instruktør og har 15 års erfaring som foredragsholder. Han leder det nasjonale Nettverket! for SFO og veileder barnehager og SFO'er over hele landet.

Løft for barn

Kursholder: Ivar Haug

Kurs F 24
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg

Løsningsfokuset tilnærming (LØFT) er en glimrende måte å løfte barnehagen opp et trinn på kvalitetsstigen. Dette kurset gir innblikk i små enkle grep i hverdagen som gir god stemning og godt læringsmiljø. Hør om hvordan 1-åringene knagger smoc-ken og 3-åringene sitter Spiderman mens 4-åringene har møte med klosettskåla. Humor, latter, lek og glede gir lykkelige barn og lavt sykefravær.

Ivar Haug er pedagog og LØFT-instruktør og har 15 års erfaring som foredragsholder. Han leder det nasjonale Nettverket! for SFO og veileder barnehager og SFO'er over hele landet.

Samtalebilder – en vei til kommunikasjon med barn

Kursholder: Merete Holmsen

Kurs F 25
Fredag 5.11
09.30–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Kommunikasjonsverktøyet åpner for at barn kan identifisere seg med tema og følelser i samtalebildene og assosiere til egne tanker, følelser og opplevelser. Teoretisk plattform er Anerkjennelse, mentalisering og det narrative perspektiv. En teoretisk, praktisk, metodisk gjennomgang av verktøyet som åpner for refleksjon og undring sammen med barna. Forelesningen bygger på 2 bøker og en samtaleperm foreleseren har skrevet om tema.

Merete Holmsen er førskolelærer med embetseksamen i spesialpedagogikk (cand.paed.spec.). Hun har praksis fra barnehage, PPT, helseinstitusjoner og prosjekter med barnesamtaler. Hun arbeider ved Moss familiesenter, et kommunalt lavterskeltilbud der hun daglig har samtaler med barn og foreldre. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademiske forlag.

Veiledning av nyutdannede lærere

Kursholder: Knut-Rune Olsen

Kurs F 26
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

I St.meld. nr 11 (2008–2009) Læreren – rollen og utdanningen foreslås det å etablere en fast ordning med veiledning av alle nyutdannede lærere. Foredraget vil belyse noen utfordringer og gi konkrete forslag til oppbygning av en mentorordning, valg av mentor, og belyse noen metoder og prinsipper som kan være til hjelp i den praktiske mentorvirksomheten i skoler og barnehager. I St.meld. nr 11 (2008–2009) Læreren – rollen og utdanningen foreslås det å etablere en fast ordning med veiledning av alle nyutdannede lærere. Foredraget vil belyse noen utfordringer og gi konkrete forslag til oppbygning av en mentorordning, valg av mentor, og belyse noen metoder og prinsipper som kan være til hjelp i den praktiske mentorvirksomheten i skoler og barnehager.

Knut-Rune Olsen er førstelektor i pedagogikk ved Høgskolen i Vestfold.

Lek med språket – opplev Snakkepakken

Kursholder:

Lucie Fossum Ihlen og Lena Malinosvky Finnanger

Kurs F 27
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg

Snakkepakken er en pakke med språkstimulerende materiell, som uansett morsmål, kan styrke barns språk og begrepsinnlæring i barnehage og småskole. Kursdeltakere vil få et aktivitetsrepertoar rundt: mat, kropp, klær, hus, farger, dyr og eventyr og oppleve hva aktivitetene kan gi av språklige gevinster. Kurset fokuserer på hvordan barn gjennom variasjon og repetisjon kan utforske språket via nøkkeler, lek og gjenstander. Se, hør og gjør! Forstå og opplev mestring! Fylldig kurskompendium kan kjøpes kontant for kr. 40.

Lucia Fossum Ihlen er utdannet fysioterapeut og spesialpedagog med førskolelærerbakgrunn. Som fysioterapeut arbeidet hun med døvblinde og hjerneskadede barn. Som spesialpedagog har hun arbeidet i barnehage og i 10 år ved pedagogisk fagsenter i Oslo. Lena Malinosvky Finnanger er utdannet førskolelærer og har jobbet som pedagogisk leder i en flerkulturell barnehage i 12 år. Hun har utdanning rundt språkutvikling og flerspråklighet fra UiO.

MARTE MEO i hverdagen

Kursholder: Monica Iversen og Eli Gresseth

Kurs F 28

Fredag 5.11

13.00–16.00

Bhg

Om metoden:

- Videobasert og løsningsorientert.
- Innehar et positivt og respektfullt menneskesyn.
- Ikke konkurrerende ift andre metoder.
- Fokus på holdninger til barn.

Kurset vil legge vekt på:

- Bevisstgjøring av hva som fører til godt samspill.
- Hvordan gjøre mer av det som virker?
- Fokus på ressurser og muligheter.
- Hvordan forebygge og snu vanskelige situasjoner?
- Praktiske eksempler ved hjelp av film

Monica Iversen og Eli Gresseth er pedagogiske ledere med til sammen 25 års erfaring i arbeid med barn. De brenner for samspillet i hverdagssituasjonene og tror at barn kan alt. Utdannelse: Førskolelærer, barnevernpedagog og coach.

Elevvurdering under lupen.

Hvordan utvikle en vurderingskultur som gir elevene en mer tilpasset og differensiert opplæring?

Kursholder: Marit Jensen

Kurs F 29
Fredag 5.11
09.00–11.30

Skolen

- Fra kunnskapsmål til kompetansemål
- Hvordan bør skolen utforme sin lokale læreplan?
- Hvordan utvikle vurderingskriterier?
- Hvordan gi gode faglige tilbake- og framovermeldinger til elevene?
- Hvordan sikre en mer rettferdig vurdering?
- Hvordan involvere elevene i vurderingsarbeidet slik at de kan oppleve mestring?
- Hvordan dokumentere vurderingen på en faglig god nok og hensiktsmessig måte?

Det vil bli gitt konkrete eksempler som skolen kan bruke i vurderingsarbeidet.

Marit Jensen har 12 års undervisningserfaring fra grunnskolen, og har også arbeidet som skoleleder. Hun har vært ansatte som pedagogisk veileder i Utdanningssetaten i Oslo kommune. Fortiden arbeider hun som pedagogisk veileder på en ungdomsskole i Oslo. I tillegg driver hun konsulentfirmaet *Endringsagenten* hvor fagområdene blant annet er skolevurdering og elevvurdering.

Lekser – eller ikke?

Kursholder: Janne Aasebø Johnsen

Kurs F 30
Fredag 5.11
09.00–11.00

B.trinn

Vi må ha lekser fordi:

- Elever og foreldre forventer det.
- Lekser lærer elevene til å ta ansvar.
- Vi innarbeider gode arbeidsrutiner.
- Lekser fremmer læring.
- Elevene trenger å øve.

Eller...

Kursholder Janne Aasebø Johnsen spør om lærere vil slutte å gi lekser hvis hun motbeviser disse argumentene.

Janne Aasebø Johnsen er lærer og forfatter. Hun jobber på Søre Ål barneskole på Lillehammer. Når noen spør hva hun arbeider med, sier hun: «Jeg er lærer, og digger det!»

Gutter kan og vil, men de trenger litt hjelp av og til!

Kursholder: Knut Rune Johansson

Kurs F 31
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Det skal være mulig å fly som en ørn, sloss som en løve og gå som en panter i natten. Da blir livet verdt å leve! Gutter som blir sett for det de er, både vil og kan. I hvilken grad får guttene definere seg selv ut fra egne premisser? «Produserer» vi gutter med atferdsvansker fordi vi ikke ser og forstår dem? Hvordan kan vi voksne være med på å utvikle en kultur for guttene i barnehage og SFO? Er det stor forskjell på jenter og gutter?

Knut Rune Johansson har lang fartstid som pedagogisk leder og styrer i barnehage og er nå pedagogisk leder i Asker kommune. Han er prosjektleder for «Menn i barnehager» i samme kommune, og mottok i 2002 likestillingsprisen, Oslo og Akershus, for arbeidet med å rekruttere menn til barnehagene.

Omsorgssvikt og betydningen av tidlig tilknytning

Kursholder: Trine Klette

Kurs F 32
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Kurset tar sikte på å gi en oversikt over ulike former for omsorgssvikt og forhold som ligger til grunn for omsorgssvikt. Det vil bli lagt særlig vekt på betydningen av tidlig tilknytning for å forstå og forklare barn og foreldres atferd og reaksjoner. Ulike tilknytningsstrategier og konsekvenser av disse, betydningen av trøst og muligheter for endring av strategi vil bli gjennomgått.

Trine Klette er sykepleier og dr.philos. Hun har de siste årene arbeidet som forsker innenfor områdene tidlig samspill og tilknytning. Hennes doktorgradsavhandling har tittelen «Tid for trøst. En undersøkelse av sammenhenger mellom trøst og trygghet over to generasjoner». Hun er særlig opptatt av forebyggende helsearbeid blant barn og unge.

Skoler som begeistrer!

Kursholder: Anne Liv K. Lie

Kurs F 33
Fredag 5.11
09.00–12.00

**SFO / Ledere /
 Skole**

Skoler som begeistrer! Dette kurset presenterer erfaringer fra skoler som har tatt i bruk Appreciative Inquiry (positiv læring) og nyere forskning innen positiv psykologi for å få fram det beste hos elever og ansatte i opplæringen. Hvordan man bygger en pedagogisk plattform som fremmer anerkjennelse og fagmålene i opplæringen. Hvordan elevsamtaler gjennomføres for å mobilisere elevenes styrker og utløse potensialer. Hvordan snu defensiv tenkning til offensiv tenkning – og hva det er som får skoler som allerede er gode til å bli fremragende. Kurset gir en innføring i å bygge et fundament for å forløse ubrukte potensialer.

Anne Liv Kaarstad Lie, lektor i pedagogikk og aksjonsforsker arbeider med relasjoner for læring fra metoden Appreciative Inquiry. Hun er partner i Sareptas as. Kirkevoll skole, Re kommune, har arbeidet systematisk med AI i flere år og vil presentere sine erfaringer fra faglig og sosialt læringsarbeid. Siste bok fra Sareptas: «Anerkjennende elevsamtaler» (2008).

Barnehager som begeistrer!

Kursholder: Anne Liv K. Lie og barnehager fra Bærums verk

Kurs F 34
Fredag 5.11
13.00–16.00

**Bhg / SFO /
Ledere**

Dette kurset presenterer erfaringer fra barnehager som har tatt i bruk Appreciative Inquiry (positiv læring) og nyere forskning innen positiv psykologi for å få fram det beste hos barna, foreldrene og de ansatte. Hvordan man snur defensiv tenkning til offensiv tenkning – og hva det er som får barnehager som allerede er gode til å bli fremragende. Kurset vil gi en innføring i nye metoder i arbeid med barnehageutvikling, læring og livsmestring basert på disse tilnærmingsmåtene (Hauger m. flere 2008).

Anne Liv Kaarstad Lie, lektor i pedagogikk og aksjonsforsker – arbeider med lærende organisasjoner ut fra Appreciative Inquiry. Partner i Sareptas as, les mer www.sareptas.no. Barnehager fra Bærums verk presenterer erfaringer fra sitt arbeid med AI i barnehagehverdagen. Siste bok fra Sareptas «Anerkjennende elevsamtaler» 2008.

Inspirasjonskikk med vekt på sang og musikk

Kursholder: Tina Lie

Kurs F 35
Fredag 5.11
09.00–11.00

Alle

Inspirasjonskikk for lærere og pedagogisk personale i barnehager og småskoletrinn. Formidling setter seg av kursholders erfaring best fast med høy delaktighet fra de ansatte, og de blir derfor behandlet som barn så vi kan kalle det for et slags rollespill. Kursholder sitter inne med en mengde spennende materiale, små sangstubber, morsomme rytmeøvelser og spennende dramaøvelser som ansatte i skole og barnehage kan dra nytte av i sitt daglige virke.

Tina Lie er ikke bare en forrykende sceneartist, hun har i mange år også jobbet med barn og unge innen sang og musikk, dans/drama og er utdannet korpedagog og pedagog.

Disiplin og sosial kompetanse

Kursholder: Erik Lind

Kurs F 36
Fredag 5.11
13.30–15.30

Alle

Disiplin er blitt et løsningsord som ofte kastes inn i skoledebatten – blir ofte polarisert og lite fruktbar. Foredraget vil i tillegg til å drøfte –disiplin-, se på sosial kompetanse og ta for seg begreper som høflighet, folkeskikk, samvittighet, demokrati og likeverdighet.

Erik Lind er rektor i Fredrikstad. Han har erfaring fra både grunnskole og spesialskole. Han har mastergrad i utdanningsledelse. Erik Lind er en engasjert og erfaren kursholder.

Å lede med hjerte

Kursholder: Line Beate Melvold

Kurs F 37
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg / Ledere

Kurset bygger på teori fra Daniel Golemans bok om Emosjonell intelligens. Å lede er ikke det samme som å dominere, det er å beherske kunsten å få mennesker til å arbeide mot et felles mål. I tillegg bygger kurset på en masteroppgave som omhandler førskolelærere og profesjonalitet, der kjerneord som varme, engasjement og ansvarsfølelse står sentralt.

Line Melvold er utdannet førskolelærer og Marte Meo terapeut. Våren 2008 skrev hun masteroppgave i Barnehage- og profesjonsutvikling med tittel «Å sette spor». Hun jobber i dag i H. Aschehoug & co med ulike oppdrag, kursvirksomhet og skriveprosjekter.

Kunsten å lytte uten full munn

– om prosjektarbeid og pedagogisk dokumentasjon

Kursholder: Line Beate Melvold

Kurs F 38
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg

Dette kurset tar for seg prosjektarbeid og pedagogisk dokumentasjon og filosofi. I tillegg til å gå tilbake til opprinnelsen, vil det bli mange praktiske eksempler, bilder og fortellinger om hvordan det kan gjøres i hverdagen. Mange av eksemplene vil være fra et prosjekt som jobber med hovedtittel «Alt henger sammen» og der problemstillingen er «hva betyr det å ta vare på?».

Line Melvold er utdannet forskolelærer og Marte Meo terapeut. Hun har jobbet med prosjektarbeid siden 2000. I dag jobber hun i Aschehoug & co med ulike oppdrag, kursvirksomhet og skriveprosjekter.

Kan jeg være med å leke?

– leken: en følelse, en tilstand, en arena

Kursholder: Nina Nakling

Kurs F 39
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg / Alle

Når vi spør voksne om hvorfor barn leker, kommer det mange og kloke pedagogiske svar. Men hvilke svar får vi om vi spør barna om det samme? Er det kanskje slik at det er barna som vet hva lek er, og at vi voksne har glemt det litt? Hvor ble det av den leken vi lekte da vi var små? Det er ikke sikkert den er borte, kanskje den bare har fått et nytt utseende?

Nina Nakling er førskolelærer med videreutdanning i pedagogisk utviklingsarbeid, endringsledelse, veiledning og coaching. Hun har mange års erfaring som pedagogisk leder og styrer i barnehage. Nina er opptatt av at energi, entusiasme og glød smitter, og dette bærer kursene hennes preg av.

Læreren som nøkkelperson i arbeidet med elever som viser en utfordrende atferd

Kursholder: Torgunn Skaaland og Jannike Smedsplass

Kurs F 40
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skole

Kurset omhandler betydningen av læreren som nøkkelperson i arbeidet med elever som viser utfordrende atferd. Det vektlegges betydningen av positive holdninger og fellesskap blant de voksne i arbeid med elevene og hvordan man skal utvikle en voksenstandard som fremmer trygghet hos lærere og elev.

Jannike Smedsplass jobber som veileder på Brusetskollen skole og ressurscenter. Er utdannet master i spesialpedagogikk fra Universitetet i Oslo. Torgunn Skaaland jobber som rådgiver og veileder ved Brusetskollen skole og ressurscenter. Utdannet Marte Meo veileder. Begge har erfaring fra normalskolen og med grupper av elever fra Brusetskollen skole.

Elever med AD/HD i klasserommet?

Kursholder: Torgunn Skaaland og Jannike Smedsplass

Kurs F 41
Fredag 5.11
13.00–16.00

Skole

Kurset omfatter utfordringer rundt elever med AD/HD i skolen. Det vektlegges diagnosekriterier og betydningen av gode tiltak i arbeidet med elever som har en AD/HD diagnose. Det vektlegges også hvordan et godt skole/hjem samarbeid fremmer et positivt arbeid rundt denne elevgruppen.

Jannike Smedsplass jobber som veileder på Brusetskollen skole og ressurscenter. Er utdannet master i spesialpedagogikk fra Universitetet i Oslo. Torgunn Skaaland jobber som rådgiver og veileder ved Brusetskollen skole og ressurscenter. Utdannet Marte meo veileder. Begge har erfaring fra normalskolen og med grupper av elever fra Brusetskollen skole.

Språklek i barnehagen – til glede og lyst

Kursholder: Ellen Strand

Kurs F 42
Fredag 5.11
13.00–15.00

Bhg

Å leke med språket er gøy og samtidig svært viktig sett i et forebyggende perspektiv. Systematisk språklek stimulerer barns ord- og begrepsforråd og deres bevissthet om språket. Dette har en positiv effekt på barnas lese- og skriveferdigheter i skolen.

Kurset inneholder morsomme ideer og forslag til systematisk språkstimulering, og noe teori som belyser dette i et faglig perspektiv.

Ellen Strand er førskolelærer og logoped med mastergrad i spesialpedagogikk. Hun har mange års erfaring fra barnehage og arbeider nå som spesialpedagog og logoped i en kommunal ressursenhet. Ellen var tilknyttet IMDIs prosjekt SPRÅK 4, utprøving av språk- og kartleggingsverktøyet helsestasjonen benytter på 4 års-kontrollen. Kurset arrangeres i samarbeid med GAN Aschehoug.

Arbeidsminnet – kan det trenes?

Kursholder: Erik Trudesson og Stefan Strohmayr

Kurs F 43
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Arbeidsminnet er en grunnleggende kognitiv funksjon som er nødvendig for at vi skal kunne lese, regne og løse problemoppgaver. Vi bruker arbeidsminnet for å huske telefonnummer eller følge en beskjed. Nyere forskning har vist at arbeidsminnet kan trenes. I kurset viser vi pedagoger hvor stor betydning arbeidsminnet har for barns innlæring. Vi presenterer også treningsprogrammet Minnelek.

Erik Truedsson og Stefan Stohmayer kommer fra Kognitiva Kompaniet og er psykologer med genuin interesse for utviklingspsykologi. De har erfaring i trening av arbeidsminnet hos barn, og holder mange kurs om emnet. Kurset arrangeres i samarbeid med MikroVerkstedet.

Gråsonenelev eller dyslektiker?

Kursholder: Merete Wennevold

Kurs F 44
Fredag 5.11
09.30–11.30

Skole

Gråsonenelever og dyslektikere kan ha mange av de samme problemene. Noen får en diagnose og hjelp. Andre får beskjed om å jobbe mer, lese mer, men blir hengende etter og blir etterhvert sett på som late, umotiverte, lite arbeidsvillige – og i verste fall dumme. Hvem er gråsonenelever og hvordan kan vi hjelpe dem?

Merete Wennevold er lektor med nordisk hovedfag med spesialfelt leseforståelse/ læringsstrategier. Hun har lang erfaring fra videregående skole. Gjennom sitt firma Lesekompetanse holder hun kurs og arbeidsseminarer for lærere. Hun underviser også elever med lesevansker.

Leseforståelse og integrering av læringsstrategier i undervisningen

Kursholder: Merete Wennevold

Kurs F 45
Fredag 5.11
12.30–14.30

Ledere / Skole

Kurset gir en praktisk innføring i hvordan læringsstrategier kan integreres i undervisningen for å bedre elevenes leseforståelse og læring. Sentralt står bevisstgjøring om *egen* læring og lærerens engasjement i innøvingen av arbeidsmåtene som velges ut fra formålet med lesingen. Et utvalg strategier settes i system og praktiske eksempler gir idéer til undervisning og til arbeidsøker der elevene selv fordypet seg i fagstoffet.

Merete Wennevold er lektor med nordisk hovedfag med spesialfelt leseforståelse /læringsstrategier. Hun har lang erfaring fra videregående skole. Gjennom sitt firma Lesekompetanse holder hun kurs og arbeidsseminarer på skoler. Hun underviser også elever med lesevansker.

Prosjektarbeid i barnehagen – Verden gjennom kunst

Kursholder: Bente Marie Widell og Anne B. Hansen

Kurs F 46
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg

Verden gjennom kunst er et prosjekt med fokus på de estetiske fagene i barnehagen, knyttet opp mot en flerkulturell tilnærming. Østheim barnehage har i de siste årene jobbet med dette prosjektet som har utviklet seg i takt med at barnehagen har fått mer og mer inspirasjon fra Reggio Emilia, spesielt i forhold til voksenrollen og miljøets betydning for barnehagen som læringsarena. Kurset kan passe for de som ønsker nye impulser i forhold til prosjektjobbing, de estetiske fagene og de som er nysgjerrige på pedagogikken i Reggio Emilia.

Bente Widell og Anne B. Hansen jobber som henholdsvis styrer og pedagogisk leder i Østheim barnehage. De har jobbet sammen i 4 år med fokus på prosjektarbeid og de estetiske fagene.

De 10 intelligensnivåene i innredning og lek

Kursholder: Christina Østergård

Kurs F 47
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg

Rammeplanen og teorien om de mange intelligensområdene er forenlig på mange områder. Rammeplanens innhold om at barnehagen skal fremme barnets trivsel, mestring og gleder utfra sine egne forutsetninger vil derfor kunne sammenfattes med intelligensene i både lek og utforming av rommet i barnehagen og skolen. Gjennomgang av de mange intelligenser: hvordan se de sterke sider hos barn, hvilke evner har barn, hvordan påvirker barn omgivelsene, hvordan innrede og skape nye funksjoner i rommet, farger; betydning og påvirkning og hvordan påvirke de mange intelligensområdene er forenlig på.

Christina Østergård er pedagogisk utvikler i Brio Lekolar. Kursholder snakker dansk. Kurset arrangeres i samarbeid med Lekolar A.S

Alt-i-ett-maskinen iMac.

Et kraftsenter for kreativ læring.

Eplehuset - din lokale Apple-utdanningsekspert

Eplehuset Bergen | Svein Olav Riple: 924 43 125 | bedrift.bergen@eplehuset.no
Eplehuset Oslo | Sven-Erik Kristiansen: 95 72 69 00 | bedrift.oslo@eplehuset.no
Eplehuset Stavanger | Sverre Karlsen: 40 47 40 44 | bedrift.stavanger@eplehuset.no
Eplehuset Trondheim | Aksel Brovold: 920 19 205 | bedrift.trondheim@eplehuset.no

Temmelig hemmelig

– om barn som lever med vold i familien

Kursholder: Øivind Aschjem

Kurs F 48A
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Hjemmet er det farligste stedet å oppholde seg for tusenvis av barn. I ly av privatlivet utsettes mange barn for krenkelser av sine nærmeste omsorgspersoner. Noen av dem kjenner vi, men de fleste bærer på sine hemmeligheter gjennom hele livet. Barndommen ruineres og voksenlivet blir en vanskelig øvelse. Redde barn har ikke tid til å vente. De må oppdages, beskyttes og hjelpes.

Øivind Aschjem er familierådgiver i Alternativ til Vold. Arbeidet med familievold i snart 30 år. Aschjem er spesielt opptatt av barns rett til å være trygg i eget hjem.

Hvordan forholde seg til barns seksuelle leker?

Kursholder: Pia Friis

Kurs F 48B
Fredag 5.11
13.00–15.00

Bhg / S.trinn

Barns seksuelle lek og nysgjerrighet har vært tabu-område i barnehager og SFO siden Bjugn-saken. Dette tabuet har lagt lokk på den frie nysgjerrigheten og leken som er nødvendig for at barn skal utvikle et sunt og normalt forhold til egen kropp og seksualitet. Foredraget gir personalet i barnehager og SFO kunnskaper om barns seksuelle utvikling og lek og hvordan personalet kan møte barns seksuelle leker, onani og seksuelle utforskning. Hvordan kan personalet komme frem til en felles holdning og hvordan kan de møte foreldrene. Filmen «Barns seksualitet» vises på slutten av foredraget.

Pia Friis er daglig leder i Bjerkealleen Kanvas-barnehage i Oslo. Hun var med i prosjektgruppen til videoen «Barns seksualitet» som Pedagogisk Forum laget på oppdrag fra Statens Helsetilsyn. Hun har vært intervjuet i media flere ganger om barns seksualitet og det har til tider vakt stor offentlig debatt.

Praktisk filosofi i skolen

Kursholder: Guro Hansen Helskog

Kurs F 49
Fredag 5.11
09.00–12.00

U.trinn

Målet er å vise hvordan praktisk filosofi kan gjennomføres på flere måter og utgjøre et bevisstgjørende og engasjerende innslag i fag som norsk, samfunnsfag, RLE og naturfag. I alle fagene søker vi å nære spiren til et søkende sinn og bidra til dannelsen av etisk bevisste og sosialt engasjerte mennesker. Filosofisk praksis kan i større grad enn noen andre tilnærmingsmåter bidra til dette.

Guro Hansen Helskog er utdannet lektor fra UiO med norsk, historie og pedagogikk i fagkretsen. Hun har skrevet læreverket Dialogos – praktisk filosofi i skolen og fikk i fjor Gandhistipendet for dialogprosjektet «Dialog på tvers». Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Dobbelt MAMMA – om å være mamma i et nytt land

Kursholder: Hilde Henriksen og Renate Grytnes

Kurs F 50
Fredag 5.11
13.00–15.00

Alle

Arbeider du med minoritetsspråklige barn og foreldre? Møt to innvandrerkvinner fra Somalia og Kosovo som deler erfaringer med å være mamma i Norge. Arrangementet har utgangspunkt i bokprosjektet Dobbelt MAMMA (2008). Etterpå vil Renate Grytnes ta utgangspunkt i kvinnes refleksjoner og erfaringer og sette det de sier inn i et integreringsperspektiv. Hilde Henriksen vil redegjøre for bokprosjektet og behovet for tilrettelagt litteratur for språklige minoriteter.

Hilde Henriksen (1962) er forfatter og lærer i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere ved Tønsberg Voksenopplæring. Hun har mange års erfaring med skrivekurs for barn og voksne og er medlem av Norsk Forfattersentrum. Renate Grytnes (1973) er cand. polit i flerkulturell og utviklingsrettet utdanning. Hun har bakgrunn og erfaring innenfor det flerkulturelle utdanningsfeltet og er også lærer i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere ved Tønsberg Voksenopplæring.

RLE – ny læreplan, nye utfordringer, nye arbeidsmåter

Kursholder: Hans Hodne og Helje Kringlebotn Sødal

Kurs F 51
Fredag 5.11
09.00–12.00

B.trinn

Kurset tar opp de siste endringene i faget og drøfter konsekvensene av dem. Det tar videre opp en rekke praksisnære utfordringer som integrering av de grunnleggende ferdighetene, spørsmål knyttet til arbeidsmåter og spørsmålet om hvordan undervisningen kan motvirke forvirring hos elever som møter mangfoldet fra 1.årstrinn av. Kurset inneholder også en sekvens om bruk av religiøse gjenstander som arbeidsmåte.

Hans Hodne og Helje Kringlebotn Sødal underviser på allmennlærerutdanningen ved Universitetet i Agder og har holdt en rekke kurs for lærere i grunnskolen. De er forfattere av det nye læreverket «Du og jeg» for grunnskolens RLE-fag. Kurset arrangeres i samarbeid med Høyskoleforlaget.

Sinte unge menn i kunnskapssamfunnet

Kursholder: Arne Klyve

Kurs F 52
Fredag 5.11
13.00–15.00

Alle

Kurset setter søkelys på kunnskapssamfunnets bakside. På taperne, de sinte taperne. Unge menn (12–23 år) som beveger seg i en gråsone mellom sosial integrasjon og samfunnsmessig utstøting. Er dette uønskede resultat av en ønsket politikk? Når politikere snakker om kunnskapssamfunnet som vår tids fornybare energi er overlevelse tema for andre. Vi ser den sosiale tyngdeloven som slår tidlig inn i kampen for de beste karakterene og de beste jobbene. Hvorfor stiller vi så mange individuelle diagnoser og så få samfunnsdiagnoser? Kurset setter søkelys på kunnskapssamfunnets bakside. På taperne, de sinte taperne. Unge menn (12–23 år) som beveger seg i en gråsone mellom sosial integrasjon og samfunnsmessig utstøting. Er dette uønskede resultat av en ønsket politikk? Når politikere snakker om kunnskapssamfunnet som vår tids fornybare energi er overlevelse tema for andre. Vi ser den sosiale tyngdeloven som slår tidlig inn i kampen for de beste karakterene og de beste jobbene. Hvorfor stiller vi så mange individuelle diagnoser og så få samfunnsdiagnoser.

Kursholderen er samfunnsviter og har hele sitt liv arbeidet innen rusfeltet, spesielt med forebygging og tidlig intervensjon. Han har skrevet og redigert bøker om beslektede tema. I dag er han undervisningssjef i Stiftelsen Bergenslinikkene.

Digitale kart på interaktiv tavle og PC

Kursholder: Rolf Mikkelsen

Kurs F 53
Fredag 5.11
09.00–12.00

B.trinn

Kurset gir en innføring i Columbus, som er et digitalt kartverktøy for 4.–7. trinn. I Columbus kan elevene øve på mange av kompetansemålene i læreplanen Samfunnsfag Geografi. Hovedvekten er lagt på Norge og fylkene. Oppgavene egner seg både for interaktiv tavle og individuelt arbeid på pc. Rolf Mikkelsen vil presentere kartverktøyet og vise ulike praktiske øvinger som han knytter opp mot læreplanen.

Rolf Mikkelsen har bred erfaring i utvikling av atlas for skolen. Han har lang erfaring som lærer og øvingslærer, og underviser nå i geografi fagdidaktikk ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm grunnskole.

Seksualitet i skolen

Kursholder: Åse Røthing

Kurs F 54
Fredag 5.11
09.30–12.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Hvordan kan lærere undervise om seksualitet slik at elevene får relevant kunnskap om seksuell samhandling? Hvordan kan skolens undervisning bidra til å hindre seksuell trakassering og seksuelle overgrep blant unge? Hvordan kan undervisningen fremme et skolemiljø fritt for diskriminering og mobbing på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsuttrykk?

Åse Røthing er forsker ved Universitetet i Oslo. Sammen med Stine Helena Bang Svendsen har hun skrevet boken «Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning» (2009) og er engasjert i arbeidet for økt kompetanse for lærere på dette området. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademisk forlag.

Pedagogisk ledelse – en utfordring!

Kursholder: Knut Rune Johansson

Kurs F 55
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg / Ledere

Barnehagen trenger tydelige ledere som tør å være visjonære og gå foran i arbeidet med å utvikle virksomheten som en lærende organisasjon. Hvordan lede når menneskesyn, verdier og holdninger står i fokus? Hvordan skape mening for ansatte? Om risiko og det å våge det ukjente. Dette kurset handler om utfordringer og erfaringer knyttet til det å være leder for både voksne og barn i en pedagogisk virksomhet/alle virksomheter.

Knut Rune Johansson har lang fartstid som pedagogisk leder og styrer i barnehage og er nå pedagogisk leder i Asker kommune. Som leder er han opptatt av å ha klare visjoner med ståsted i verdier og å være villig til å risikere for å oppnå resultater.

Ledelse og motivasjon!

Kursholder: Karianne Kirstistuen

Kurs F 56
Fredag 5.11
09.00–11.00

Alle

Som ledere har vi et ansvar for hvordan våre medarbeidere har det, både i forhold til arbeidsoppgaver og motivasjon. Hva påvirker motivasjon? Kan ledere påvirke medarbeidernes motivasjon? Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs, derfor er det viktig med engasjerte medarbeidere. Kurset skal gi en innsikt i og forståelse for hvordan ulike typer ledelse påvirker medarbeidernes motivasjon og hvordan motivasjon, kompetanse og utvikling henger sammen.

Karianne Kirstistuen er utdannet førskolelærer i 1998 ved Høgskolen i Oslo. Hun har jobbet som pedagogisk leder fra 1998–2003. Fra 2003 har hun vært daglig leder i Seilduken barnehage. Hun avslutter Master i organisasjon og ledelse ved NTNU i august 2010.

Leder eller pedagog – ja takk, begge deler

Kursholder: Nina Nakling

Kurs F 57
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg / Ledere

Er du pedagogisk leder for første gang, eller har du vært i stillingen en stund? Har du av og til tenkt at du skulle hatt en oppskrift for hvordan du skal håndtere lederstillingen? Dette kurset gir deg en kurv med verktøy, ideer og personlig «guts» som du kan forsyne deg av når lederrollen kjennes litt fremmed, og kanskje litt skummel.

Nina Nakling er utdannet førskolelærer med videreutdanning i prosjektarbeid, veiledning, coaching og endringsledelse. Hun er medforfatter av boka *Leder eller pedagog – ja takk, begge deler!* Nina er for tiden kurs- og foredragsholder på heltid. Kurset arrangeres i samarbeid med GAN Aschehoug.

Tydelig lederskap = Omsorg

Kursholder: Trine Parmer

Kurs F 58
Fredag 5.11
09.00–12.00

Ledere

Kurset er en teoretisk og praktisk smakebit av lederutviklingsprogrammet Tydelighet er omsorg. Dette programmet gir kompetanseutvikling for lederskapet i både private og kommunale barnehager. Deltakerne arbeider med sin indre og ytre autoritet, rollebevissthet, rolleavklaring og systemteori. Det blir fokusert direkte på deltakernes konkrete situasjon og profesjonelle dilemmaer i hverdagen. Kurset egner seg også godt for lærere med lederansvar.

Trine Parmer er cand. Philol. og psykodramatiker med lang erfaring innen personalutvikling. Hun har de fire siste årene arbeidet mest med lederutvikling av styreere og pedagogiske ledere i barnehagene i flere kommuner på Østlandet og bydeler i Oslo.

Når barn og unge blir pårørende

– Hvem ser? – Hvem tar ansvar?

Kursholder: Trine Skorpen

Kurs F 59
Fredag 5.11
09.30–12.00

Alle

Hvert år opplever 3000–4000 barn og unge at deres foreldre, søsken eller en annen de er glad i, får kreft. I praksis vil det si at 13 000–14 000 barn lever – ofte over flere år – med alvorlig sykdom i familie eller vennekrets. Hvordan omgivelsene forholder seg til barn i sorg og krise har stor betydning for hvordan barna mestrer hverdagen. Situasjonen i barnehagen og på skolen er ofte tilfeldig og avhenger av den enkeltes engasjement og forståelse.

Trine Skorpen er sykepleier, helsesøster, yrkesfaglærer og arbeider som rådgiver for Kreftforeningen. Hun har erfaring med arbeid rettet mot familier hvor mor eller far har kreft og underviser fagpersonell på ulike forvaltningsnivå. Kreftforeningen gjennomfører kurs for fagpersoner som møter barn og unge og har også grupper for unge pårørende. Se **www.kreftforeningen.no/kurstilbud**. Kurset arrangeres i samarbeid med Kreftforeningen.

Musikk for smårollingene i barnehagen.

Hvorfor og hvordan arbeider vi med musikk med 1–3 åringene

Kursholder: Bente Bogen

Kurs F 60
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg

Praktisk musikkarbeid med 1–3-åringene i barnehagen med eksempler på sanger, regler, bevegelse, lydarbeid og spill på instrumenter. Kort teoretisk om barns musikalske og sansemotoriske utvikling. NB: Kurset er kun åpent for deltakere som kan være tilstede i hele kursets lengde.

Bente Bogen driver privat musikkpedagogisk praksis med Musikk fra livets begynnelse-grupper og pianoundervisning i Oslo. Hun er utdannet musikkpedagog ved Bergen lærerhøgskole, Universitetet i Oslo og Barratt Due musikkinstitut.

Kreativ musikkundervisning på barnetrinnet

Kursholder: Odd-Magne Bøe og Morten Sæther

Kurs F 61
Fredag 5.11
13.00–16.00

B.trinn

Kunnskapsløftet gir metodefrihet og kursholderne vil vise eksempler på varierte metoder og arbeidsformer med eksempler fra læreverket *Musikkisum*. Kurset vil være praktisk med eksempler på klasseaktiviteter og noen oppgaver tilpasset pararbeid og grupper. Kursdeltakerne vil bli kjent med lærestoffet blant annet ved at kursholderne leder og akkompagnerer allsang. De vil også få smakebiter fra dans, komponering og lytting. I tillegg blir det eksempler på hvordan man kan arbeide med dans og bevegelse i forbindelse med musisering og komponering.

Morten Sæther er førstelektor ved seksjon for musikk ved Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim. Han har skrevet flere bøker innen musikk og pedagogikk og holdt kurs for ansatte i barnehage og skole. Odd-Magne Bøe er førstelektor ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, avdeling for lærer- og tolkeutdanning, hvor han har musikkdidaktikk som hovedområde. Han har i tillegg bred erfaring som musikk lærer i grunnskolen. Begge kursholderne er forfattere av *Musikkisum*.

Mer gym i skolen

Kursholder: Tove Brita Eriksen

Kurs F 62
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skole

Kursholder begrunner behovet for «Mer gym i skolen» på bakgrunn av tidligere læreplaner, aktuell forskning og nasjonale prioriteringer. Kurset tar utgangspunkt i boka «Født til bevegelse, om fysisk aktivitet og helse», skrevet av kursholder i 2006 og utgitt på Fagbokforlaget.

Tove Brita Eriksen er førstelektor i idrett ved Høgskolen i Oslo. Hun underviser til daglig om barn, barns utvikling, livsstilsproblematikk og samfunnshelse. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Barnehagens rammeplan i praksis – mange veier til dokumentasjon og kunnskap

Kursholder: Bente Fønnebø og Unni Jernberg

Kurs F 63
Fredag 5.11
09.30–11.30

Bhg

Barn tenker ikke fagområder. Hva gjør vi med det? Dette er en utfordring kursholderne vil sette fokus på. Og det er mange måter å arbeide med fagområdene på i en lærende organisasjon. Kurset vil utdype forskjellighet gjennom ulike eksempler fra det mangfoldige praksisfeltet og varierte tverrfaglige måter å arbeide på. Kurset bygger på innholdet i boka Barnehagens rammeplan i praksis- mange veier til kunnskap og dokumentasjon og veksler mellom praksisfortellinger og praktiske øvelser.

Bente Fønnebø er førskolelærer, har hovedfag i tegning og masterstudie i arkeologi. Hun er høyskolelektor i kunsthøgskolen i Oslo. Unni Jernberg er førskolelærer og spesialpedagog. Hun arbeider til daglig med elever innen autismespekteret ved Nedre Bekkelaget skole i Oslo. Hun har vært redaktør av Verktøykassa – et inspirasjons og idetidsskrift for barnehage. Hun har utgitt Juleverkstedboka (Pedagogisk Forum 2004). Sammen har de skrevet boka Barnehagens rammeplan i praksis- mange veier til dokumentasjon og kunnskap (Cappelen Akademiske forlag 2008). Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademiske forlag.

Ja takk, begge deler

– om lek og læring i skapende arbeid

Kursholder: Camilla Grieg

Kurs F 64
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Kan vi lære noe mer om farger når vi trykker med ballonger? Finnes det matematikk i et ballongtrykk? Grieg ikke bare stiller slike spørsmål, hun mener også å ha sett at der hvor teoretiske og praktiske fag samarbeider, der oppstår det vellykkede møter. Det gjelder bare å få øye på de spennende sammenhengene. Gjennom egne forsøk og i samarbeid med barnehager har Camilla Grieg utforsket leken med fargene og materialene som innfallsvinkel til læring. Sammen med fargesterke bilder, fortellinger og praktiske eksempler, presenterer Camilla Grieg i dette inspirasjonsforedraget noen av sine beste erfaringer innenfor dette arbeidet. Metodikken du blir kjent med, er utviklet for og sammen med barn i førskolealder. Verktøyet og materialene Grieg benytter ser enkle, og formingsproduktene hun anbefaler, innbefatter resirkulert og annet gratismateriale.

Camilla Grieg er førskolelærer med videreutdanning i kunsthøgskole og småskolepedagogikk. I dag har hun etablert seg som frittstående tekstforfatter og kursholder, og har skriveoppdrag blant annet for Barnehageforum, der hun profilerer kreativ metodikk på nettsidene til Barnehageforum.no. Camilla Grieg følger en mastergrad i faglitterær skriving ved Høgskolen i Vestfold. I sitt masterprosjekt utvikler Grieg fagtekster og inspirasjonstekster innenfor førskolepedagogikk og estetiske fag. Camilla Grieg er forfatter av boken «Den skallede heksen» og boken «Fargelek».

Frodige armbånd / pulsvarmere

Kursholder: Anne Guri Gunnerød

Kurs F 65
Fredag 5.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Vi syr armbånd / pulsvarmere i ullfilt og boltrer oss med dekoreringen. Vi tar i bruk bånd og lisser, knapper og perler og vi broderer. Ta gjerne med spennende ting du vil pynte med, men kurslærer har ellers med alt som treng til en kreativ arbeidsstund. Kurslærer tar med nødvendig materiell og utstyr. Deltakerne betaler kr. 60,– for materiell direkte til kurslærer.

Anne Guri Gunnerød er husflidskonsulent i Akershus. Hun er mangeårig kurslærer innen en lang rekke teknikker både tekstilt og i tre. Hun er utdannet faglærer i forming og har 16 års undervisningskompetanse fra grunnskole og folkehøgskole samt bred erfaring som kurslærer for voksne og barn/unge. Kurset arrangeres i samarbeid med Norges Husflidslag.

Armbånd med trøkk!

Kursholder: Anne Guri Gunnerød

Kurs F 66
Fredag 5.11
13.00–16.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Vi broderer armbånd med klar tekst! Geriljabroderiet er her og vi blir med! Med korssting på stramei sender vi omverdenen et personlig budskap; enten det blir LOVE YOU eller I LOVE MY HORSE eller DUST, SKJER'A, eller , eller... Ta med ditt slagord og bli med!

Kurslærer tar med nødvendig materiell og utstyr. Deltakerne betaler kr. 50,– for materiell.

Anne Guri Gunnerød er husflidskonsulent i Akershus. Hun er mangeårig kurslærer innen en lang rekke teknikker både tekstilt og i tre. Hun er utdannet faglærer i forming og har 16 års undervisningskompetanse fra grunnskole og folkehøgskole, samt bred erfaring som kurslærer for voksne og barn/unge. Kurset arrangeres i samarbeid med Norges Husflidslag.

Nye veier til barnets oppmerksomhet

Lyd er vår tids Kongevei for å nå barn og unge
- hvorfor bruker vi den ikke?

Kursholdere: Anders Glantz og András Hidas.

Billetten din gjelder som lodd på seminarene og på
vår stand 34 i kroppsøvingssalen i Anna Sethnes hus.

Fredag 10-12 (F68) eller Lørdag 13-15 (L43)

Lidele galen, lidele god. Folkemusikk på nytt

Kursholder: Siri Haukenes og Sylvi Kielland

Kurs F 67
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg / SFO /
B.trinn

Både barnehage og skole skal bidra til at barna får styrket sin kulturelle identitet og blir kjent med kunst og kultur, tradisjoner og levesett. Kjennskap til norsk vokal folkemusikk kan være med på å styrke dette. Kurset tar sikte på å vise at folkemusikken er aktuell, morsom og anvendelig i forhold til barn i alle aldre. Kurset er praktisk med fokus på sanger, bevegelsessanger, sangleker og danser, samt enkle vokale arrangementer. Materialet er hentet fra sangboka og CD'en «Lidele galen, lidele god», Norsk Musikforlag 2001 (kan kjøpes på kurset til kurspris 350 kr). Ta med gode sko.

Siri Haukenes og Sylvi Kielland er begge førstelektorer i musikk ved Avdeling for Lærerutdanning og internasjonale studier ved Høgskolen i Oslo. Boka «Lidele galen, lidele god» er et resultat av flere års FOU-arbeid og praktisk erfaring med bruk av folke-musikk på Førskolelærerutdanningen. Kurset arrangeres i samarbeid med Norsk Musikkforlag.

Vår tids Kongevei for å nå barn og unge – hvorfor bruker vi den ikke?

Kursholder: Anders Glantz og András Hidas

Kurs F 68
Fredag 5.11
10.00–12.00

Alle

Lyd står helt sentralt i barns og unges bevissthet og hjerter. Siden lyd er blitt en møteplass mellom menneskelige uttrykksformer og teknologi, kan lyd og lydopptak bli en drivende kraft i all undervisning. Seminaret blir en oppdagelsesreise – en ferd inn i ukjente og ubrukte muligheter.

Bhg / S.trinn

Anders Glantz er musiker, pedagog og et menneske med dyp innsikt i hva teknologisk kunnskap kan tilføre barn, unge og voksne. Musikkutdanning fra MI i Los Angeles. I de siste 15 årene har han arbeidet med uttalige workshops, undervisning på alle nivåer, holdt produktpresentasjoner i hele verden og spilt med en rekke artister i radio og TV. András Hidas arbeider med ca. 1000 barn gjennom Rælingen Kulturskole. Han har en egen musikk-skole, et musikkpedagogisk senter og et musikkpedagogisk forlag. Han har arbeidet med prosjektet: «Om å lære barn å lytte og å finne glede i språk og musikk» siden 1995.

Kreativ dans for barn 2–7 år

Kursholder: Janne Lambertsen

Kurs F 69
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg

Målet med kurset er å gi inspirasjon og ideer til kreative danse aktiviteter i barnehagen. Kreativ dans tar utgangspunkt i Rudolf Labans teorier om dansens elementer. Deltakere trenger ikke ha ferdigheter innen dans. Kurset er praktisk og vi vil utforske enkle, konkrete bevegelses oppgaver innfor områdene kropp, rom, dynamikk, bevegelse og relasjoner.

Janne Lambertsen er førskolelærer og gestaltterapeut med vide-reutdanning i dans fra Laban Centre of movement and Dance. Hun har undervist i kreativ dans for barn ved Spin Off Dansestudio i Oslo siden 1991 og drevet egen barnehage med fokus på dans og forming. Underviser ved Den Norske Balletthøyskole og Oslo musikk og kulturskole.

Høytidenes dekor og symbolikk

Kursholder: Bjørg Lundeby og Kari Filberg

Kurs F 70
Fredag 5.11
13.00–16.00

**Bhg / SFO /
B.trinn**

Det er ikke tilfeldig hva vi pynter og dekorerer med til høytidene som advent, jul, fastelaven eller påske. Kurset tar for seg de mest brukte symbolene og gir dem en bakgrunnshistorie. Vi laget et par – tre av disse. Litt teori knytter vi an til det praktiske arbeidet. Materialer; Materialpakker med 4 forskjellige modeller kr 100,–.

Bjørg Lundeby er husflidskonsulent i Østfold. Hun har lang erfaring som kursholder innen en rekke emner. Kari Filberg har vært husflidskonsulent i Vestfold og Østfold og også hun har lang kurslærer erfaring. Kurslærerne har forfattet flere bøker innen fagområdet, bl.a «Jul – tradisjoner og forberedelser» og «Lage jul». Kurset arrangeres i samarbeid med Norges Husflidslag.

Trommekurs

Kursholder: Modou Nying

Kurs F 71
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Lær å spille afrikansk djembe av erfarne Pa Modou. Fokus er grunnleggende rytmer, teknikk og samspill. Djembe er en tromme som gir en rund god lyd. Man spiller kun med hendene og den kan spilles på sittende på en stol eller ved å sitte oppå den. Alle sanser og hele kroppen tas i bruk for å leke rytmene frem sammen!

Pa Modou har mer enn 30 års erfaring fra hjemlandet Gambia og som trommelærer i Sverige og Norge. Han jobber for tiden som assistent i barnehage og har lang erfaring i å tromme sammen med barn og å lære bort til voksne. Han holder også egne kurs for barnegrupper og voksne på Kampen i Oslo.

Rytmask musikkpedagogikk i praksis

Kursholder: Tone Ophus

Kurs F 72
Fredag 5.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

På dette kurset vil du gjennom praktisk aktivitet få erfaring med hva rytmask musikkpedagogikk er og få idéer til hvordan du kan tilrettelegge for lekbetont rytmask aktivitet i musikkundervisningen. Gjennom sang, spill, klapping, lek og bevegelse vil vi se hvordan pulsfornemmelse, rytmesans og koordineringsevne kan utvikles og styrkes innenfor et sosialt og inkluderende fellesskap. Ta med lette klær og innesko!

Tone Ophus er høgskolelektor i musikk ved allmennlærerutdanningen på Høgskolen i Oslo. Hun har lang erfaring som lærer og kursholder i bl.a. grunnskole og lærerutdanning.

Musikkdramatisk lek med barn

Kursholder: Tone Ophus

Kurs F 73
Fredag 5.11
13.00–16.00

S.trinn 1.–4.

Her vil du få nye, morsomme ideer til skapende og gjenskapende musikkdramatisk arbeid på barnetrinnet. Gjennom en herlig blanding av sang, rytme og musikkdramatisk lek vil vi jobbe med mange av kompetansemålene innen «Musisere» og «Komponere» som Kunnskapsløftet beskriver for 2. og 4. trinn. Husk lette klær og innesko!

Tone Ophus er høgskolelektor i musikk ved allmennlærerutdanningen på Høgskolen i Oslo. Hun har lang erfaring som lærer i bl. a grunnskole og lærerutdanning, og har også hatt en rekke workshops for bl. a Rikskonsertene og Den Norske Operas Barnekor.

Hjelp! – Jeg har blitt musikk lærer...

Kursholder: Sølvin Refvik

Kurs F 74
Fredag 5.11
09.00–12.00

B.trinn

Praktiske aktiviteter i lys av Kunnskapsløftet, bl.a. sang, spill, dans og bevegelse. Bruk av komp på CD er en integrert del av metoden. Kurset tar utgangspunkt i musikkverket SpilleTrille-Boka 1 og 2. Temaopplegg – å arbeide på tvers av ulike fag/trinn. Det er ikke nødvendig med musikkbakgrunn for å delta. (For mer omtale av kurset og referanser fra tidligere kurs, sjekk www.spilletrille.no)

Sølvin Refvik er en erfaren musikkpedagog som har skrevet mye metodisk materiale for skolen, bl.a. Alle tiders Musikk – Spille-Trillebøkene – Alle tiders Sangbøker – Gitariskoler – Ballader & Sånt med mer. Kurset arrangeres i samarbeid med Norsk Noteservice AS.

Øyhopping – lesestrategier og leseglede

Kursholder: Tina Sejling og Anne Borgersen

Kurs F 75
Fredag 5.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7.

Øyhopping er et litteraturformidlingsopplegg med vekt på språklig bevissthet, lesestrategier, metakognisjon, kreativitet og leseglede. Opplegget er utviklet for 3.–7. klasse. Arbeidet med Øyhopping vil i stor grad bidra til å nå mange av kompetansemålene i læreplanen i norsk. På kurset vil opplegget bli presentert sammen med ulike lesestrategier og forslag til strukturerte litterære samtaler.

Tina Sejling: Dansk lærer med fordypning i dansk og med fokus på språk og lesestrategier. Anne Carlsen: Lektor og allmennlærer med fordypning i litteraturformidling og med fokus på leseopplæring og lesestrategier.

Lingua Planet grunnleggende norsk

**– fleksibelt språkkurs tilpasset
 elever med ulike forkunnskaper**

Kursholder: Agnete Andersen Bueie

Kurs F 76
Fredag 5.11
13.00–15.00

U.trinn

Kurset presenterer et heldigitalt læremiddel for begynneropplæringen i norsk for minoritetsspråklige. Lingua Planet Grunnleggende norsk har et solid faglig innhold som formidles gjennom et rikt utvalg elevnære ressurser og verktøy. Kurset har to fokusområder:

- Hvorfor velge et heldigitalt læremiddel i norskundervisningen for minoritetsspråklige?
- Hvordan bruke Lingua Planet Grunnleggende norsk til å gi tilpasset opplæring til elever med ulik forkunnskap?

Agnete A. Bueie er høgskolelektor i norsk/norskdidaktikk ved Høgskolen i Buskerud. Hun har hovedfag i norskdidaktikk, har undervist i norsk og norsk for minoritetsspråklige og er læreverkforfatter og kursholder. Kurset arrangeres i samarbeid med Aschehoug Undervisning.

Sang i Norge med tverrfaglig fokus

Kursholder: Kjersti Østnes Eggum

Kurs F 77
Fredag 5.11
13.00–16.00

B.trinn

Alle grunnskoler har fått gratis klassesett av sangboka «Sang i Norge». Musikk i Skolen og Høgskolen i Vestfold har utviklet et kurs for hvordan boka kan brukes inn mot alle fag. Ved bruk av sang, lytting, rytmikk, dans, drama og instrumentalarrangementer, gis det også eksempler på oppbygging av skoleforestillinger. Mer info på: <http://www.musikkiskolen.no/kurs-og-paamelding/kurstilbud/sang-i-norge.html#c1522>

Kjersti Østrem Eggum er pedagogisk konsulent Musikk i Skolen med bred jobberfaring fra grunnskole og kulturskole. Hun utvikler og gjennomfører stadig nye store prosjekter for og med barn i alle aldre.

Lese- og skriveopplæring i praksis

Kursholder: Elin Federici

Kurs F 78
Fredag 5.11
09.00–12.00

S.trinn 1.–4.

På dette kurset viser Elin Federici hvordan hun har lagt opp arbeidet med lese- og skriveopplæringen på 1. og 2. trinn og deler erfaringer fra sin lange praksis som lærer. Her får du konkrete tips og gode råd som handler om lese- og skriveopplæring for de yngste elevene:

- differensiering i praksis
- klasseledelse
- skrivestunder

Kurset tar utgangspunkt i Zeppelin START og Zeppelin ABC.

Elin Federici er veileder ved Pedagogisk senter i Kristiansand og har over 30 års erfaring som lærer på barnetrinnet. Hun er en svært dyktig og etterspurt kursholder. Kurset arrangeres i samarbeid med Aschehoug Undervisning.

Den første lese- og skriveopplæringen og veiledet lesing

Kursholder:

Anne-Lise Gjerdrum og Anne-Lise Aasgaard Solli

Kurs F 79
Fredag 5.11
09.00–13.00

S.trinn 1.–4.

Pedagog og forfatter Anne-Lise Gjerdrum deler sine erfaringer rundt den første lese- og skriveopplæringen. Metodemangfold, lydinnlæring, sang, musikk og bevegelse, samt bruk av rim, regler og illustrasjoner vil være i fokus. Spesialpedagog og forfatter Anne Lise Aasgaard Solli tar for seg veiledet lesing, der organiseringen av den første lese- og skriveopplæringen, lesebokas betydning og viktigheten av repetert lesing vektlegges.

Anne-Lise Gjerdrum er utdannet pedagog og er forfatter i norsk og matematikk for barneskolen. Anne-Lise Aasgaard Solli er spesialpedagog og har den føreste lese- og skriveopplæringen som sitt hovedområde. Solli jobber som pedagogisk rådgiver og har drevet med veiledet lesing i over 10 år. Solli er også lærerbokforfatter i norsk på barnetrinnet. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Den andre leseopplæringen for elever på ungdomstrinnet

Kursholder: Marit Jensen

Kurs F 80
Fredag 5.11
13.00–16.00

U.trinn 8.–10.

Hvordan jobbe systematisk med lese- og læringsstrategier for å få til en bedre tilpasset og differensiert opplæring?

- Teori om lese- og læringsstrategier
- Hvordan tilrettelegge for en mer differensiert og tilpasset opplæring?
- Hvordan vurdere elevens kompetanse?
- praktiske eksempler på hvordan men kan jobbe mer lese- og læringsstrategier blendt annet fra nettressursen *Saganett* og letlesutgavene av læreverket *Fra saga til CD*.

Marit Jensen er adjunkt og harmangeårig undervisningserfaring fra grunnskolen. Jensen er forfatter av læreverket *Fra saga til CD* og jobber for tiden ved Fyrstikkalleen skole i Oslo. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Sakprosa i skolen

Kursholder: Kirsten Kalleberg og Astrid Kleiveland

Kurs F 81
Fredag 5.11
12.30–15.00

U.trinn 8.–10.

Kurset gir en innføring i arbeid med sakprosa i skolen, samt noen sentrale begrunnelser for hvorfor og hvordan man bør arbeide med dette feltet. Vi vil presentere bakgrunnen for og innholdet i LNUs sakprosakanon for skolen (45 tekster fra 1700-tallet til i dag, utgitt i boka Sakprosa i skolen). Det vil også bli gitt tips til konkrete undervisningsopplegg basert på tekster fra LNUs sakprosakanon.

Kirsten Kalleberg er norsklektor og leder av Landslaget for norskundervisnings skriftstyre. Astrid Elisabeth Kleiveland er norsklektor og redaktør for tidsskriftet Norsk læreren. Kalleberg og Kleiveland er redaktører for boken Sakprosa i skolen, Fagbokforlaget, 2010. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Norsk for minoritetsspråklige med tema fra yrkesfagene

Kursholder: Erling Kleiveland

Kurs F 82
Fredag 5.11
09.30–11.30

U.trinn

De digitale nettressursene, Veien fram – yrkesnorsk, gir muligheter for tilpasset fleksibel opplæring. Temaene er fra fagenes læreplaner, K-06. Når elevene arbeider med læremidlet, lærer de både norsk og fagstoff. I oppgavene er det laget spesiell vekt på arbeid med begrepsforståelse. Hver modul inneholder sammensatte tekster lyd, bilder, videoer, oppgaver og lenker til eksterne nettressurser. Ordforklaringer på engelsk, arabisk, polsk, somali og urdu.

Erling Kleiveland: Prosjektleder/redaktør Veien fram – yrkesnorsk. Har undervisningserfaring med målgruppen minoritetsspråklige 16+. Bakgrunn som skoleleder i voksenopplæringen i Bergen kommune. Nå rådgiver digitale læremidler Fagbokforlaget. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Aktiv språk- og begrepsinnlæring.

Grunnleggende norsk i grunnskolen.

Kursholder: Astrid Madsen og Åse Halvorsen

Kurs F 83
Fredag 5.11
13.00–15.00

Skole

Hvordan lykkes med undervisningen i grunnleggende norsk? I dette kurset deler kursholderne av sine klasseromserfaringer med denne målgruppen gjennom mange år. Kurset gir deg en metodisk tilnærming til det å drive en aktiv språk- og begrepsinnlæring for minoritetsspråklige barn i grunnskolen.

Madsen og Halvorsen arbeider til daglig på mottaksskolen i Kristiansand. De er også forfatterne bak læremiddelpakken Klar, ferdig, norsk! De har lang erfaring med arbeid med minoritetsspråklige barn på barne- og ungdomstrinn. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Komplett lese- og skrivestøtte for lese- og skrivesvake: Lingdys, Lingright og Lingspeak

Kursholder: Bente Henrikka Moxness

Kurs F 84
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skole

Lingdys, Lingright og Lingspeak er hjelpemidler for lese- og skrivesvake. Programmene sørger for at elevene mestrer lese- og skrivesituasjonen på egen hånd og gir trygghet gjennom kraftig stavekontroll, ordforslag, ordbøker og høytlesing av all elektronisk tekst med norske talesynteser (Lingvoice). Kurset gir lærere en innføring slik at de blir i stand til å følge opp bruken. Bruk av egen pc er ikke nødvendig.

Bente Henrikka Moxness er utdannet fonetiker fra NTNU og har i en årrekke jobbet med norsk språkteknologi. Hun har de siste 7 årene vært ansatt i Lingit AS. Kurset arrangeres i samarbeid med Lingit AS.

Leselyst – og skriveglede

Kursholder: Marianne O. Nitschke og Kristin Jacobsen

Kurs F 85
Fredag 5.11
13.00–15.30

Alle

Presentasjon av ulike storyline basert på litterære tekster og historiske hendelser.

Storyline er en metode, hvor elevene gjennom en temafortelling skaper en fiktiv verden. De må være aktive i sin søken etter nye kunnskaper og ferdigheter. Elevene blir kjent med skjønnlitteraturen på en inspirerende måte slik at de selv leser og mestrer egen tekstproduksjon. Historiske storyline er en annerledes innfallsvinkel til historiske hendelser. Storyline tar blant annet i bruk presentasjoner, rollespill, digitale verktøy og konstruksjoner.

Marianne O. Nitschke og Kristin Jacobsen er pedagoger på Bekkelaget skole. De har siden 1998 brukt storyline. De holder kurs og har vært med på ulike Storylinekonferanser i inn og utland.

PAGETURNER – hvordan doble elevenes lesehastighet?

Kursholder: Bjørn Gunnar Saltnes

Kurs F 86
Fredag 5.11
13.00–15.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Kan alle doble sin egen lesehastighet uten å miste leseforståelse?

Pageturner er et nettbasert lesetreningprogram med fire lesetester som måler lesefart og leseforståelse. Testresultater viser at kurset gir doubling av lesefart på 21 dager med 17 minutter trening hver dag.

- Presentasjon av banebrytende resultater ved lesetrening
- Demonstrasjonsøvelse av motorisk øyetrening med lesetest
- Doblet lesefart – er det bra? Hva sier leseforskerne?

Bjørn Gunnar Saltnes er fagpedagog på bl.a. lesing og IKT og har tidligere arbeidet som forlegger av faglitteratur og læremidler i Universitetsforlaget og Aschehoug forlag. Kurset arrangeres i samarbeid med Aschehoug Undervisning.

Skriv på PC – lær å lese!

Kursholder: Arne Trageton

Kurs F 87
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg /
S.trinn 1.–4. /
Ledere

Hvordan skape skrive lyst og lese glede i barnehagen og på 1.–4. trinn ved å bruke PC? Kurset dekker fire grunnleggende ferdigheter på 1.–4. trinn: Å uttrykke seg muntlig, skriftlig, å lese og bruke digitale verktøy. Lese- og skriveopplæring blir snudd til skrive- og lese læring. Hvordan gjøre dette i praksis? Kurset baserer seg på en populærversjon av «Å skrive seg til lesing», oversatt til dansk, svensk, finsk. Stort gjennomslag for denne pedagogikken i Norden.

Arne Trageton var pedagogikk lærer i lærerutdanning i 33 år, med spesialinteresse barnehage/1.–4. trinn. Han kurser om dette området for ca. 20 000 deltakere i Norge, Sverige og Finland. Hovedforeleser på europeisk lærerutdanningskonferanse i Praha i februar 2010. Kurset arrangeres i samarbeid med Pedlex Norsk Skoleinformasjon.

Grunnleggende norsk for minoritetsungdom

Kursholder: Marie Aalen

Kurs F 88
Fredag 5.11
09.00–12.30

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Hva slags metodikk og hvilke læringsstrategier fungerer for elever som følger Læreplan i grunnleggende norsk? I kurset viser vi deg hvordan arbeid med muntlige ferdigheter, grammatiske strukturer, ordforråd og uttale kan settes i system. Vi ser også på ulike måter å differensiere opplæringen på, og hvordan vi sikrer oss at elevene får et mest mulig aktivt forhold til lærestoffet. Eksemplene er hentet fra CyberBooks nye læreverk NorskPluss Ungdom.

Marie Aalen har jobbet i mer enn 20 år med norskopplæring for unge og voksne innvandrere og er nå norskredaktør i CyberBook. Kurset arrangeres i samarbeid med CyberBook

En oppdagelsesreise

For deg som er opptatt av:

- språk • musikk • teater • historie
- naturfag • matematikk • sosial intelligens

For deg som klarer å se livet utenfor fagene.

Lyd er vår tids Kongevei for å nå barn og unge
- hvorfor bruker vi den ikke?

Kursholdere: Anders Glantz og András Hidas.

Billetten din gjelder som lodd på seminarene og på vår stand nr. 34 i kroppsvingssalen i Anna Sethnes hus.

Fredag 10-12 (F68) eller Lørdag 13-15 (L43)

IKT i engelsk for barnetrinnet

Kursholder: Arne Reinertsen

Kurs F 89
Fredag 5.11
09.30–11.30

B.trinn

Bli kjent med Gilbert, vennene hans, familien og katten Helicopter. Eller hyr inn Nicole & Tommy som hjelpelærere i engelsk. CyberBook tilbyr nå nettbasert læremidler i engelsk for 1. til 7. trinn. Gjennom videoklipp, språklab og interaktive oppgaver lærer elevene ordforråd som dekker dagligdagse situasjoner, uttale, rettskriving og grammatikk. Skoler og kommuner som har tatt dem systematisk i bruk melder om bedre resultater. I kurset er det rikelig anledning til å prøve ut læremidlene under veiledning.

Arne Reinertsen har jobbet flere år som engelsklærer ved Toketrud skole i Oslo og er nå ansatt i CyberBook. Kurset arrangeres i samarbeid med CyberBook.

Lingua Planet Engelsk

**– fleksibelt språkkurstilpasset
 elever med ulik forkunnskap**

Kursholder: Helle Solberg

Kurs F 90
Fredag 5.11
13.00–15.00

U.trinn

På kurset presenteres et heldigitalt læremiddel som dekker målene i Kunnskapsløftet til og med 10.klasse. Lingua Planet Engelsk har et solid faglig innhold som formidles gjennom et rikt utvalg elevnære ressurser og verktøy. Kurset har to fokusområder: – Hvorfor velge et heldigitalt læremiddel i engelsk? – Hvordan bruke Lingua Planet Engelsk til å gi tilpasset opplæring til elever med ulik forkunnskap?

Helle Solberg er adjunkt og arbeider som lærer ved Hersleb skole i Oslo. Hun er medforfatter på læreverket Key English og har forelest på Praktisk Pedagogisk Utdanning (PPU) i Oslo om engelskundervisning i flerkulturelle klasserom.

e-Lector

– Les lettere, les raskere, få leselyst!

Kursholder: David De Bono

Kurs F 91
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skole

e-Lector er et program for lese- og skriveundervisning. Stort øvingsarkiv med ulike problemstillinger for elevene. Programmet hjelper med å knekke lesekode og skrive korrekt. Med spill blir undervisningen til en lek! Fra lesestart til voksenundervisning, nynorsk, bokmål og talesyntese på 7 språk! Programmet er pedagogisk og metodisk oppbygget og støtter anerkjent lese- og skrivemetodikk. Undervisningsopplegg for lærere er inkludert.

David De Bono er daglig leder i e-Lector. Han har bakgrunn fra prosjektledelse, programvareutvikling, brukerstøtte og undervisning og har bred erfaring med innføring av databaserte hjelpemidler.

Bruk av IKT-verktøyet

Nysgjerrigpermetoden.no

Kursholder: Kate A. Furøy

Kurs F 92
Fredag 5.11
14.00–16.00

M.trinn 5.–7.

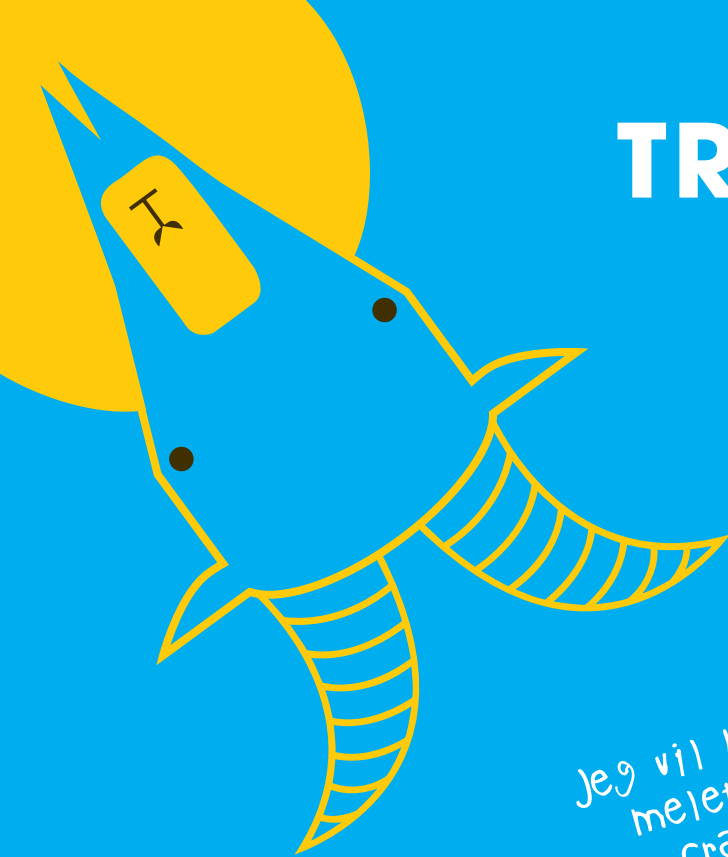
Ønsker du en innføring i et godt IKT-verktøy, som i tillegg er gratis? Med Nysgjerrigpermetoden.no oppretter du egne arbeidsområder på Internett for små og store elevgrupper. Elever legger inn tekst, bilder og tabeller – og lager lett flotte rapporter! Kurset er nyttig for alle, men kjennskap til Nysgjerrigpermetoden som arbeidsmetode anbefales (se kurset «Nysgjerrigpermetoden – la elevene forske!»).

Kate A. Furøy er prosjektleder for Nysgjerrigper, Norges forskningsråds tiltak for elever og lærere i barneskolen. Nysgjerrigper formidler forskning og vitenskap til barn i alderen 6–13 år.

**TROLLI
ORD®**

trolliord.net

grom.no

Jeg vil ha igjen
melet du tok
fra meg!

Flerspråklig materiell for språkstimulering i barnehage og skole

Basert på eventyret:

«Gutten som gikk til Nordavinden
for å få tilbake melet»

Bli kjent med lese- og skriveverktøyet CD-ORD

Kursholder: Lars Haugen

Kurs F 93
Fredag 5.11
09.00–11.30

M.trinn 5,–7. /
U.trinn

CD-ORD er et verktøy for ALLE som har behov for støtte til lesing eller skriving. I CD-ORD er det talesynteser som hjelper deg i lese- og skriveprosessen. I CD-ORD kan du få opplesning av ord, ordprediksjon, alternative ordforslag, opprette fagordlister, lagre lydfil og du kan omgjøre skannet tekst til f. eks Word. Vi gjennomgår programmet og snakker om pedagogisk bruk.

Lars Haugen er ansatt i MikroVerkstedet. Han har god erfaring i å holde kurs om CD-ORD. Kurset arrangeres i samarbeid med MikroVerkstedet.

Textpilot – Verktøy for elev, lærer og administrasjon

Kursholder: Sverre Andreas Holbye

Kurs F 94
Fredag 5.11
09.00–12.00

Alle

Textpilot er et intuitivt og brukervennlig verktøy som det er enkelt for eleven å bruke, i alle fag. Med Textpilot introduseres en helt ny måte å tilby lese- og skrive støtte på. I skoleutgaven av Textpilot introduserer vi innovative verktøy for lærere og administrasjon som gir verdifull innsikt i elevens språkferdigheter, og bruken av verktøyet. Sverre Andreas Holbye er spesialpedagog og gründer med 15 års erfaring innen tilrettelegging og universell utforming av IKT i skolen. Hans erfaringer med IKT-verktøy har ført til utviklingen av Textpilot. Kurset arrangeres i samarbeid med Include A/S.

Digital kompetanse i praksis

Kursholder: Rune Johan Krumsvik

Kurs F 95
Fredag 5.11
14.00–15.30

U.trinn

Foredraget vil legge vekt på læraren sin digitale kompetanse og syne døme på kva digital kompetanse er i praksis.

Rune Johan Krumsvik er professor (dr.philos) i pedagogikk ved Universitetet i Bergen og leiar for forskingsgruppa Digital Learning Communities (DLC). Hans forskingsfokus rettar seg særskilt mot digital kompetanse, pedagogisk bruk av IKT, IKT i læring, digital didaktikk og skuleutvikling.

Nybegynnerkurs i digital billedbehandling

Kursholder: Knut Løken

Kurs F 96
Fredag 5.11
10.00–15.00

Alle

Kurset vil gi deg et kort innblikk i hvordan du overfører bilder fra kamera til PC, hvordan du manipulerer det enkelte bilde og hvordan systematisere bildene i forskjellige mapper. Selve programmet kan du laste ned gratis på PC. Nedlastingsprosedyre får du på kurset. Det følger også en grundig bruksanvisning med kurset. Ta med digitalt kamera, og nødvendig ledning til tilkopping til PC. Ta også med en minnepenn.

Knut Løken arbeidet inntil våren 2006 til daglig ved Engebråten ungdomsskole på Kjelsås i Oslo, som kroppsøvlingslærer. Han er svært datakyndig, og har undervist i 7 moduler i DATA-KORTET. Han har også hatt ansvar for dataopplæring av personalet på Engebråten, og har vært administrator for CLASSFRONTER.

Interaktiv teknologi + matte = Inspirerte elever

Kursholder: Kristin Måleng

Kurs F 97
Fredag 5.11
13.00–14.00

Skole

Å undervise i matematikk er ikke en enkel oppgave- det å engasjere elevene kan være en skikkelig utfordring. Interaktive teknologi endrer måten matematikken blir undervist på. Denne presentasjonen har som mål å vise deg hvor enkelt det er å bruke en interaktiv tavle, og hvordan håndholdte elevrespons enheter dramatisk kan forbedre elevenes deltakelse i matteundervisningen.

Kristin Måleng er adjunkt, mattelærer med 15 års erfaring og jobber nå som inspektør i skole. Kurset arrangeres i samarbeid med Scandec Systemer AS.

Naturfag tilpasset kunnskapsløftets IKT!

Kursholder: Bernt Pedersen

Kurs F 98
Fredag 5.11
09.00–11.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn / Ledere

Presentasjon av norske nettbaserte verktøy inne kjemi, fysikk og biologi der elevene kan undersøke grunnleggende naturfaglige elementer ved å simulere og eksperimentere med modeller. Utforsk bla. atomteori, det periodiske system, kjemiske reaksjoner, radioaktivitet, elektrisitet, lyd, lys og balansen i økosystemet. Programmet inneholder eksempler, aktiviteter og arbeidsark. I pakken ligger det også egne presentasjoner og interaktive modeller som kan videreutvikles i MultiMedia Lab.

Bernt Pedersen er utdannet Cand.real og lektor. Daglig leder i Mikroday AS. Gründerpersonlighet med 20-års undervisningserfaring fra ungdomstrinnet og forfatter av flere lærebøker innen data og naturfag. Kurset arrangeres i samarbeid med Microday.

Hva slags digitalt hjelpemiddel skal en velge til de med dysleksi/spesifikke lese- og skrivevansker?

Kursholder: Stig E. Kvalheim Rambø

Kurs F 99
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Hvem bruker hvilke verktøy og hvorfor? Presentasjonen besvarer spørsmålet. Vi tar først en rask gjennomgang av søkeprosedyrer til NAV HMS og ser elevvideo. Deretter en presentasjon av det universelle lese- og skriveverktøyet Textpilot og nyhetene i Lingdys, Lingspeak, Lingright, Voxit Budgie Pro og e-Lector Basic. Andre relevante nyttige verktøy som blir omtalt er; tankekart, e-Lector, skannere, lydbøker etc.

Stig E. Kvalheim Rambø er utdannet adjunkt m/opprykk. Hos Mikrodaisy har han hovedfokus på hjelpemidler til personer med lese- og skrivevansker. Var tidligere ansatt på Bredtvet kompetansesenter. Dreven kursholder ovenfor utdanningsinstitusjoner over hele landet. Kurset arrangeres i samarbeid med Microdaisy

Bli inspirert!

www.skoleipraksis.no

180 filmer fra norske klasserom

SNÖBALL
FILM AS

Hvordan kan en elev som er skrivesvak og/eller lesesvak håndtere skolehverdagen?

Kursholder: Wibecke Sem-Jacobsen

Kurs F 100
Fredag 5.11
13.00–15.00

Alle

Et praktisk og erfaringsbasert kurs; hvor kursholder benytter seg av skannere, talesynteser, kommandoprogrammer som lar PC-en utføre oppgaver, diktafoner, benyttelse av Daisybøker og tankekart.

Wibecke Sem-Jacobsen er utdannet adjunkt. Har jobbet som lærer på både barne- og ungdomsskole før hun startet på Mikroday. Hos Mikroday har hun hovedfokus på hjelpemidler til personer med lese- og skriveansker. Kurset arrangeres i samarbeid med Mikroday.

Bruk av dataprogramvare i lese- og skriveinnlæringen

Kursholder: Unni Skumsrud

Kurs F 101
Fredag 5.11
09.00–12.00

S.trinn

I dette kurset vil du lære å bruke MikroVerkstedets programvare i lese- og skriveinnlæringen. Vi bruker programmet CD-ORD til «Å skrive seg til lesing» og til lese- og skrivehjelp når man kan lese. Vi bruker programmet «Lesehuset» til å gi leseglede og leseforståelse, med lesestøtte på elevens nivå. Programmet «Boka som snakker» bruker vi til å lage sammensatte tekster.

Unni Skumsrud er pedagogisk konsulent i MikroVerkstedet. Hun har bakgrunn som lærer og spesialpedagog, og har holdt mange kurs for lærere. Kurset arrangeres i samarbeid med MikroVerkstedet

Inspirerende matematikkundervisning

Kursholder: Ann-Christin Arnås

Kurs F 102
Fredag 5.11
13.00–16.00

S.trinn 1.–4.

Forskning viser at elever lærer best gjennom samarbeid om felles oppgaver.

Hvordan tilpasse dette innenfor rammen av en klasse eller en større gruppe elever?

Hvordan arbeide med problemløsning i matematikk?

- jevnere progresjon og mer systematisk oppbygging av tallforståelsen i tallområdet 1–20
- flere oppgaver i tallområdet 10–20.
- nye, nivådelte nettoppgaver gir alle elevene utfordringer

Gjennom matematisk samtale utvikler elevene sine begreper og sin matematiske forståelse

- Hvordan kan konkretiseringsmateriale på Interaktive tavler være til hjelp i den matematiske samtalen?

Ann-Christin Arnås jobber som matematikklærer på barnetrinnet. Hun er også medforfatter på lærerverket Multi, i tillegg til å være redaksjonell medarbeider i Gyldendal Undervisning. Hun er tilknyttet Nasjonalt Senter for Matematikk i Opplæringen som ressursperson. Kurset arrangeres i samarbeid med Gyldendal undervisning.

Matematikk med fokus på tilpasset opplæring og bruk av interaktive tavler

Kursholder: Christian Bøhn og Tom-Erik Kroknes

Kurs F 103
Fredag 5.11
09.30–12.00

S.trinn 1.–4.

Det er store forskjeller på seksåringenes kunnskapsnivå i matematikk når de begynner på skolen. I nye ABAKUS 1–4 fokuserer forfatterne på dette. Økt progresjon og nok lærestoff med utfordringer for alle er det som møter elevene i ny utgave.

Det er også laget et pedagogisk opplegg for bruk av interaktive tavler knyttet til læreverket i tillegg til digitale ressurser på nett, og dette blir demonstrert.

Christian Bøhn og Tom-Erik Kroknes underviser i matematikk ved Dalgård skole, Trondheim. De er medforfattere på matematikkverket ABAKUS 1–4. Kurset arrangeres i samarbeid med H. Aschehoug & Co.

Ett år med Universell Matematikk i skolen

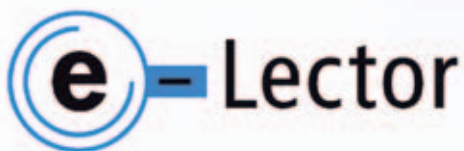
Kursholder: Jannicke B. Cederkvist og Gro Jørgensen

Kurs F 104
Fredag 5.11
13.00–16.00

U.trinn

Det digitale læremiddelet Universell Matematikk Ungdom har det siste året vært i bruk ved mange skoler rundt i landet. Oslo kommune kjører et pilotprosjekt og Bergen kommune har tatt det i bruk ved alle sine ungdomsskoler. Erfaringer viser at elevene får flere aha-opplevelser og prater mer fag seg i mellom enn ved bruk av bøker. Vi ser på muligheter og funksjoner ved et digitalt læremiddel i matematikk og hvordan jevnlig bruk av dette kan bedre innlæringen.

Kurset er ved Jannicke B. Cederkvist, redaktør i realfag, og Gro Jørgensen, daglig leder i CyberBook. Kurset arrangeres i samarbeid med CyberBook.

Besøk oss på vår messestand 50
Delta på våre kurs (F91 og L58)

e-Lector er et lese- og skrivetreneringsprogram for PC som hjelper personer til å bli flinkere og mer motiverte til å lese og skrive. Det er også et godt verktøy for opplæring av tekster på flere språk.

For hvem?

For grunnleggende lese- og skriveopplæring, spesialundervisning, gruppeundervisning, språkfag, norsk for fremmedspråklige, og for personer med ulike forutsetninger. Fra barneskole til voksenopplæring.

NYHET!!

Undervisningsopplegg for lærere

Omfattende og grundig undervisningsopplegg med ulike lesekurs for forskjellige lesenivå, pedagogiske øvelser basert på ulike anerkjente læringsmetodikker.

Last ned programmet fra web:

www.e-lector.no

Programmet

- Tydeliggjør tekst og enkeltord
- Øker lese- og skriveferdigheter
- Opplæring av tekster
- Hør det du skriver
- Talesyntese
- eTaleboka, 100 000 bokmålsord
- Støtter språkundervisning, 7 språk
- Repeterende lesing
- For alle elever i en eller flere faser
- Gir lærere og elever en bedre hverdag og motivasjon
- Enkelt for lærere å ta i bruk
- Et læremiddel og ikke bare et hjelpemiddel
- Stort øvingsarkiv, tusenvis av øvelser
- Pedagogisk forankring
- Metodisk forankring
- Motiverende spill
- Glosepugging i spillform

e-Lector Norway, Fossveien 72, 1405 Langhus, tel: 97 19 88 89, e-post: salg@e-lector.no

Begynneropplæringen i matematikk

Kursholder: Hanne Hafnor Dahl og May Else Nohr

Kurs F 105
Fredag 5.11
09.00–12.00

S.trinn 1.–4.

Kurset er beregnet for lærere som underviser i matematikk, på 1. til 4. trinn. I kurset får deltakerne konkrete og praksisnære ideer til hvordan de systematisk kan undervise for å gi elevene en solid grunnleggende tallforståelse. Undervisningsideene er inspirert av metoder fra blant annet Nederland og Singapore. Temaer som tas opp er; telling og tallforståelse i tallområdet 0–100, regnestrategier i addisjon og subtraksjon, «Perlesnor» og «Tom Tallinje» – lineære tallmodeller og matematisk samtale.

Hanne Hafnor Dahl og May Else Nohr er begge lærere på barnetrinnet med mange års undervisningserfaring fra en flerkulturell skole i Oslo, og har mastergrad i matematikdidaktikk. De er også ressurspersoner for Nasjonalt senter for Matematikk i Opp-læringen, og er kursholdere i Osloskolen. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm.

En, to, støvel og sko.

Matematikk og de minste barna i barnehagen

Kursholder: Else H. Devold

Kurs F 106
Fredag 5.11
14.00–16.00

Bhg

Også de aller yngste barna er opptatt av matematiske aktiviteter.

Kurset handler om:

- grunnleggende matematikk i barns lek og utforskning
- hvordan lære matematikk?
- tall, telling og matematisk tenkning

Kurset inneholder mange praktiske ideer til matematiske aktiviteter som også passer for de minste barna i barnehagen.

Else H. Devold er førskolelærer har hovedfag i barnehagepedagogikk. Hun har mange års erfaring fra barnehage. Else har skrevet bøkene Fem, seks, det kommer en heks – praktisk matematikk i barnehagen og En, to, støvel og sko – matematikk og de minste barna i barnehagen. Kurset arrangeres i samarbeid med GAN Aschehoug.

Gjør matematikken morsom og enkel ved hjelp av getSmart matematiske kortstokker

Kursholder: Skage Hansen

Kurs F 107
Fredag 5.11
14.00–16.00

Skole

getSmart er navnet på en serie matematiske kortstokker (18 ulike varianter) som dekker store deler av grunnskolens matematikkpensum (K06). En del av kurset er «verkstedsbasert» – dvs. at det blir satt av god tid for at deltakerne selv skal få prøve ut spill med veiledning fra kursholderen. Det vil bli poengtert hvordan man best mulig differensierer «undervisningen» slik at læringsprosessene blir optimalisert.

Kursholder Skage Hansen er matematikklærer ved Engebråten ungdomsskole i Oslo. Han er utdannet siviløkonom, har matematikk fra universitet og høgskole og også praktisk-pedagogisk utdanning. Ideen til kortstokkene fikk han som resultat av skolens satsing på læringsstrategier. Kurset arrangeres i samarbeid med GettingBetter

---

Nytt på nytt med matematikk

Kursholder:

Odd Tore Kaufmann, Audun Rojahn Olafsen og Kari Rikheim

Kurs F 108
Fredag 5.11
13.00–16.00

S.trinn 1.–4.

Praktiske tips for å gjøre matematikkundervisninga på småskoletrinnet variert og spennende.

Korleis knyte matematikken til kvardagen og verkelegheita? Korleis få elevane til å reflektere over løysingsforslaga sine? På kurset blir det presentert utforskande og spennande matematikk som motiverer elevane til vidare arbeid med faget mellom anna gjennom opne oppgåver og bruk av konkretar.

Kurshaldarane er forfattarane av matematikkverket *Matte overalt*. Odd Tore Kaufmann er høgskolelektor/stipendiat. Han underviser på Høgskolen i Østfold, allmennlærerutdanninga (Matematikk 1 og GLSM) og etterutdanning av lærarar. Audun Rojahn Olafsen er høgskolelektor på Høgskolen i Østfold. Han jobbar med allmennlærerutdanning, PPU, førskolelærerutdanning og etterutdanning av lærarar. Kari Rikheim er lærar ved Rød skole, Onsøy i Fredrikstad. Kurset arrangeres i samarbeid med Samlaget.

Differensiering og individuell oppfølging – et metodisk kurs i matematikk for 1.–4. trinn

Kursholder: Espen Skovdahl

Kurs F 109
Fredag 5.11
14.00–16.00

S.trinn

Kurset tar utgangspunkt i kompetansemålene og drøfter hvordan du kan følge opp enkeltelever samtidig som du har ansvaret for full klasse. Gjennom praktiske eksempler får du ideer til hvordan misoppfatninger og delvise begrep kan arbeides med samtidig som det gis store nok utfordringer til de som trenger det. Oppgaver og eksempler blir hentet fra læreverket Tusen millioner 1–4, som kommer i ny utgave til skolestart 2011.

Espen Skovdahl har lang erfaring som lærer i grunnskolen og er nå redaksjonssjef for realfag i Cappelen Damm grunnskole. Han er også medforfatter av læreverket Tusen millioner 1.–4.trinn. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm.

Mattelek – aktiv begrepsopplæring

Kursholder: Randi Lauland Sundby

Kurs F 110
Fredag 5.11
09.00–12.00

Bhg

Mattelek er et svært aktivt kurs der deltakerne er med og leker matematikk. Kurset gir en rekke praktiske ideer og tips om hvordan engasjere barn i å leke matematikk med alle sansene. Med mange spennende virkemidler og materiell får deltakerne en modell for hvordan engasjere barna i arbeidet med matematikk i barnehagen. Konseptet bygger på fagområdene definert i den nye rammeplanen for barnehager.

Randi L. Sundby er lektor i spes. ped., grunnlegger av Læringsverkstedet og ofte benyttet kursholder for barnehager/småtrinn innen temaet lek og læring. Hun er forfatter av mattelek, en praktisk idebok til barnehage/1. og 2. trinn. Kurset arrangeres i samarbeid med Læringsverkstedet.

Fysikk for de minste

Kursholder: Carl Angell og Ellen Karoline Henriksen

Kurs F 111
Fredag 5.11
13.00–16.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Vi vil inspirere til å presentere fysikkens spennende verden for de yngste barna, gjennom praktiske forsøk og undring over naturfenomener. Kurset presenterer fysikkforsøk som kan gjøres med enkelt utstyr som er lett å få tak i. Vi åpner med en introduksjon og noen demonstrasjoner, og siden blir det god anledning for deltakerne til selv å gjøre eksperimenter.

Carl Angell og Ellen K. Henriksen driver Skolelaboratoriet ved Fysisk institutt, UiO. De har lang erfaring i så vel «morofysikk-forestillinger» som fagdidaktiske kurs for lærere på ulike skoletrinn.

Praktiske tips for uteskole

Kursholder: Nina Berge

Kurs F 112
Fredag 5.11
09.30–12.30

SFO / B.trinn

Kurset vil gi praktiske tips i hvordan drive uteundervisning, og hvordan forstå kretsløp, klima og naturmangfold. Kurset vil være tilpasset læreplanmålene i naturfag. Kurset gir også nyttige tips til de øvrige basisfagene i Kunnskapsløftet.

Nina Berge er utdannet naturbrukslærer fra Universitetet for miljø- og biovitenskap, og arbeider i Grønn Hverdag med skoleprosjekter. Hun er tilknyttet Geitmyra skolehage. Kurset arrangeres i samarbeid med Grønn Hverdag.

Læring i friluft – tips til uteskoleaktiviteter

Kursholder: Annika Ljungström og Nicolay Moe

Kurs F 113
Fredag 5.11
09.00–11.30

Skole

På kurset får deltakerne gjennom en praktisk tilnærming ideer og tips til utendørsaktiviteter i matematikk, naturfag og norsk med utgangspunkt i læreplanens kunnskapsmål. Bruk av naturen som læringsarena gir andre muligheter enn tradisjonell klasseromsundervisning. Blant annet gir det elevene i større grad mulighet til å bruke alle sine sanser i læringen. Læringen vil også bygge på konkrete erfaringer av virkeligheten. Friluftsrådernes idepermer Læring i friluft og Fritid i friluft, vil bli presentert på kurset. Kurset gjennomføres utendørs uansett vær. Oppmøte ved Sognsvann t-banestasjon.

Nicolay Moe er naturveileder med utdanning fra Norges idretts-høgskole og har sju år erfaring som kursholder. Oslofjordens Friluftsråd arbeider for mer og bedre uteundervisning i skole, SFO og barnehager langs Oslofjorden. Hvert år har vi over 3 500 barn og 800 pedagoger på kurs og aktivitetsdager. Informasjon om virksomheten finner du på www.oslofjorden.org. Kurset arrangeres i samarbeid med Oslofjordens friluftsråd.

Læring i friluft

– grunnleggende friluftslivskunnskaper

Kursholder: Annika Ljungström og Nicolay Moe

Kurs F 114
Fredag 5.11
12.30–15.00

Bhg / Skole /
SFO

Et praktisk kurs i grunnleggende friluftslivskunnskaper som båltenning, oppsett av gapahuk, bruk av kokeapparater og matlaging i friluft. I tillegg holder vi noen morsomme leker som kan kobles opp mot læringsmålene i Kunnskapsløftet. Kurset vil være aktuelt for alle som jobber utendørs med barn. Deltakerne må ha med tallerken, kopp og bestikk. Friluftsrådenes idepermer, *Læring i friluft* og *Fritid i friluft*, vil bli presentert på kurset. Kurset gjennomføres utendørs uansett vær. Oppmøte ved Sognavn t-banestasjon.

Nicolay Moe er naturveileder med utdanning fra Norges idrettshøgskole og har sju år erfaring som kursholder. Oslofjordens Friluftsråd arbeider for mer og bedre uteundervisning i skole, SFO og barnehager. Hvert år har vi over 3500 barn og 800 pedagoger på kurs eller aktivitetsdager. Informasjon om virksomheten finnes på www.oslofjorden.org. Kurset arrangeres i samarbeid med Oslofjordens Friluftsråd.

Fengende energi- og klimaundervisning gjennom Regnmakerskolen og regnmakernes Energikamp

Kursholder: Anne Elisabeth Scheen

Kurs F 115
Fredag 5.11
13.00–15.00

M.trinn 5.–7.

Gjør energiundervisningen fengende gjennom Regnmakerskolen. Regnmakerskolen er et gratis undervisningsopplegg som er utviklet av statsforetaket Enova. Det tilbys gratis elev- og lærerhefter. Undervisningsopplegget er fengende, lærerikt, morsomt og gir elevene opplevelser de kan huske lenge!

Anne Elisabeth Scheen har flere års erfaring som lærer, og jobber i dag som universitetslektor på Naturfagsenteret.

Kom i gang med Nysgjerrigpermetoden – la elevene forske!

Kursholder: Gro Wollebæk

Kurs F 116
Fredag 5.11
14.00–16.00

B.trinn

Få frem undringen og nysgjerrigheten hos elevene! Nysgjerrigpermetoden guider deg og elevene dine gjennom seks trinn på veien mot et ferdig forskningsprosjekt. Metoden dekker kompetansemålene i Forskerspiren og gir øving i alle basisferdighetene. Den egner seg også godt for tverrfaglige prosjekter.

Gro Wollebæk er kontaktlærer ved Vevelstadåsen skole og ressurslærer for Nysgjerrigper. Klassene hennes har vunnet priser i Årets Nysgjerrigper og hun har mange gode tips og råd for nye «forskningsledere».

Vurdering og differensiering i Mat og Helse

Kursholder: Cathrine Fulland

Kurs F 117
Fredag 5.11
14.00–15.30

Kurset tar utgangspunkt i nettstedet Mat og Helse, og deltakerne får blant annet innblikk i hvordan de kan arbeide med vurdering og bruk av digitale verktøy i faget. Kursholder vil vise hvordan et stort utvalg av oppgaver, filmer og engasjerende tilnærmingmåter gjør det enklere å undervise i Mat og helse.

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Cathrine Fulland har både faglærerutdanning og hovedfag i ernæring-, helse- og miljøfag. Hun er lærer i mat og helse og naturfag ved Smestad skole og har sittet i en faggruppe som har jobbet med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i faget på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm grunnskole.

Aktiviteter i sal og klasserom, skolegårdprosjekt

Kursholder: Bjørnar Holsæter

Kurs F 118
Fredag 5.11
13.00–15.30

Hvordan bryte opp en klasstime med enkle leker og øvelser? Hvordan få barna til å være aktive i en skolehverdag, både i skoletimene, friminuttene og i SFO? Med enkle midler kan en skape flotte aktiviteter med elevene i klasserom og på mindre steder. I tillegg tar jeg dere med på søknadsmulighetens verden for å få en bra skolegård.

SFO /
S.trinn 1.–4.

Bjørnar Holsæter er leder for Aktivitetsskolen Jeriko. Hatt flere engasjement i Allidrett for alle i SFO-ene (2009). Jeg er veldig opptatt av at barn skal aktivisere seg selv og jobber med å få en god skolegård som innbyr til aktivitet for elevene.

Aktivt uteliv i barnehage og småskolen

Kursholder: Grethe Johnsen og Anne-Britt Nilsen

Kurs F 119
Fredag 5.11
10.00–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Bli med på et inspirerende, praktisk og nyttig kurs. Kurset passer for alle som ønsker faglig påfyll og ideer i forhold til å ta med barn ut i naturen. Naturen gir unike muligheter for aktivitet, utfordring, opplevelse og spenning for alle barn i ulike alder! Vi tar opp:

- Hvorfor er det viktig for barns trivsel og utvikling å være mye ute?
- Sansemotoriske aktiviteter og leker – mange praktiske tips.
- Naturens små og store rariteter – hva er spennende for barna?
- Hvordan vekke deres nysgjerrighet?

Grethe Johnsen er fagsjef i Barnas Turlag, DNT Oslo og Omegn. Sammen med Anne-Britt Nilsen, 1. amanuensis i barneidrett, har de holdt utallige kurs i «Aktivt uteliv» for barnehager og skoler. Kurset holdes utendørs – husk derfor uteklær og drikkeflaske. Oppmøte ved hovedinngangen til Høgskolen i Oslo.

Aktivt uteliv i barnehage og småskolen

Kursholder: Grethe Johnsen og Anne-Britt Nilsen

Kurs F 120
Fredag 5.11
13.00–15.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Bli med på et inspirerende, praktisk og nyttig kurs. Kurset passer for alle som ønsker faglig påfyll og ideer i forhold til å ta med barn ut i naturen. Naturen gir unike muligheter for aktivitet, utfordring, opplevelse og spenning for alle barn i ulike alder! Vi tar opp:

- Hvorfor er det viktig for barns trivsel og utvikling å være mye ute?
- Sansemotoriske aktiviteter og leker - mange praktiske tips.
- Naturens små og store rariteter - hva er spennende for barna?
- Hvordan vekke deres nysgjerrighet?

Grethe Johnsen er fagsjef i Barnas Turlag, DNT Oslo og Omegn. Sammen med Anne-Britt Nilsen, 1. amanuensis i barneidrett, har de holdt utallige kurs i «Aktivt uteliv» for barnehager og skoler. Kurset holdes utendørs – husk derfor uteklær og drikkeflaske. Oppmøte ved hovedinngangen til Høgskolen i Oslo.

SALTO

– Sosialt – Allsidig – Lek – Turn – Oppvisning

Kursholder: Frøydís Lislevatn

Kurs F 121
Fredag 5.11
13.00–16.00

Presentasjon av ferdige timeopplegg og ideer til varierte turnaktiviteter, dans, akrobatikk, hoppetau etc. Tips og ideer til praktisk organisering av gymnastikkaktivitet og best mulig utnyttelse av utstyret man har. Deltakerne må stille i aktivitetstøy.

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

Frøydís Lislevatn er idrettspedagog. Hun har arbeidet i mange år med fysisk aktivitet for barn og unge, friske voksne, ulike pasientgrupper og aktive turnere. Hun har også vært trener, dommer og tillitsvalgt i Norges Gymnastikk og Turnforbund (NGTF) i mange år. Kurset arrangeres i samarbeid med NGTF.

Skrivedans

Kursholder: Karin Lystad

Kurs F 122
Fredag 5.11
09.00–12.00

Skrivedans er en skriftmetode som er utviklet av Ragnhild Ous-soren-Voors fra Nederland i begynnelsen av 90 årene. Materialet består av 9 temaer. Hvert tema bearbejdes først med grovmotoriske bevegelser i luften, deretter de samme bevegelsene på papiret eller tavla til samme musikken. Målet er å gå fra frie linjer til konkrete linjer. Skrivedans er et samspill mellom lek, musikk og bevegelse.

Bhg /
S.trinn 1.–4.

Karin Lystad er ergoterapeut i Nordstrand bydel i Oslo for barn og unge. Hun har arbeidet 28 år som ergoterapeut og har de siste 12 årene arbeidet med barn med spesielle behov. Hun har brukt skrivedans metoden i 8 år i barnehage og skoler.

Sirkus i barnehage og skole – kroppen i lek og læring

Kursholder: Heid Osnes og Maybritt Jensen

Kurs F 123
Fredag 5.11
13.00–16.00

Alle

Kurset er både praktisk og teoretisk og gjennomføres i gymsal. Kursholderne presenterer faglige perspektiver innen drama og fysisk fostring i tillegg til litteratur om kropp og læring. Gjennom sirkusaktiviteter viser de hvordan en helhetlig forståelse av barn og læring kan være utgangspunkt for tverrfaglige prosjektarbeid og samtidig ivareta barns kroppslige væremåte.

Heid Osnes er høgskolelektor i fysisk fostring ved Avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier (LUI), Høgskolen i Oslo. Hun er opptatt av kropp og bevegelse og hvordan dette bør vektlegges i pedagogisk arbeid med barn og unge i ulike miljøer. Maybritt Jensen er høgskolelektor i drama og er 1.lektor-stipendiat ved Høgskolen i Oslo. Hun har i en årrekke arbeidet innen fysisk teater og er opptatt av barns kroppslige estetiske uttryksformer.

Idékurs trampett

Kursholder: Lars Gunnar Risa

Kurs F 124
Fredag 5.11
09.00–12.00

**M.trinn 5.–7. /
U.trinn**

Kurset gir tips til morsom og trygg bruk av trampett i skolen. Man får en innføring i ulike grunnhopp, metodikk og sikring ved ulike hopp. I kurset lærer man også å bruke trampett uten til-
løp, men med nedhopp fra kasse, noe som gir mindre fare for skader. Deltakerne må stille i aktivitetstøy.

Lars Gunnar Risa har høy kompetanse og lang erfaring som trener i trossgymnastikk der trampett er et av apparatene. Kurset arrangeres i samarbeid med Norges Gymnastikk og Turnforbund.

Barn og kosthold

– praktiske tips om sunt kosthold

Kursholder: Hanne Hennig Rustad

Kurs F 125
Fredag 5.11
09.30–11.30

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Vi hører stadig at det er viktig at barn spiser sunt. Både for å vokse, holde seg friske og legge grunnlaget for god helse senere i livet. Men rådene spriker i alle retninger. Hva er egentlig best for barna? Er yoghurt den verste sukkerkilden for barn? Hvor ille er egentlig sjokoladepålegg? Kurset vil inneholde svarene på dette og mange andre praktiske tips.

Hanne Hennig Rustad er utdannet ernæringsfysiolog og jobber for tiden hos Opplysningskontoret for Meieriprodukter. Hun har holdt flere foredrag for barnehageansatte, småbarnsforeldre og andre yrkesgrupper som arbeider mot barn og unge.

Inspirasjonskurs for deg som underviser i mat og helse

Kursholder: Kjersti Selseth

Kurs F 126
Fredag 5.11
10.00–15.00

U.trinn

Føler du deg ensom som mat og helse lærer? Føler du at du mangler inspirasjon? Vanskelig å finne på noe å lage innfor de rammene som er gitt? Her er kurset for deg? Vi starter dagen med litt fakta om ungdommens kosthold, deretter lager vi mat sammen. Rettene vi lager er tilpasset en mat og helse økt.

Kjersti Selseth er utdannet faglærer i ernæring, helse og miljøfag. Jobber for tiden på Opplysningskontoret for Meieriprodukter hvor hun bl.a. holder kurs for lærerstuderenter.

Barn i balanse

– Mindfulness i skoler og barnehager

Kursholder: Anne Sælebakke

Kurs F 127
Fredag 5.11
12.30–16.00

Alle

I vår kultur har vi liten eller ingen tradisjon for å stoppe opp og hente oss inn, fordøye våre inntrykk, reflektere over våre opplevelser. Vårt fokus er mer på ytre verdier og opplevelser, på prestasjoner og målbare resultater. Konsekvensen av denne ubalansen mellom å være og å gjøre, mellom det indre og det ytre berører oss alle, ikke minst barna.

Hensikten med kurset er å gi deltakerne kunnskap om og erfaring i den forskningsbaserte tradisjonen Oppmerksomt nærvær (Mindfulness). Nærvær er en nøkkel til å balanse i vår tid, og enkel nærværstrening kan med letthet implementeres i en travelt hverdag i skoler og barnehager. Se www.nærvær.no og www.dreamofthegood.org

Anne Sælebakke (www.anneselebakke.no) er lærer og fysioterapeut, med lang erfaring innen vekst- og endringsarbeid for mennesker i alle aldre. Betydningen av Oppmerksomt nærvær (Mindfulness) går igjen som en rød tråd i hennes liv og arbeid. Hun ønsker å bidra til økt nærvær og balanse i norske skoler og barnehager, og er en del av et større nettverk med samme fokus.

OKTAN

Velkommen til en praktisk skoletime!

Skoleklasser og barnehager har gratis inngang, inkl. pedagogiske tilbud. Besøk oss på vår stand under Østlandske lærerstevne 2010.

NORSK JERNBANEMUSEUM

Strandveien 163, Hamar. Tlf. 62 51 31 60

www.norsk-jernbanemuseum.no

Jernbaneverket

Lørdag 6.11

Vurdering for læring

Kursholder: Soufia Aslam

Kurs L 1
Lørdag 6.11
13.00–16.00

B.trinn / Ledere

Kurset tar for seg hvordan man kan få elevene til å lære bedre gjennom å vurdere seg selv og andre elever. Kursdeltakerne får enkle og praktiske tips i hvordan man tydeliggjør mål for elevene, lager kriterier med elevene, innblikk i ulike vurderingsformer og ulike måter å dokumentere læring på.

Soufia Aslam er allmennlærer og jobber på mellomtrinnet på Hasle skole. Hun har de siste årene arbeidet mye med vurderingspraksis i klasserommet gjennom prosjektet VFL. Hun er tilsatt i Utdanningsetaten i Oslo som veileder for barneskoler, har bidratt til en filmsnutt for Utdanningsdirektoratet og driver kursvirksomhet privat.

Hvordan bygge opp elevens egenstyring og motivasjon? Et redskap etter IntraAct-plus-konseptet

Kursholdere: Ute Imhof og Sabine Berndt

Kurs L 2
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Skole

Om man skal lykkes med undervisning, kreves det at pedagoger ser elevens kompetanse i hverdagen. Lærere, foreldre, pedagoger, terapeuter og andre personer som må kunne basere sine avgjørelser i forhold til:

- hvilket forståelsesnivå hvert enkelt barn jobber ut i fra
- om elevens lærestrategi er effektiv eller ugunstig
- om elevens overordnede mål ift. læring og egenstyring, er effektivt eller gunstig.
- om elevens sosiale ferdigheter ift. medelevene er positiv eller destruktiv

Ved hjelp av detaljert videoanalyse, sakte film og øyeblikksbilder er det mulig å undersøke elevens atferd både detaljert og presist. Dette gir grunnlag for målrettede individuelle og pedagogiske avgjørelser. Lærerens rolle i læreprosessen utvikler seg

på denne måten til veileder, støtte og rådgiver. Dette gjelder især ift. et kooperativt samarbeid med kollegaer, foreldre og andre nærpersoner.

Sabine Berndt er bl.a. psykoterapeut og lærer i IntraActplus-konsept. Hun holder foredrag over hele Tyskland og også internasjonalt. Berndt har eget institutt i Hamburg. Ute Imhof er spesialist i barnefysioterapi med 20 års erfaring fra arbeid på sykehus. Hun har siden 2006 jobbet på eget institutt. Hun holder kurs for andre fysioterapeuter over hele Norden.

Elevenes ulikhet er en ressurs

– Helhetlig tilpasset opplæring

Kursholder: Tuva Bjørkvold

Kurs L 3
Lørdag 6.11
09.30–11.30

B.trinn / Ledere

Helhetlig Tilpasset Opplæring gir læreren profesjonaliteten tilbake. Metoden tar et oppgjør med nivådeling og privatisering av læring. Det didaktiske verktøyet Læringskaka brukes til å utvikle helhetlige tilpassede opplegg. På kurset får læreren praktiske tips og faglig trygghet til å gjennomføre tilpasset opplæring innenfor klassefelleskapet. Gjennomprøvede undervisningsopplegg danner rammen for kurset.

Tuva Bjørkvold har arbeidet som barneskolelærer og er nå høgskolelektor. Bjørkvold har skrevet boka Boller og brøk (2003), Zeppelin 7 språkbok (2008) samt HTO – Helhetlig Tilpasset Opplæring (2010).

Hvem bestemmer?

Kursholder: Bente Marie Borrebæk

Kurs L 4
Lørdag 6.11
09.00–12.00

M.trinn / U.trinn

Hvordan begeistre og engasjere elevene for skolehverdagen? Hvordan involvere elevene og få elevene til å ta ansvar faglig og sosialt? På kurset vil det bli gitt konkrete eksempler på hvordan jobbe med: Elevråd, læreplan i elevrådsarbeid, elevkonferanse, faggrupper, relasjonsbygging og samhandling.

Bente Borrebæk er skoleleder i Osloskolen. Hun har vært 5 år som assisterende rektor ved Lambertseter skole og nå på 6. året som rektor på Lofsrud ungdomsskole. Skolen vant prisen for beste Elevråd i 2007. Hun sitter i flere referansegrupper og deltar i mange pilotprosjekter i regi av Utdanningsetaten i Oslo. Hun har master i skoleledelse fra BI og kurs i coaching.

Klar tale

– Flerkulturell kommunikasjon i praksis

Kursholder: Kjersti Børsum

Kurs L 5
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Alle

Flerkulturell kommunikasjon – vanskelig, nødvendig og morsomt!

MÅL: Kjapp innføring i hvorfor vi tenker og handler som vi gjør.

INNHold: Gjennom konkrete eksempler på hvordan kulturarv og verdier styrer kommunikasjon, forstår vi hvorfor misforståelser oppstår, god vilje kan føre galt av sted og indirekte tale er en felle!

FORM: Alvorlig humoristisk.

GEVINST: Inspirasjon til å kaste deg ut i den flerkulturelle hverdagen!

Kjersti Børsum: veileder i flerkulturell kommunikasjon og konflikthåndtering for kommunal sektor, UDI og IMDI mm. Hun er sosialantropolog, master i Religion og Samfunn, master Præktioner Nevrolingvistisk programmering, systemisk konfliktforståelse og inspirert livserfaring.

Lesing i fagene

Kursholder: Gerd Fredheim og Marianne Trettenes

Kurs L 6
Lørdag 6.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7. /
Ledere

Undervisning i læringsstrategier og leseforståelse – i alle fag og på alle trinn. I alle de fagene hvor hensikten med lesingen er å forstå det man leser, må det undervises i leseforståelse. Kurset gir ideer til hvordan elevene kan hjelpes til utvelgelse av informasjon samt støtte til reorganisering av kunnskaper. Kjernen i det hele blir å øke elevens bevissthet om egen læring.

Gerd Fredheim er utdannet allmennlærer og har mange års erfaring som lærer og skoleleder. Hun foreleser på heltid i Danmark og Norge og har skrevet boka *At læse for at lære*. Marianne Trettenes er utdannet allmennlærer og holder på med masterutdanning innen spesialpedagogikk og tilpasset opplæring. Hun foreleser innen lesing og læringsstrategier og er hovedforfatter for Felles plan for leseopplæring i Vest-Finnmark. Kurset arrangeres i samarbeid med Gan Ashehoug.

Mestringspedagogikk – veien til egenverd og motstandskraft

Kursholder: Odd Erik Germundsson

Kurs L 7
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Alle

Mange ser på mestring som en suksessoppskrift som skaper enere. Ikke så mange vet hva mestring egentlig innebærer. Dette kurset i mestringspedagogikk vil utforske mestringsens grunnleggende prinsipper om empati og medansvar, egenverd og motstandskraft. Dessuten skal vi se på metoder som fremmer mestringsopplevelser for barn og unge, metoder som gjør at de opplever seg som unike og verdifulle selv om ikke alle blir enere. Metodene har gitt prisbelønte resultater og kan brukes av alle pedagoger med empati for barn og unge som har flere odds mot seg.

Odd Erik Germundsson (1948) er cand.mag. og adjunkt med opprykk og har lærerhøgskole, sosialantropologi, historie og flerkulturell pedagogikk i fagkretsen. Han har i over 20 år vært pioner for mestringspedagogisk leksehjelp og arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere. Han er nå kursholder og faglitterær forfatter. Er blitt tildelt Oslo kommunes Servicepris (1996), Det nytter-prisen (1997) og Foreldreprisen (2000) for sitt mestringspedagogiske metodearbeid.

Kommunikasjon med barn og unge.

DEL 1: Anerkjennelse

Kursholder: Anniken Hauge

Kurs L 8
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Alle

Dette er et selvstendig kurs, men også del 1 av det å kommunisere med barn og unge.

Anerkjennelse er å lytte til barn, uten å overta eller styre innholdet i samtalen. Vi formidler at de er verdifulle gjennom å stimulere selvfølelsen i stedet for selvtiliten. Hvem de *er* – ikke hva de *gjør*.

Anniken Hauge er sosionom og selvstendig næringsdrivende innen kommunikasjon og selvutvikling; med selvfølelse/selvtilitt og selvinnsikt som hovedområde. Hun har arbeidet med kurs for barnehage/skole/SFO i 15 år.

Kommunikasjon med barn og unge.

DEL 2: Å være en tydelig voksen

Kursholder: Anniken Hauge

Kurs L 9
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Alle

Dette er et selvstendig kurs, men også del 2 av det å kommunisere med barn og unge.

Kunsten er å skille mellom å være generaliserende og anklagende og å være konkret og faktisk. Vi må lære oss å gi uttrykk for egne følelser og være tydelig på egne behov. Å avgrense oss mot uønsket atferd, uten å få den andre til å føle seg mindreveldig. Det handler om å skille mellom sak og person.

Anniken Hauge er sosionom og selvstendig næringsdrivende innen kommunikasjon og selvutvikling; med selvfølelse/selvtilitt og selvinnsikt som hovedområde. Hun har arbeidet med kurs for barnehage/skole/SFO i 15 år.

SYNG OG LÆR

– et læringsverktøy som gir kunnskap og glede!

Kursholder: Margaret Heldor

Kurs L 10
Lørdag 6.11
09.30–12.00

SFO / S.trinn
1.–4.

Kurset vil

- gi informasjon om hvordan SYNG OG LÆR-bøkene av Tom Næss ble til
- gi praktisk gjennomgang av et utvalg av sanger fra fagene matematikk, norsk, RLE og samfunnsfag, der alle synger
- vise videoklipp fra SYNG OG LÆR brukt i skolen
- sette fokus på hjernen og sang som læringsverktøy
- gi tips og idèer knyttet til sang som metode i god klasseledelse.

Margaret Heldor er pedagogisk konsulent for Tom Næss under revisjonsarbeidet med SYNG OG LÆR-serien. Hun jobber til daglig som lærer og har laget tekster og oppgaver til flere av de nye sangene. Kurset er i samarbeid med Norsk Noteservice as.

Prinsen som ingen kunne målbinde

Kursholder: Johan Ragnar Holand

Kurs L 11
Lørdag 6.11
09.30–12.30

Alle

Et foredrag om hvordan man kan tilrettelegge for læring og endring hos barn som ikke vil eller har et lite hensiktsmessig atferdsmønster, samt sammenhenger mellom atferdsvansker og omsorgs svikt.

Johan Holand har holdt jevnlige foredrag for høgskoler, etater, og andre aktører innen barn og omsorg siden 2006. Temaer som relasjonsbygning, rammebetingelser, omsorg og atferdsendring utifra barnets perspektiv, er sentrale elementer i Holands kurs. Det sto i 2009 en lengre artikkel om Holand i Aftenpostens A magasin. Link til dette: <http://www.aftenposten.no/amagasinet/article2837230>

Vurdering som læring

Kursholder: Trude Jaren

Kurs L 12
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Skole

Vurdering som læring handler om å reflektere over bevis for læring. Dette er den delen av vurderingssyklusen der elever og lærer sammen setter læringsmål og kriterier og tydeliggjør hensikten med læringen, og evaluerer eget læringsutbytte og egen læringsprosess gjennom dialog og egenvurdering og kameratvurdering.

Trude Jaren begynte som lærer i Osloskolen og har senere jobbet som prosjektleder for vurderingsprosjektet «Fra ord til handling» – bedre vurderingspraksis. Har vært prosjektleder for Groruddalssatsingen og kvalitetskoordinator ved Rommen skole i Oslo. I forbindelse med første runde med de nasjonale prøvene var hun ekstern vurderer, har jobbet i en ekstern arbeidsgruppe i Udir, hvor hun var med å utvikle nasjonale kjennetegn i samfunnsfag. Jobber i dag som undervisningsinspektør ved Furuset skole i Oslo.

Elevvurdering under lupen.

Hvordan utvikle en vurderingskultur som gir elevene en mer tilpasset og differensiert opplæring?

Kursholder: Marit Jensen

Kurs L 13
Lørdag 6.11
09.30–12.00

Skole

- Fra kunnskapsmål til kompetansemål
- Hvordan bør skolen utforme sin lokale læreplan?
- Hvordan utvikle vurderingskriterier?
- Hvordan gi gode faglige tilbake- og framovermeldinger til elevene?
- Hvordan sikre en mer rettferdig vurdering?
- Hvordan involvere elevene i vurderingsarbeidet slik at de kan oppleve mestring?
- Hvordan dokumentere vurderingen på en faglig god nok og hensiktsmessig måte?
- Det vil bli gitt konkrete eksempler som skolen kan bruke i vurderingsarbeidet

Marit Jensen har 12 års undervisningserfaring fra grunnskolen, og har også arbeidet som skoleleder. Hun har vært ansatte som pedagogisk veileder i Utdanningsetaten i Oslo kommune. For tiden arbeider hun som pedagogisk veileder på en ungdomsskole i Oslo. I tillegg driver hun konsulentfirmaer *Endringsagenten* hvor fagområdene blant annet er skolevurdering og elevvurdering.

Barn i sorg og krise.

Hvordan kan skole og barnehage møte dem?

Kursholder: Tine Bøe Joheim

Kurs L 14
Lørdag 6.11
13.00–15.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

På hvilken måte kan barnehage og skole legge forholdene til rette slik at barn som opplever sorg og krise blir møtt på best mulig måte? Vi skal se på ulike reaksjoner hos barn, og ha fokus på hvordan barnehagen og skolen kan møte de barna dette gjelder. Kurset vil også belyse hvordan voksenrollen berøres av barn i sorg og krise, og hva som kan være lurt å tenke på i møtet med disse barna.

Tine Bøe Joheim er utdannet førskolelærer, og har i tillegg mastergrad i spesialpedagogikk. Hun har arbeidet med barn i ulike situasjoner siden 1985, både som ped.leder og som spesialpedagog. Hun har videre arbeidet som gruppeleder i sorggrupper for barn, ungdom og voksne som mister nære relasjoner.

Vurdering for motivasjon, anerkjennelse, tilhørighet

Kursholder: Unni Johnsen

Kurs L 15
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Alle

Vurdering som skal bidra til læring må gi elevene lyst til å gå videre. Hvordan skal vi få til at vurdering gir opplevelse av anerkjennelse og tilhørighet, også der eleven har utfordringer? I tillegg til at den må være konkret, forutsigbar og med kjente kriterier, må den være innvevd i undervisningen forøvrig.

Unni Johnsen er en erfaren grunnskolelærer. Hun har videreutdanning i skoleutvikling og master i grunnskolelærutdanning, og er aktiv i skoledebatten gjennom kronikker og innspill.

Gjennom barneøyne – barns møte med psykisk lidelse

Kursholder: Grete Lillian Moen

Kurs L 16
Lørdag 6.11
09.00–11.30

Alle

«Gjennom barneøyne» er beretningen om hvordan det er å vokse opp med en psykisk syk forelder. Hvordan det oppleves å være usynlig i møte med voksenverden og hjelpeapparatet. Foredraget gir konkrete eksempler og råd for hvordan ansatte i skole, barnehage og SFO kan bidra til å se, støtte og hjelpe barnet/ungdommen i en vanskelig livssituasjon.

Grete Lillian Moen er klinisk barnevernspedagog og har jobbet flere år innen ungdomspsykiatri og barnevern. Våren 2009 ga hun ut boken «Barns møte med psykisk lidelse – en datters historie». Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademiske forlag.

Begynneropplæring i lesing for minoritetselever

Kursholder: Berit Molander

Kurs L 17
Lørdag 6.11
12.30–15.30

B.trinn

Det er en utfordring for skolen og lærerne å gi minoritetselever med utilstrekkelige norskerferdigheter en leseopplæring som blir mer enn ren avkoding. Kursholderen tar utgangspunkt i egne erfaringer i klasserommet. Hun viser hvordan opplæringen kan bygge på elevenes tidligere erfaringer og bakgrunnskunnskap og presenterer ulike måter å konkretisere lærebokas meningsbærende ord og uttrykk på.

Berit Molander er allmennlærer og har lang erfaring med begynneropplæring i lesing. Hun er cand.polit med tilleggsutdanning i flerkulturell pedagogikk. Hun har arbeidet med opplæring for minoritetselever på kommunalt nivå og har utgitt bok om temaet.

Dette er vel de minste for små til – eller er de det?

Kursholder: Nina Nakling

Kurs L 18
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg

«Men dette er de minste for små til». Hvor mange ganger har du tatt deg selv i å si dette? Er det kanskje sånn at vi midt i hverdagen med skift, mat og soving glemmer hva de minste er i stand til? Dette kurset gir et innblikk i teoriens verden om 0-til 3 åringen, hvordan tilrettelegge for de minste og balansen mellom mestringsbehov og trass, alt godt ispedd konkrete eksempler fra hverdagen.

Nina Nakling er førskolelærer med videreutdanning i pedagogisk utviklingsarbeid, endringsledelse, veiledning og coaching. Hun har mange års erfaring som pedagogisk leder og styrer i barnehage. Nina er opptatt av at energi, entusiasme og glødsmitter, og dette bærer kursene hennes preg av.

Tenke sjæl – hvordan gjør vi det i praksis

Kursholder: Åse Ranfelt

Kurs L 19
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Alle

Vi kan alle sammen tenke – derfor kan vi alle sammen filosofere! Som i alle andre sammenhenger trenger man å trene for å bli bedre. Filosofering er blant annet dette – å øve opp tenkeferdighetene. Målet for kurset er å bli kjent med måter å øve tenkeferdigheter på og hvordan få elever til å tenke selvstendig.

Åse Ranfelts filosofiutdannelse er primært fra England. Hun samarbeider med James Nottingham (p4C). Åse har kurset lærere fra førskole til videregående. Hun var også en av initiativtakerne til universitets konferanse om filosofering med barn.

Klar, ferdig, gå! Samlingen begynner nå!

Kursholder: Lisbeth Seeland og Tine Bøe Joheim

Kurs L 20
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg / SFO

Kurset tar utgangspunkt i de utfordringer barnehage /SFO står overfor i sitt arbeid med å tilrettelegge samlinger for barn. Hvordan lager vi spennende og interessante samlinger som treffer barna? Vi ser på hvordan vi kan utnytte de ressurser og forutsetninger som allerede finnes i barnehagen for å skape gode samlinger for alle, også barn med spesielle behov.

Lisbeth Seeland og Tine Bøe Joheim har sitt daglige virke ved Haug skole og ressurscenter. De er begge utdannet førskolelærere med spesialpedagogisk videreutdanning og mange års erfaring i arbeidet med barn med spesielle behov.

IKT-opplæring på barnetrinnet

Kursholder: Randi Skevik og Kristina Andreassen

Kurs L 21
Lørdag 6.11
10.00–11.30

S.trinn 1.–4.

Etter K-06 skal IKT integreres i alle fag. Det innebærer at du som lærer skal ha kunnskap om grunnleggende dataferdigheter for å kunne undervise/veilede elevene. Hva de skal lære, hvordan skal de lære det og når? Hva bør man starte med og på hvilket nivå? Vi har laget et lærerverket hvor opplæring i den femte grunnleggende ferdighet er satt i system.

Randi er pedagog og systemutvikler. Kristina er pedagog på barnetrinnet. Vi har, som kursholdere og deltagere i pilotprosjektet, sett virkeligheten av systematisk opplæring: Verktøyet som brukes i alle fag.

Bitching – om jenter og mobbing

Kursholder: Liv Skotheim og Kristin Oudmayer

Kurs L 22
Lørdag 6.11
09.30–11.30

Skole

Hva er mobbing, og hva er jentemobbing? Hvordan foregår det? Og hvilke tiltak kan man sette inn for å komme mobbingen til livs? Underveis legges det opp til dialog i grupper og i plenum som tar opp hva lærernes rolle kan være.

Liv Skotheim er utdannet medieviter fra Universitetet i Oslo. Hun har jobbet som journalist en rekke steder, blant annet i ung.no. Skotheim har vært redaktør for Aftenpostens prisbelønte Si;D-side fra starten i 2005. I tillegg er hun forfatter av boken «Bitching. En bok om jenter og mobbing». Kristin Oudmayer er prosjektleder i UNICEF Norge, forfatter og blogger. Oudmayer har skrevet «Fordi jeg fortjener det», ei dokumentar-bok om opplevelsene mobbeofre har hatt.

Liten tue kan velte stort lass

Kursholder: Oddvar Stenberg

Kurs L 23
Lørdag 6.11
13.00–15.00

Alle

Mangelfulle grunnleggende begreper kan være tuen som velter stort lass for enkelte barn. Hva er grunnleggende begreper? Hvorfor er grunnleggende begreper så viktige både i begynneropplæring og i videre læring?

Kurset bygger på avdøde professor Magne Nyborg sitt forskningsarbeid om betydningen av grunnleggende begreper og begrepssystemer.

Oddvar Stenberg er spesialpedagog med tilleggsutdanning i Magne Nyborg sitt forskningsarbeid. Han har undervisningserfaring og veiledningserfaring fra både grunnskole og videregående skole. Oddvar Stenberg arbeider nå som spesialpedagog ved Engebråten skole i Oslo.

Språkstimulering-språkgrupper-språkrom

Kursholder: Hilde Åsenden og Heidi Säll

Kurs L 24
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Bhg

Kurset presenterer hvordan hele personalet i Gommerud barnehage jobber med språkstimulering til beste for alle barna i barnehagen. I flere år har barnehagen hatt språkgrupper for flerspråklige barn og et eget språkrom. Gjennom barnehagens satsing på «Språklig og kulturelt mangfold» styrkes barnas identitet og samarbeidet med foreldrene. Kurset vil være basert på barnehagens konkrete erfaringer. Det vil bli anledning til å se på noe av materiellet som finnes på språkrommet.

Heidi Säll er førskolelærer og ansvarlig for språkgruppene og språkrommet i Gommerud barnehage. Hilde Åsenden er faglig veileder samme sted.

Vurdering for læring i klasserommet

Kursholder: Line Tyrdal

Kurs L 25
Lørdag 6.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7.

Kurset har fokus på effektive og læringsfremmende vurderingsformer. Det retter seg mot klasserommet og innholder mange praktiske eksempler fra flere fag. Utgangspunktet er prinsippene i Vurdering for læring, med vekt på gode målformuleringer og hvordan man kan involvere elever i arbeidet med kriterier, egenvurdering og kameratvurdering.

Line Tyrdal jobber for tiden som lærer på Holumskogen skole i Nittedal og som konsulent med fagansvar for kurs innen vurdering i Gyldendal kurs og kompetanse. Hun har jobbet mange år som lærer og har erfaringer fra både barne- og ungdomsskole. Tidligere jobbet hun på Linderud skole som var pilotskole i Ut-danningsetaten i Oslos Vurdering for læring-prosjekt fra 2006. De siste årene har hun holdt kurs i vurdering for lærere og skoleledere.

Begynneropplæringen – inn i skriftspråket og tallenes verden

Kursholder: Sissel Rimehaug Weydahl

Kurs L 26
Lørdag 6.11
12.30–15.30

S.trinn 1.–4.

Kurset inneholder en helhetlig lese- og skriveopplæring, en kort innføring i lese- og skriveutvikling og ulike metoder i leseopplæringen. En opplæring som forebygger lese- og skrivevansker. Fra det konkrete til de abstrakte symbolene i matematikken. Metoder for å skape god tallforståelse. Vi lærer tall med eventyr og sanger. Konkrete råd og ideer for arbeid med lese- og skriveopplæring og matematikk.

Sissel Rimehaug Weydahl er utdannet spesialpedagog med fagfeltet spesifikke lærevansker. Hun har småskolepedagogikk og 12 års erfaring fra arbeid i grunnskolen. Er medforfatter av boken «Første skoleår – en metode- og idébok for lærer»

Prosjektarbeid i barnehagen – Verden gjennom kunst

Kursholder: Bente Marie Widell og Anne B. Hansen

Kurs L 27
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg

Verden gjennom kunst er et prosjekt med fokus på de estetiske fagene i barnehagen, knyttet opp mot en flerkulturell tilnærming. Østheim barnehage har de siste årene jobbet med dette prosjektet som har utviklet seg i takt med at barnehagen har fått mer og mer inspirasjon fra Reggio Emilia, spesielt i forhold til voksenrollen og miljøets betydning for barnehagen som læringsarena. Kurset kan passe for de som ønsker nye impulser i forhold til prosjektjobbing, de estetiske fagene og de som er nysgjerrige på pedagogikken i Reggio Emilia.

Bente Widell og Anne B. Hansen jobber som henholdsvis styrer og pedagogisk leder i Østheim barnehage. De har jobbet sammen i 4 år med fokus på prosjektarbeid og de estetiske fagene.

De 10 intelligensnivåene i innredning og lek

Kursholder: Christina Østergård

Kurs L 28
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg

Rammeplanen og teorien om de mange intelligensområdene er forenlig på mange områder. Rammeplanens innhold om at barnehagen skal fremme barnets trivsel, mestring og gleder utfra sine egne forutsetninger vil derfor kunne sammenfattes med intelligensene i både lek og utforming av rommet i barnehagen og skolen. Gjennomgang av de mange intelligenser: hvordan se de sterke sider hos barn, hvilke evner har barn, hvordan påvirker barn omgivelsene, hvordan innrede og skape nye funksjoner i rommet, farger; betydning og påvirkning og hvordan påvirke de mange intelligensområdene er forenlig på.

Christina Østergård er pedagogisk utvikler i Brio Lekolar. Kursholder snakker dansk. Kurset arrangeres i samarbeid med Lekolar AS

Seksuelle overgrep mot barn og unge

Kursholder: Margrete Wiede Aasland

Kurs L 29
Lørdag 6.11
09.00–15.00

Alle

Over 5% av barn utsettes for seksuelle overgrep. Hvor er de barna? Alle barn i Norge går på skole, mange går i barnehage, og vi som jobber med barn må ha kunnskap og mot til å kunne tørre å se og hjelpe barn som har det vanskelig. Vi må gjøre barn kompetente og trygge på at de skal kunne si fra til oss når de har det vanskelig. Da må vi som jobber med barn lære om signaler, senskader og ha en fremdriftsplan. Denne undervisningen vil hjelpe deg til å tørre og kunne hjelpe barn i en ekstremt vanskelig livssituasjon, eller forebygge skader.

Margrete Wiede Aasland er utdannet førskolelærer og spesialist i sexologisk rådgivning(NACS) Hun jobber ved Institutt for klinisk sexologi og terapi som daglig leder og psykoterapeut. Hun har også jobbet 7 år i Redd Barna og er en ettertraktet foredragsholder ved Høgskoler, universitet og i kommuner, der tema er seksualitet og /eller seksuelle overgrep. Hun har skrevet boka: Si det til noen, en bok om seksuelle overgrep mot barn og unge, og barneboka «Jeg er meg! Min meg» sammen med Eli Rygg.

Maskulin omsorg i en feminin arena

Kursholder: Pia Friis

Kurs L 31
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Bhg / SFO

Antall menn i barnehagene øker, og hva skjer når menn begynner å jobbe på en tradisjonell feminin arena? Hvorfor er det noen som slutter? Hvordan kan menn være omsorgsarbeidere på egne premisser? Må menn skape en ny identitet til yrket? Hvordan blir de møtt av kollegaer og foreldre? Dette er et kurs som gir nye tanker og innspill til debatten om likestilling i barnehagen og kan gi ideer til hvordan man kan rekruttere flere menn til yrket.

Pia Friis er daglig leder i Bjerkeallen Kanvas-barnehager og har jobbet med rekruttering av menn til yrket siden midten av 90-tallet. Hun har jobbet aktivt for å nå målene i departementets Handlingsplan for likestilling og har ledet en strategi-gruppe i Kanvas som fikk andelen mannlige ansatte opp fra 9 til 18% på 1,5 år i Kanvas-barnehagene. Hun har også skrevet et av temaheftene til rammeplanen som om likestilling.

Veiledning av nyutdannede lærere

Kursholder: Einar Jahr

Kurs L 32
Lørdag 6.11
13.00–14.30

Alle

Hvordan gjennomføre veiledning av nyutdannede lærere i en kommune? Sørums kommun har inneværende år gjennomført gruppe- og individuell veiledning av nyutdannede lærere. Tre lærere har sammen gjennomført dette opplegget og lagt plan for neste skoleår. Gjennomgang av erfaringer, metoder og nye planer.

Einar Jahr er mangeårig rektor som det siste året har hatt ansvar for å gjennomføre prosjektet «veiledning av nyutdannede lærere» i Sørums kommun.

Styreren – en balansekunstner

Kursholder: Ann Ingjerd Kanestrøm og Anne Haakonsrud

Kurs L 33
Lørdag 6.11
09.00–11.00

Bhg

Dette er et kurs om barnehageledelse med fokus på områder som rammer og forutsetninger, pedagogisk utviklings arbeid, forventninger til pedagogiske ledere, maktbegrepet, personalledelse og balansekunst.

Ann Ingjerd Kanestrøm og Anne Haakonsrud har sammen gitt ut boka *Styreren en balansekunstner* på Cappelen Akademisk forlag. De er begge styrere i barnehager i bydel Nordstrand i Oslo. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademisk forlag.

Ledelse og motivasjon!

Kursholder: Karianne Kirstistuen

Kurs L 34
Lørdag 6.11
13.00–15.00

Alle

Som ledere har vi et ansvar for hvordan våre medarbeidere har det, både i forhold til arbeidsoppgaver og motivasjon. Hva påvirker motivasjon? Kan ledere påvirke medarbeidernes motivasjon? Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs, derfor er det viktig med engasjerte medarbeidere. Kurset skal gi en innsikt i og forståelse for hvordan ulike typer ledelse påvirker medarbeidernes motivasjon og hvordan motivasjon, kompetanse og utvikling henger sammen.

Karianne Kirstistuen er utdannet førskolelærer i 1998 ved Høgskolen i Oslo. Hun har jobbet som pedagogisk leder fra 1998–2003. Fra 2003 har hun vært daglig leder i Seilduken barnehage. Hun avslutter Master i organisasjon og ledelse ved NTNU i august 2010.

Å utforske barnehagepraksis i lys av teori om ledelse og organisasjonsutvikling

Kursholder: Astrid Lill Kranmo og Ruth Jensen

Kurs L 35
Lørdag 6.11
09.00–11.00

Bhg / Ledere

På kurset presenteres eksempler på teorirammer om ledelse og organisasjonsutvikling som kan være aktuelle utgangspunkt for utforsking av barnehagen som organisasjon. Videre presenteres case og videosekvenser som er tilgjengelig fra bok og nettressurs i arbeid med kvalitetsutvikling i barnehagen. Det presenteres også problemstillinger som kan danne utgangspunkt for utforsking av det som skjer i en vanlig barnehagehverdag og ulike verktøy for organisasjonslæring.

Astrid Lill Kranmo og Ruth Jensen har lang erfaring fra barnehage- og grunnskole og fra ledelse og kompetansetiltak på kommunalt nivå. De har bred erfaring fra kursvirksomhet, fra undervisning på ulike nivåer i utdanningssystemet og har selv høyere utdanning i utdanningsledelse. De to har nylig utgitt bok og nettressurser om å utforske barnehagepraksis. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Akademisk forlag

Den viktige mellomlederen

Kursholder: Ingun Moren

Kurs L 36
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Bhg / Ledere

Møte mellom mennesker gir kunnskap om oss selv og andre. Det er ikke sånn at når mennesker møtes og blir til grupper så blir alt så mye enklere. Det handler om å fremme hensiktsmessige ledelses- og gruppekulturer

- Kommunikasjon i grupper og mellom grupper
- Fra å administrere ordninger til å lede mennesker og relasjoner
- Meg selv som leder – hvordan påvirker jeg andre

Ingun Moren er utdannet førskolelærer med videreutdanning i tverrfaglig samarbeid og praksis og har en mastergrad i arbeidsbasert ledelse. Hun har jobbet i og med barnehage i 25 år – som pedagogisk leder, styrer og som enhetsleder for barn og unge i kommunen.

Når barns atferd gjør deg bekymret

Kursholder: Therese S. Rieber-Mohn

Kurs L 37
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Mange barn viser atferd som gjør de voksne bekymret. Hva er denne magesfølelsen, og hvordan håndtere den? Personale i barnehage, skole og SFO har unik kompetanse og muligheter til å åpne opp for at barn skal kunne sette ord på hvordan de har det. Hvordan snakke med barn om vanskelige tema? Hva er omsorgssvikt, når skal det sendes bekymringsmelding til barneverntjenesten, og hvordan kan barneverntjenesten brukes som samarbeidspartner?

Therese Rieber-Mohn er utdannet barnevernspedagog med videreutdanning i kriminologi. Hun har mange års erfaring fra arbeid i barnehage, har jobbet med barn med atferdsvansker i pedagogisk fagsenter og er i dag barnevernleder.

Situasjonsavhengig ledelse

– hvordan treffe medarbeiderne der de er?

Kursholder: Christine Stray og Birgitte Hauge

Kurs L 38
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Ledere

Medarbeidere er forskjellige, og krever derfor ulike ferdigheter av deg som leder. Det er lett å fryse fast i et mønster. Av og til krever situasjonen at du tar i bruk nye sider av deg selv. Kurset viser hvordan du som leder kan:

- analysere medarbeiderens utviklingsnivå i forhold til kompetanse og motivasjon
- ta i bruk ulike lederstiler som passer til medarbeiderens utviklingsnivå
- gjøre medarbeidere mer motiverte og selvgående
- bli tydeligere og mer effektiv som leder

Brigitte Hauge og Christine Stray jobber sammen i nettverket Veienvidere.no. Brigitte Hauge er statsviter og Christine Stray er siviløkonom. Begge er sertifiserte coacher med lang erfaring innen organisasjonsutvikling og endringsledelse. De jobber med ledertrening, kommunikasjon og coaching.

Lederteam som gjør en forskjell

Kursholder: Birgitte Hauge og Christine Stray

Kurs L 39
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Ledere

I alle virksomheter er ledelse en viktig faktor for å oppnå resultater. Moderne organisasjoner ser betydningen av å jobbe i lederteam for å møte komplekse utfordringer og høye krav. Dette kurset har en praktisk tilnærming og viser hvordan du kan jobbe med eget lederteam. Kurset omhandler:

- Ulikheter som ressurs – hvordan utnytte komplementære ferdigheter til beste for organisasjonen.
- Fra gruppe til lederteam – hvordan bygge et velfungerende team.
- Kjennetegn ved team som oppnår ekstraordinære resultater.

Brigitte Hauge og Christine Stray jobber sammen i nettverket Veienvidere.no. Brigitte Hauge er statsviter og Christine Stray er siviløkonom. Begge er sertifiserte coacher med lang erfaring innen organisasjonsutvikling og endringsledelse. De jobber med ledertrening, kommunikasjon og coaching.

Gjenbruk – forvandlingen av en sykkelslange

Kursholder: Annie Eikenes

Kurs L 40
Lørdag 6.11
09.00–13.00

M.trinn 5.–7. /
U.trinn

En sykkelslange er et supert utgangspunkt for morsomme gjenbruksprodukt! Vi klipper, vrir, vrenger og syr og lager både smykker og pennal! Høyaktuelt med gjenbruk og fokus på materialer og forbrukskultur. Materialpakker kr 100,- kjøpes på kurset.

Annie Eikenes er husflidskonsulent i Vestfold. Hun har lang erfaring som kursholder innen en rekke emner. Hun er forfatter av 7 bøker med et nyskapende og friskt blikk på både materialbruk og modeller! De fleste av dem er innen temaet lappeteknikk. 2 av de andre er for barn og ungdom. Kurset arrangeres i samarbeid med Norges Husflidslag.

Musisk lek gjennom lyd – stemme – bevegelse

Kursholder: Svein Fuglestad

Kurs L 41
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg / S.trinn
1.–4.

Målet med kurset er å gi ny inspirasjon og mot til å sette i gang musiske aktiviteter i barnehage og småskole, og samtidig vise at lek med musikk kan stimulere barns skapende evner og sosial kompetanse. Med utgangspunkt i lyd, stemme, bevegelse og kroppens instrument vil vi utforske, eksperimentere og komponere på ulike måter. Deltagelse på kurset krever ingen spesielle forkunnskaper i musikk eller ferdigheter på instrumenter.

Svein Fuglestad er høgskolelektor i musikk ved HIO, og underviser studenter på barnevern, førskole og muntlig fortelling og drama og teaterkommunikasjon. Han har lang erfaring innen musikkterapeutisk arbeid med barn og voksne, og er Fellow i den musikkterapeutiske retningen Guided Imagery and Music. I nærmere 18 år har han jobbet med musikkformidling overfor mennesker med hiv/aids på Aksept – senter for alle berørt av hiv, Kirkens Bymisjon.

En oppdagelsesreise

Om hvordan lyd og lydopptak kan bli en drivende kraft i all undervisning.

Kursholdere: Anders Glantz og András Hidas.

Billetten din gjelder som lodd på seminarene og på vår stand nr. 34 i kroppsvøvingssalen i Anna Sethnes hus.

Fredag 10-12 (F68) eller Lørdag 13-15 (L43)

Fargelek – workshop for barnehagene

Kursholder: Camila Grieg

Kurs L 42
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Fargelek er et kreativt kurs som gir deg ideer til å arbeide med farger på nye og spennende måter. I løpet av dette kurset vil du bli kjent med en metodikk som tar utgangspunkt i barns lek med materialer og omgivelser. Målet med en slik metodikk, er å løfte frem den estetiske dimensjonen i barnehagens hverdager, og å gi barn flere verktøy å uttrykke seg gjennom. Dette er et praktisk kurs, du bør derfor ha med egen maleskjorte.

Camilla Grieg er førskolelærer med videreutdanning i kunsthøgskole og småskolepedagogikk. I dag har hun etablert seg som frittstående tekstforfatter og kursholder, og har skriveoppdrag blant annet for Barnehageforum, der hun profilerer kreativ metodikk på nettsidene til Barnehageforum.no. Camilla Grieg følger en mastergrad i faglitterær skriving ved Høgskolen i Vestfold. I sitt masterprosjekt utvikler Grieg fagtekster og inspirasjonstekster innenfor førskolepedagogikk og estetiske fag.

Vår tids Kongevei for å nå barn og unge – hvorfor bruker vi den ikke?

Kursholder: András Hidas og Anders Glantz

Kurs L 43
Lørdag 6.11
13.00–15.00

Alle

Lyd står helt sentralt i barns og unges bevissthet og hjerter. Siden lyd er blitt en møteplass mellom menneskelige uttrykksformer og teknologi, kan lyd og lydopptak bli en drivende kraft i all undervisning. Seminaret blir en oppdagelsesreise - en ferd inn i ukjente og ubrukte muligheter.

Bhg / S.trinn

Anders Glantz er musiker, pedagog og et menneske med dyp innsikt i hva teknologisk kunnskap kan tilføre barn, unge og voksne. Musikkutdanning fra MI i Los Angeles. I de siste 15 årene har han arbeidet med uttallige workshops, undervisning på alle nivåer, holdt produktpresentasjoner i hele verden og spilt med en rekke artister i radio og TV. András Hidas arbeider med ca. 1000 barn gjennom Rælingen Kulturskole. Han har en egen musikk-skole, et musikkpedagogisk senter og et musikkpedagogisk forlag. Han har arbeidet med prosjektet: «Om å lære barn å lytte og å finne glede i språk og musikk» siden 1995.

Få snusen i det!

Kursholder: Eva Nordli Krøger

Kurs L 44
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Lek og eksperimentering med farger, former, lyder, bevegelser og ord står sentralt i dette kurset. Utgangspunktet er musikkeventyret om det nysgjerrige pinnsvinet Petter Snus, som er kjent fra CD og hørespill i NRK. Boka «Få snusen i det!» presenteres, og det gis ideer til hvordan barna kan tolke og videreformidle fortellingen gjennom dans, musisering, dramatisering og formingsaktiviteter.

Eva Nordli Krøger er utdannet musiker og musikkpedagog. Hun har i en årrekke arbeidet med musikk- og kulturfag i barnehage, grunnskole, kulturskole og høyskole, og skrevet mange sanger, oppsetninger og metodeverk for barn. Kurset arrangeres i samarbeid med Norsk Noteservice AS.

Trommekurs

Kursholder: Modou Nying

Kurs L 45
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Alle

Lær å spille afrikansk djembe av erfarne Pa Modou. Fokus er grunnleggende rytmer, teknikk og samspill. Djembe er en tromme som gir en rund god lyd. Man spiller kun med hendene og den kan spilles på sittende på en stol eller ved å sitte oppå den. Alle sanser og hele kroppen tas i bruk for å leke rytmene frem sammen!

Pa Modou har mer enn 30 års erfaring fra hjemlandet Gambia og som trommelærer i Sverige og Norge. Han jobber for tiden som assistent i barnehage og har lang erfaring i å tromme sammen med barn og å lære bort til voksne. Han holder også egne kurs for barnegrupper og voksne på Kampen i Oslo.

Kunst og kultur i barnehagen

Kursholder: Ingvild Olaussen og Morten Sæther

Kurs L 46
Lørdag 6.11
09.00–11.00

Bhg

Det rike tilfanget vår kultur har av fortellinger åpner for å bruke muntlig fortelling som utgangspunkt i prosjekt som berører ulike fagområder i rammeplanen for barnehagen. Vi skal se et eksempel på hvordan en med utgangspunkt i en fortelling kan bygge opp et slikt prosjekt.

Ingvild Olsen Olaussen har arbeidet som forteller siden 1996. Morten Sæther har skrevet lærebøker for grunnskole og høgskole og har holdt mange kurs for lærere, førskolelærere og kulturarbeidere. Begge arbeider ved høgskolen Dronning Mauds Minne. Kurset arrangeres i samarbeid med Cappelen Damm grunnskole.

Rytmask musikkpedagogikk i praksis

Kursholder: Tone Ophus

Kurs L 47
Lørdag 6.11
09.00–12.00

M.trinn 5.–7. /
U.skole

På dette kurset vil du gjennom praktisk aktivitet få erfaring med hva rytmask musikkpedagogikk er og få idéer til hvordan du kan tilrettelegge for lekbetont rytmask aktivitet i musikkundervisningen. Gjennom sang, spill, klapping, lek og bevegelse vil vi se hvordan pulsfornemmelse, rytmesans og koordineringsevne kan utvikles og styrkes innenfor et sosialt og inkluderende fellesskap. Ta med lette klær og innesko!

Tone Ophus er høgskolelektor i musikk ved allmennlærerutdanningen på Høgskolen i Oslo. Hun har lang erfaring som lærer og kursholder i bl.a. grunnskole og lærerutdanning.

Musikkdramatisk lek med barn

Kursholder: Tone Ophus

Kurs L 48
Lørdag 6.11
13.00–16.00

S.trinn 1.–4.

Her vil du få nye, morsomme ideer til skapende og gjenskapende musikkdramatisk arbeid på barnetrinnet. Gjennom en herlig blanding av sang, rytme og musikkdramatisk lek vil vi jobbe med mange av kompetansemålene innen «Musisere» og «Komponere» som Kunnskapsløftet beskriver for 2. og 4. trinn. Husk lette klær og innesko!

Tone Ophus er høgskolelektor i musikk ved allmennlærerutdanningen på Høgskolen i Oslo. Hun har lang erfaring som lærer i bl. a. grunnskole og lærerutdanning, og har også hatt en rekke workshops for bl. a. Rikskonsertene og Den Norske Operas Barnekor.

Kunst & Håndverk etter kunnskapsløftet

Kursholder: Agnete Stave

Kurs L 49
Lørdag 6.11
09.00–12.00

B.trinn

Gull av gråstein. Presentasjon og bildeeksempler på oppgaver gitt i kunst og håndverk. Det vil bli lagt vekt på vurderingsarbeidet i faget. Kurset gir innblikk i organisering og tilrettelegging av kunst og håndverksfaget i barneskolen, men fokus på årstimer og periodetenkning. Videre tar kurset for seg innholdet i faget etter Kunnskapsløftet og det vises eksempler på elevarbeider. Kurset viser hvordan faget med glød, interesse og faglig tyngde for hele barnetrinnet.

Agnete Stave er utdannet kunst og håndverkslærer og arbeider på Skøyen skole. Hun er øvingslærer på HIO for studenter med kunst og håndverksfag. Hun samarbeider tett med trinnlærerne på skolen – gir råd og veiledning. Hennes kompetanse utnyttes ved hjelp av organisering, til beste for kollegaer og alle elevene på skolen.

Dans i grunnskolen med Kunnskapsløftet

Kursholder: Lene Syversen

Kurs L 50
Lørdag 6.11
09.00–12.00

B.trinn

Kurset er en innføring i en ny læremiddelpakke (hefte og DVD) som utgis av Dis (Dans i skolen) i 2010. Den består av praktiske øvelser i dans og bevegelse som kan tas med rett inn i klasserommet! Kursdeltakere trenger ingen forkunnskaper om dans. Læremiddelpakken *Dans i grunnskolen med Kunnskapsløftet* kan bestilles fra DiS (dis@dansiskolen.no)

Lene Syversen er tidligere danser med bakgrunn innen klassisk og moderne dans. Er utdannet allmennlærer ved Høgskolen i Oslo, og arbeider i dag som kontaktlærer ved Kampen skole. Kurset arrangeres i samarbeid med Dans i skolen.

Kreativ dans for barn 3–6 år ++

Kursholder: Cathrine Bull Thorshaug

Kurs L 51
Lørdag 6.11
13.00–16.00

Bhg

Kreativ dans baserer seg på Labans analyse av dansens elementer: kropp, rom, bevegelse, kraft og relasjon. Disse elementene danner grunnlaget for kurset. Vi veksler mellom praktiske oppgaver, veiledning og samtale. Vi diskuterer tilrettelegging i forhold til barnas alder, gruppe og nivå. Den kreative dansen er unik fordi den tar spesielt godt vare på mestringsgleden. I denne formen for dans kan virkelig alle danse!

Cathrine Bull Thorshaug er førskolelærer, dansepedagog og cand.polit. Hun har skrevet hovedfagsoppgave om kreativ dans og boka «Rytmehuset». Hun har undervisningserfaring fra barnehage, barneskole, kulturskole, Spin Off, HIO og Den Norske Baletthøgskole.

Det var en gang en konge

Kursholder: Tjodun Felland

Kurs L 52
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Alle

Kurs i muntlig fortelling. Muntlig fortelling skaper en helt spesiell kontakt mellom forteller og tilhører. Tilhørernes fantasi blir stimulert ved at de må skape bildene i fortellingen selv. I dette kurset vil vi jobbe med forskjellige teknikker som gjør det lettere å fortelle en historie. Deltagerne vil være mye i aktivitet.

Tjodun Felland er frilans forteller med lærerutdanning og lang erfaring fra grunnskolen. Hun har studert Muntlig fortelling og Drama- og teaterkommunikasjon på Høyskolen i Oslo. Hun er med i fortellergruppa FabelAkt: www.fabelakt.no

---

Hva om...

et kurs om kreativ skrijving i skolen og avis som virkemiddel i lese- og skriveopplæringen

Kursholder: Janne Aasebø Johnsen

Kurs L 53
Lørdag 6.11
13.00–15.00

B.trinn

Kursholder ser på klasseavis som pedagogisk virkemiddel i den første lese- og skriveopplæringen, for hva om ¾ av elevene lærer å lese gjennom å skrive? I tillegg tar hun opp: Hva om...

- vi har funnet leselysten, men ikke skriveleden?
- det var mer kreativ skrijving i skolen?
- retting ikke hjelper?
- vi slutter å gjøre det som ikke fungerer?

Janne Aasebø Johnsen er lærer og forfatter. Hun jobber på Søre Ål barneskole på Lillehammer. Når noen spør hva hun arbeider med, sier hun: «Jeg er lærer, og digger det!» Kurset arrangeres i samarbeid med forlaget Avis i Skolen.

Grenseerfaringer

Kursholder: Gerd Karin Omdal

Kurs L 54
Lørdag 6.11
09.00–11.00

U.trinn

Hva har Henrik Ibsens Peer Gynt til felles med John Ajvide Lindqvists vampyrroman *La den rette komme inn*? Begge har fantastiske elementer, og foredragsholder viser hvordan det fantastiske - det som bryter med vanlige forestillinger om hva som er sannsynlig og mulig - kommer til uttrykk i litteraturen. Et viktig spørsmål er hvilke funksjoner det fantastiske har hatt i ulike perioder, fra middelalderen til i dag.

Grenseerfaringer er en innføring i fantastisk litteratur og et bidrag til den norske og nordiske litteraturhistorien: Gerd Karin Omdal kaster nytt lys over en lang rekke forfatterskap, der noen av de mest kjente navnene er Knut Hamsun, Karen Blixen, Ragnhild Jølsen og André Bjerke. Gerd Karin Omdal er stipendiat i allmenn litteraturvitenskap ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved NTNU. Hun skriver doktorgradsavhandling om gotisk drama i Storbritannia på 1700-tallet. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Språkstimulering og språklig mangfold

Kursholder: Margareth Sandvik

Kurs L 55
Lørdag 6.11
12.30–15.30

Bhg / S.trinn

Kurset viser hvordan personalet i barnehage og småskole kan arbeide med litteratur for å stimulere barnas morsmål og andre språk. Kurset presenterer arbeidsmåter og resultater fra to prosjekt: «Lær meg norsk før skolestart!» og «Troll i ord». Her følger vi noen barn over tid og viser hvordan de profitterer på systematisk arbeid med litteratur, og hvordan personalet kan dokumentere barnas språkutvikling på en helhetlig og positiv måte. Språklig mangfold og et rikt språkmiljø er stikkord for kurset.

Margareth Sandvik er førsteamanuensis i norsk ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo. Hun har i mange år forsket på barns språkutvikling og er særlig opptatt av språklig mangfold.

Litteraturens nytteverdi

Kursholder: Atle Skaftun

Kurs L 56
Lørdag 6.11
09.30–12.00

U.trinn

Har skjønnlitteraturen nytteverdi i dagens skole? På hvilken måte er den i så fall nyttig?

Skjønnlitteraturens plass i skolen er under press i det nye norskfaget. Internasjonale sammenlikninger av skoleprestasjoner og nye læreplaner favoriserer virkelighetsrelevans og nytte for livet utenfor skolen. Skaftun diskuterer noen sentrale begreper i dette nye skolepolitiske og pedagogiske klimaet og presenterer en måte å arbeide med skjønnlitteratur på som kan være et svar på disse utfordringene for litteraturfaget. Å lese og forholde seg til skjønnlitteratur innebærer å engasjere seg i en verden av stemmer, synspunkter, verdier og holdninger. Litteraturarbeid i et slikt perspektiv er myndiggjøring og forberedelse til deltakelse i demokratiet – nyttig og verdifullt og samtidig en ny og nøktern måte å legitimere skjønnlitteraturens plass i skolen på.

Atle Skaftun er førsteamanuensis i nordisk litteraturvitenskap ved Universitetet i Stavanger og forfatter av boken *Litteraturens nytteverdi*. Han har tidligere utgitt *Knut Hamsuns dialogiske realisme* (2003) og *Å kunne lese* (2006). Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Så blekket spruter

– veiledet skrijving for mellomtrinnet

Kursholder: Kathrine Wegge

Kurs L 57
Lørdag 6.11
09.00–11.00

M.trinn 5.–7.

Kurset viser hvordan elevene kan ledes gjennom et strukturert skriveforløp hvor de arbeider innenfor en gitt «mal», men med vide rammer som gir mange muligheter til personlig utforming og kreativitet. Kurset er praktisk rettet og gir en utførlig beskrivelse av arbeidsgangen og forslag til arbeidsmåter med utgangspunkt i den nye serien *Så blekket spruter* fra GAN Aschehoug.

Kathrine Wegge er leder for Leselystaksjonen. Hun har erfaring fra Osloskolen som kontaktlærer, øvingslærer, spesialpedagog, assisterende rektor og forfatter av undervisningsmateriell. Kurset arrangeres i samarbeid med GAN Aschehoug.

e-Lector

– Les lettere, les raskere, få leselyst!

Kursholder: David DeBono

Kurs L 58
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Ledere / Skole

e-Lector er et program for lese- og skriveundervisning. Stort øvingsarkiv med ulike problemstillinger for elevene. Programmet hjelper med å; knekke lesekode, skrive korrekt, språkundervisning og med spill blir undervisningen til en lek! Fra lesestart til voksenundervisning, nynorsk, bokmål og talesyntese på 7 språk! Programmet er pedagogisk og metodisk oppbygget og støtter anerkjente lese- og skrivemetodikker. Undervisningsopplegg for lærere inkludert.

David De Bono, daglig leder i e-Lector. Bakgrunn fra prosjektledelse, programvareutvikling, brukerstøtte og undervisning. Bred erfaring med innføring av databaserte hjelpemidler. Erfaren kursholder .

Nybegynnerkurs i Powerpoint

Kursholder: Knut Løken

Kurs L 59
Lørdag 6.11
10.00–15.00

Alle

Kurset gir en kort innføring i bruk av dataprogrammet POWERPOINT (2007-utgaven). Dette verktøyet er nyttig og morsomt i forbindelse med presentasjon av forskjellige emner. I løpet av 5 timer får du bare en smakebit på hva POWERPOINT består av. Men dette kan kanskje inspirere deg til ytterligere innsats for å lære verktøyet?

Knut Løken arbeidet inntil våren 2006 til daglig ved Engebråten ungdomsskole på Kjelsås i Oslo, som kroppsøvlingslærer. Han er svært datakyndig, og har undervist i 7 moduler i DATAKORTET. Han har også hatt ansvar for dataopplæring av personalet på Engebråten, og har vært administrator for CLASSFRONTER.

Lær å lage Fotofortellinger med barna

Kursholder: Even Øiestad

Kurs L 60
Lørdag 6.11
09.00–11.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Å lage fotofortellinger sammen med barna er en aktivitet som alle kan lære seg, uavhengig av hvilken erfaring du har med data. Kurset viser eksempler på forskjellige typer fotofortellinger og går igjennom alt du trenger å vite for å gjennomføre aktiviteten på egenhånd. Kurset er en kortversjon av et mer praktisk rettet kurs som kan bestilles til planleggingsdager og/eller personalmøter.

Even Øiestad er utdannet barnevernpedagog i 1986 ved Norges Kommunale og Sosialhøyskole i Oslo. Han har over 20 år fartstid i arbeid med barn og unge og teknologi/IKT.

Lær å lage Fotofortellinger med barna

Kursholder: Even Øiestad

Kurs L 61
Lørdag 6.11
13.00–15.00

Bhg / SFO /
S.trinn 1.–4.

Å lage fotofortellinger sammen med barna er en aktivitet som alle kan lære seg, uavhengig av hvilken erfaring du har med data. Kurset viser eksempler på forskjellige typer fotofortellinger og går igjennom alt du trenger å vite for å gjennomføre aktiviteten på egenhånd. Kurset er en kortversjon av et mer praktisk rettet kurs som kan bestilles til planleggingsdager og/eller personalmøter.

Even Øiestad er utdannet barnevernpedagog i 1986 ved Norges Kommunale og Sosialhøyskole i Oslo. Han har over 20 år fartstid i arbeid med barn og unge og teknologi/IKT.

Aktivitetskasse i matematikk – variert undervisning for bedre matematikkinnlæring

Kursholder: Kari Augestad

Kurs L 62
Lørdag 6.11
10.00–12.00

S.trinn 1.–4.

Format-Aktivitetskasse i matematikk er en samling av 86 ulike matematiske aktiviteter med tilhørende konkrete, veiledninger og organiseringsmateriell, tilpasset de første årene i småskolen. Aktivitetene er delt inn etter matematiske fagområder og er i tillegg differensiert på nivå og læringsstiler. Kurset gir deg bakgrunnen du trenger for å ta i bruk aktivitetene i klasserommet, med mange nyttige tips for hvordan de kan utføres.

Kari Augestad har vært lærer på barnetrinnet i 25 år, de 10 siste årene på småskoletrinnet, og hun har mye erfaring med begynneropplæring i matematikk. Hun har vært med på Oslo-skolens satsing på Tidlig Innsats / Early Years fra starten for 2 år siden, blant annet ved å holde kurs for andre lærere. Kurset arrangeres i samarbeid med Fagbokforlaget.

Et minne for

LIVET

• **Musikkvideo for barnehage og skole** •

*Besøk
vår stand*

STUDIO19
 WWW.STUDIO19.NO

Praktiske tips for uteskole

Kursholder: Nina Berge

Kurs L 63
Lørdag 6.11
12.30–15.30

SFO / B.trinn

Kurset vil gi praktiske tips i hvordan drive uteundervisning, og hvordan forstå kretsløp, klima og naturmangfold. Kurset vil være tilpasset læreplanmålene i naturfag. Kurset gir også nyttige tips til de øvrige basisfagene i Kunnskapsløftet.

Nina Berge er utdannet naturbrukslærer fra Universitetet for miljø- og biovitenskap, og arbeider i Grønn Hverdag med skoleprosjekter. Hun er også tilknyttet Geitmyra skolehage. Kurset arrangeres i samarbeid med Grønn Hverdag.

Nysgjerrigper – Forskerspiren i praksis

Kursholder: Tuva Bjørkvold

Kurs L 64
Lørdag 6.11
12.30–15.30

B.trinn

Nysgjerrigper er forskerspiren i praksis. Kurset tar sikte på å gi tips og inspirasjon til å gjennomføre vitenskaplig prosjektarbeid i barneskolen. Nysgjerrigpermetoden blir demonstrert med eksempler fra prosjekter kursholderen selv har gjennomført med klasser i grunnskolen. Deltakerne skal selv få gjennomføre et prosjekt i miniformat.

Tuva Bjørkvold er lærer ved Eiksmarka skole. Hun jobber som ressurslærer for Nysgjerrigper. Hun bruker forskning i sin undervisning. Bjørkvold har skrevet bøkene «Boller og brøk», «Zepelin 7» og «HTO».

Hvor blir det av, alt sammen?

Om kildesortering og gjenvinning i et miljøperspektiv

Kursholder: Jorun Gulbrandsen og Hildegunn Iversen

Kurs L 65
Lørdag 6.11
09.00–12.00

Alle

Hva skjer med det du kaster? Blir virkelig hermetikkboksen, syltetøyglasset, mobiltelefonen, fjernsynet, melkekartongen, avisene, bananskallet og plastflaska noe nytt? Hvordan, i så fall? Hjelper det å kildesortere og gjenvinne i det store klimaperspektivet? Deltakerne får gratis hefter og lærerveiledning for barnehage/småskole, for 4. trinn og for ungdomsskolen på bokmål eller nynorsk. De er utgitt av LOOP, se www.loop.no. Det blir vist film.

Jorun Gulbrandsen har arbeidet som lærer i mange år, er lærebokforfatter og en erfaren kursholder. Det siste året har hun skrevet bøker til «Damms leseunivers» og skoleheftene til LOOP om kildesortering og gjenvinning. Hildegunn Iversen er prosjektleder i LOOP Miljøskole. LOOP stiftelsen for kildesortering og gjenvinning.

Skrivedans

Kursholder: Karin Lystad

Kurs L 66
Lørdag 6.11
09.30–12.30

Bhg /
S.trinn 1.–4.

Skrivedans er en skriftmetode som er utviklet av Ragnhild Ous-soren-Voors fra Nederland i begynnelsen av 90 årene. Materialet består av 9 temaer. Hvert tema bearbeides først med grov-motoriske bevegelser i luften, deretter de samme bevegelsene på papiret eller tavla til samme musikken. Målet er å gå fra frie linjer til konkrete linjer. Skrivedans er et samspill mellom lek, musikk og bevegelse.

Karin Lystad er ergoterapeut i Nordstrand bydel i Oslo for barn og unge. Hun har arbeidet 28 år som ergoterapeut og har de siste 12 årene arbeidet med barn med spesielle behov. Hun har brukt skrivedans metoden i 8 år i barnehage og skoler.

Inspirasjonskurs for deg som underviser i mat og helse

Kursholder: Kjersti Selseth

Kurs L 67
Lørdag 6.11
10.00–15.00

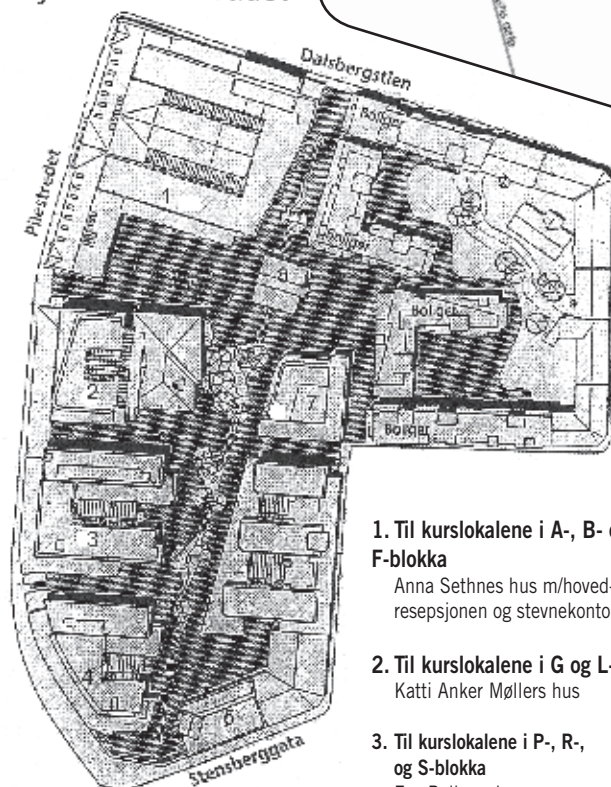
U.trinn

Føler du deg ensom som mat og helse lærer? Føler du at du mangler inspirasjon? Vanskelig å finne på noe å lage innfor de rammene som er gitt? Her er kurset for deg? Vi starter dagen med litt fakta om ungdommens kosthold, deretter lager vi mat sammen. Rettene vi lager er tilpasset en mat og helse økt.

Kjersti Selseth er utdannet faglærer i ernæring, helse og miljø-fag. Jobber for tiden på Opplysningskontoret for Meieriproduk-ter hvor hun bl.a. holder kurs for lærerstudenter.

Høgskolen i Oslo

Frydenlundområdet

1. Til kurslokalene i A-, B- og F-blokka

Anna Sethnes hus m/hoved-repsjonen og stevnekontoret.

2. Til kurslokalene i G og L-blokka

Katti Anker Møllers hus

3. Til kurslokalene i P-, R-, og S-blokka

Eva Balkens hus

4. NKS-gruppen

7. Til Flu-salen

FIRMA	PLASSERING	STAND NR
Utstilling i glassgangen		
Avis i skolen	Glassgang	1
Bjørg Gretes danseskole	Glassgang	22
Den Norske Turistforening	Glassgang	15
Dysleksiforbundet i Norge	Glassgang	28
Esstess-Forlaget	Glassgang	12
FORUT	Glassgang	23
Gan Aschehoug	Glassgang	25
GettingBetter	Glassgang	11
Grom Design	Glassgang	16
Hurra Forlag	Glassgang	24
Interactiv Norway	Glassgang	6
Kopinor	Glassgang	19
Libretto forlag	Glassgang	2 og 13
Lyche Musikkforlag AS	Glassgang	4
Melk-no	Glassgang	26
Milas	Glassgang	27
Musikk-Husets Forlag A/S	Glassgang	8
Norges Naturvernforbund	Glassgang	7
NorMedia	Glassgang	3
Norsk Noteservice as	Glassgang	5
Norsk Tourette Forening	Glassgang	20B
NRK Aktivum AS	Glassgang	14
Røde Kors-sentrene	Glassgang	10
Senter for IKT i utdanningen	Glassgang	17
Snøball Film AS	Glassgang	21
Special-Pædagogisk forlag	Glassgang	20
Stortingets skole- og opplysningstjeneste	Glassgang	9
Tell forlag a.s	Glassgang	18
Utstilling i kroppsøvingssalen		
ABA-SKOL	Kr.øv.sal	32
Aktiv IKT DA	Kr.øv.sal	31
Ariel Foto	Kr.øv.sal	54
Avid	Kr.øv.sal	34
Det norske skogselskap	Kr.øv.sal	30
e-Lector	Kr.øv.sal	50
Include AS	Kr.øv.sal	33
I:SEE Conceptual Learning DA	Kr.øv.sal	45

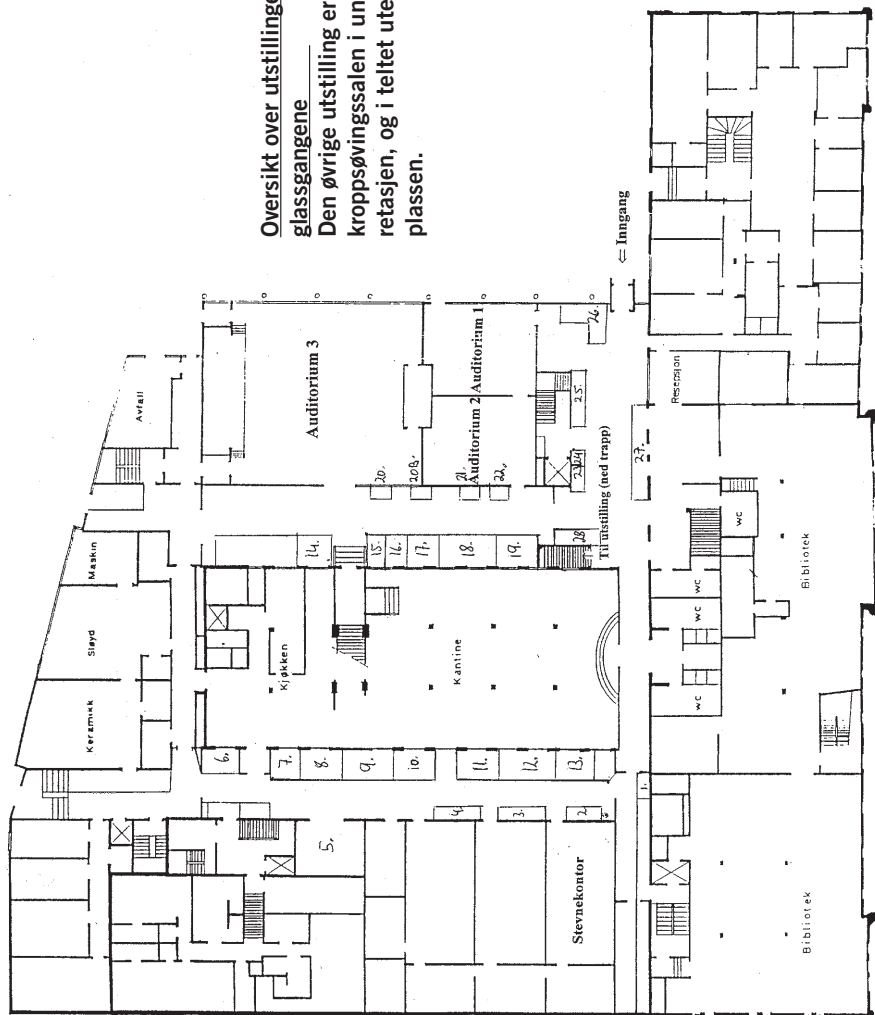
FIRMA	PLASSERING	STAND NR
ItsLearning	Kr.øv.sal	46
Jenbaneverket Norsk Jernbanemuseum	Kr.øv.sal	41
Kan-Keramikk.no	Kr.øv.sal	52
Lekolar	Kr.øv.sal	37
Mikrodaisy	Kr.øv.sal	44
Norsk Filminstitutt	Kr.øv.sal	43
Norsk Leirskoleforening	Kr.øv.sal	36
Norsk Skogmuseum	Kr.øv.sal	30
Nortea	Kr.øv.sal	58
OKANI Læremidler	Kr.øv.sal	
35		
Oslo Fjordens Friluftsråd	Kr.øv.sal	49
Osnes Nordic Group AS	Kr.øv.sal	57
Retursamarbeidet LOOP	Kr.øv.sal	56
Riksarkivet	Kr.øv.sal	51
Riktige leker	Kr.øv.sal	40
Sagitta Pedagog AB	Kr.øv.sal	47
Scandec Systemer AS	Kr.øv.sal	39
Skogbrukets Kursinstitutt	Kr.øv.sal	30
Studio 19	Kr.øv.sal	59

Utstilling i teltet på gårdsplassen

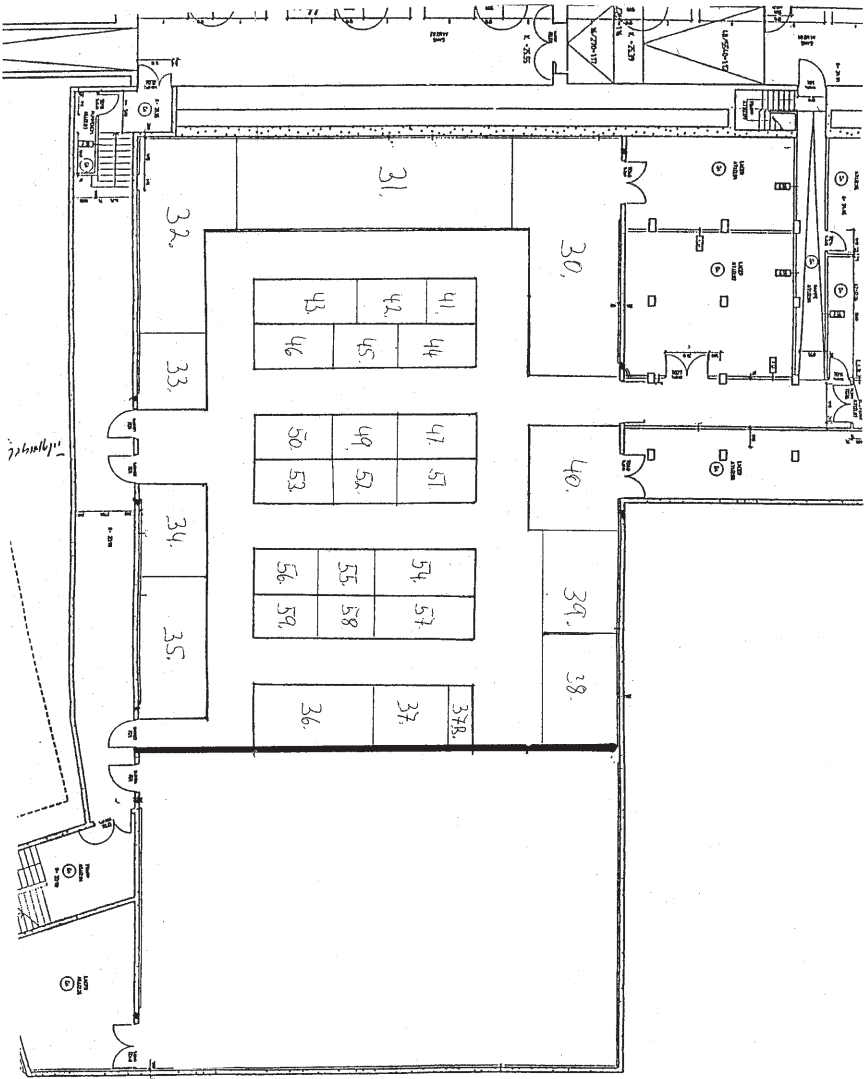
Arbeid med ord	Teltet	71
Ascheoug Undervisning	Teltet	61
Cappelen Damm Grunnskole	Teltet	66
Cyber Book	Teltet	70
Det Norske Samlaget	Teltet	73
Edu-Nor AS	Teltet	67
Eplehuset	Teltet	69
Elektronisk Undervisningsforlag	Teltet	68
Fagbokforlaget	Teltet	62
Forlaget Fag og Kultur	Teltet	62
Gan Ascheoug	Teltet	72
Grieg Multimedia AS	Teltet	62
Gyldendal Undervisning	Teltet	63
Kunnskapsforlagets Elektroniske produkter	Teltet	64
LingIT	Teltet	65

Kart over utstillere

Oversikt over utstillingen
glassgangene
 Den øvrige utstilling er i
 kroppøvingssalen i unde-
 retasjonen, og i teltet ute på
 plassen.

Oversikt over utstillere i kroppspøvingssalen

Oversikt over utstillere i teltet

61		62		63		64		65		66			
73		72		70	69	68	67	71					

Vedtekter for Østlandsk Lærerstevne

§ 1 Målsetting

Formålet med Østlandsk Lærerstevne er å samle skolefolk, barnehagepersonell og andre interesserte til kurs, orienteringer og drøftinger av aktuelle skole- og utdanningssspørsmål.

§ 2 Program m.v.

Styret skal legge opp et allsidig program for hvert stevne. Programmet skal tilgodese interesser og behov hos brede grupper. Organisasjonsmessige spørsmål skal holdes utenfor programmet. Stevnet bør omfatte en utstilling av læremidler og undervisningsutstyr.

§ 3 Styre

Stevnet ledes av et styre som består av leder, nestleder og ni medlemmer. Styret velges på årsmøte etter innstilling fra en valgkomite (jfr.§5). Stemmerett har alle som møter på årsmøte. Dersom mer enn to styremedlemmer går ut av styret i perioden, avgjør styret selv om suppleanter skal tiltre styret fram til neste valg. Suppleantene har talerett, men ikke stemmerett i styret. Lederen velges ved særskilt valg for en periode på ett år. Styret velger nestleder blant styremedlemmene for en periode av ett år. Styremedlemmene velges for to år. Ved gjenvalg velges styremedlemmene for ett år av gangen.

§ 4 Revisor

Årsmøte velger to revisorer for en periode på ett år.

§ 5 Valgkomitè

De medlemmer som går ut av styret utgjør valgkomitè for neste årsmøte.

§ 6 Årsmøte

På hvert årsmøte skal styret legge fram en årsmelding. Dessuten skal forretningsføreren avgi rapport om regnskapet for foregående stevne. Revisorene skal avgi revisjonsberetning.

§ 7 Forretningsfører

Styret kan tilsette forretningsfører for ett år av gangen. For forretningsføreren gjelder egen instruks som fastsettes av styret.

§ 8 Oppløsning

Vedtak om oppløsning skal fattes av årsmøtet. Den eventuelle kapital institusjonen eier skal avsettes til et fond. Fondet skal komme tilsatte i barnehager og skoler på Østlandet til gode i form av stipendier som deles ut etter søknad. Til å forvalte fondet oppnevner årsmøtet et fondsstyre med fem medlemmer. Fondsstyret skal søke å finne grunnlag for å gjenoppta driften. For at forslag om oppløsning skal kunne behandles, må årsmøtet være innkalt gjennom offentlig kunngjøring, der forslaget er referert.

Riksarkivets skoleprogram

Riksarkivets skoleprogram gir elever og lærere nærkontakt med originalt arkivmateriale:

- Arbeidsoppgaver med utgangspunkt i primærkilder
- Øvelse i kildekritikk
- Relevante tema i forhold til kompetansemålene i læreplanene
- Tilrettelagt for ulike årstrinn fra 4. klasse til videregående skole

Skolen i arkivet

Vi ønsker skoleklasser velkommen til et besøk i Riksarkivbygningen på Kringsjå i Oslo.

- Introduksjon om Arkivverket
- Omvisning i våre arkivmagasiner
- Gruppearbeid og oppgaver

Arkivet i skolen

På våre nettsider tilbyr vi et rikt utvalg ferdige skoleopplegg som kan benyttes i undervisningen.

- Utstillinger med bilder av originalt arkivmateriale
- Oppgaver for skoleelever
- Fordypning i enkelte temaer

Vårt skoleprogram er gratis. Velkommen til Riksarkivet!

NOTATER

[illegible]

[illegible]

NOTATER

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NOTATER

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NOTATER

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

Gjør din undervisnings - hverdag enklere.

Få en ny giv og inspirasjon i din skolehverdag med ActivClassroom.

Med ActivClassroom vil alle komme frem på tavlen. Elever og lærere kan bruke ActivArena til å jobbe sammen og bidra i fellesskap. To personer og to penner får ubegrensede muligheter for samarbeid.

Denne ideen revolusjonerer teknologien som ligger bak interaktive tavler, og gjør det mulig for to elever å lære av hverandre, eller for lærere og elever å jobbe sammen om en oppgave. Slik blir undervisningsmiljøet bedre og mulighetene i hver time mange flere.

Kontakt oss – grip anledningen!

NORSK SKOGMUSEUM, ELVERUM

www.joss.as

NORGES STØRSTE NATURSKOLE

Årlig besøk i overkant av 16 000 skoleelever Naturskolen på Norsk Skogmuseum. Kanskje blir det plass til din klasse i år?

WWW.SKOGMUS.NO

VI TILBYR:

- Omvisning valgfrie tema
- 16 temaer fullstendig oversikt i vår skolekatalog
- Lærerkurs

SKOLEÅRET 2010/2011 ANBEFALER VI:

- Bjørn, ulv, jerv og gaupe – framtida i norsk natur? Lær mer om våre rovdyr i november
- Arkitektur og snøkunst, arbeid med store installasjoner i snø, kunst og design i januar
- Fra stubben til tømmervelta, tømmerdrift på gammelt vis i februar
- Fra matauk til sportsfiske, om lokale fiskeressurser, endring i bruk, fiskearter og produksjon av pilkestikker i mars
- Isfiske, fisketradisjoner, pilking og akvarium i mars
- Vårens farlige eventyr, tømmerfløting i mai
- Vann og vannvittige krefter, føl på kreftene i vannet i mai
- Skog og Vann, uteskole og friluftsliv i juni. Norges største naturskolearrangement.

TA KONTAKT FOR Å FÅ TILSENDT VÅRT PROGRAM!